

Innst. 7 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget
fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 1 S (2016–2017)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2017 vedkommende Utenriksdepartementet mv. (rammeområde 4) og Forsvarsdepartementet mv. (rammeområde 8)

Innhold

	Side
1. Innledning	1
2. Oversikt over budsjettkapitler og poster i rammeområde 4 (Utenriks)	1
2.1 Sammen drag	4
2.1.1 Programområdene	4
2.1.2 Omtale av spesielle tema	4
2.1.3 Justis- og politidepartementet, kap. 480 Svalbardbudsjettet	5
2.2 Komiteens alminnelige merknader – rammeområde 4.....	5
2.2.1 Hovedprioritering for fraksjonene – rammeområde 4.....	6
2.3 Komiteens merknader til de enkelte budsjettkapitler innen rammeområde 4 (utenriks)	15
3. Oversikt over budsjettkapitler og poster i rammeområde 8 (Forsvar)	43
3.1 Sammen drag	45
3.1.1 Omtale av særlige tema	45
3.2 Komiteens alminnelige merknader – rammeområde 8.....	46
3.2.1 Hovedprioritering for fraksjonene – rammeområde 8.....	48
3.3 Komiteens merknader til de enkelte budsjettkapitler innen rammeområde 8 (Forsvar) .	55
4. Forslag fra mindretall	70
5. Komiteens tilråding	71

Innst. 7 S

(2016–2017)

Innstilling til Stortinget fra utenriks- og forsvarskomiteen

Prop. 1 S (2016–2017)

Innstilling fra utenriks- og forsvarskomiteen om bevilgninger på statsbudsjettet for 2017 vedkommende Utenriksdepartementet mv. (rammeområde 4) og Forsvarsdepartementet mv. (rammeområde 8)

Til Stortinget

1. Innledning

Komiteen, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Svein Roald Hansen, lederen Anniken Huitfeldt, Marit Nybakk, Kåre Simensen og Jonas Gahr Støre, fra Høyre, Elin Rodum Agdestein, Regina Alexandrova, Sylvi Graham, Øyvind Halleraker og Trond Helleland, fra Fremskrittspartiet, Tone Heimdal Brataas, Harald T. Nesvik og Christian Tybring-Gjedde, fra Kristelig Folkeparti, Knut Arild Hareide, fra

Senterpartiet, Liv Signe Navarsete, fra Venstre, Trine Skei Grande, og fra Sosialistisk Venstreparti, Bård Vegar Solhjell, fremmer i denne innstillingen forslag om bevilgninger på statsbudsjettet for 2017 under de kapitler som ble fordelt til komiteen på rammeområde 4 og 8 (utenriks og forsvar) ved Stortingets vedtak 11. oktober 2016, jf. Innst. 1 S (2016–2017).

Komiteen viser til at det i budsjettproposisjonen Prop. 1 S (2016–2017) flere steder er referert til Stortingets anmodningsvedtak. Komiteen vil understreke at komiteens merknader til disse ikke er å anse som Stortingets kontroll av regjeringens oppfølging, og således ikke kan erstatte den normale behandlingen gjennom den årlige Meld. St. 15.

2. Oversikt over budsjettkapitler og poster i rammeområde 4 (Utenriks)

Komiteen viser til at bevilgningsforslag under 90-poster behandles av finanskomiteen utenfor rammesystemet. Det vises til Innst. 5 S (2016–2017).

Oversikt over budsjettkapitler og poster rammeområde 4

			Prop. 1 S (2016–2017)
Kap.	Post	Formål	
Utgifter			
Utenriksdepartementet			
100	Utenriksdepartementet		
	1	Driftsutgifter	2 250 999 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	12 715 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	47 876 000

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	70	Erstatning av skader på utenlandske ambassader	1 026 000
	71	Diverse tilskudd	26 755 000
	72	Hjelp til norske borgere i utlandet	174 000
103		Regjeringens fellesbevilgning for representasjon	
	1	Driftsutgifter	57 422 000
104		Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet	
	1	Driftsutgifter	9 748 000
115		Næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	7 461 000
	70	Tilskudd til næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i>	45 201 000
116		Deltaking i internasjonale organisasjoner	
	70	Tilskudd til internasjonale organisasjoner	1 586 302 000
117		EØS-finansieringsordningene	
	75	EØS-finansieringsordningen 2009–2014, <i>kan overføres</i>	446 000 000
	76	Den norske finansieringsordningen 2009–2014, <i>kan overføres</i>	408 000 000
	77	EØS-finansieringsordningen 2014–2021, <i>kan overføres</i>	185 000 000
	78	Den norske finansieringsordningen 2014–2021, <i>kan overføres</i>	185 000 000
118		Nordområdetiltak mv.	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70 og 71</i>	32 978 000
	70	Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med Russland, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i>	307 641 000
	71	Støtte til utvikling av samfunn, demokrati og menneskerettigheter mv., <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i>	62 610 000
	76	Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak, <i>kan overføres</i>	39 609 000
119		Globale sikkerhetstiltak	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	2 125 000
	70	Globale sikkerhetstiltak, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i>	12 339 000
140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen	
	1	Driftsutgifter	1 549 249 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	31 502 000
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)	
	1	Driftsutgifter	262 467 000
144		Fredskorpset	
	1	Driftsutgifter	46 021 000
150		Bistand til Afrika	
	78	Regionbevilgning for Afrika, <i>kan overføres</i>	2 094 640 000
151		Bistand til Asia	
	78	Regionbevilgning for Asia, <i>kan overføres</i>	591 500 000
152		Bistand til Midtøsten og Nord-Afrika	
	78	Regionbevilgning for Midtøsten og Nord-Afrika, <i>kan overføres</i>	556 000 000
153		Bistand til Latin-Amerika	
	78	Regionbevilgning for Latin-Amerika, <i>kan overføres</i>	80 000 000
160		Sivilt samfunn og demokratiutvikling	

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	1	Driftsutgifter	22 110 000
	70	Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i>	1 955 471 000
	77	Uttekslingsordninger gjennom Fredskorpset, <i>kan overføres</i>	142 000 000
161		Næringsutvikling	
	70	Næringsutvikling, <i>kan overføres</i>	149 000 000
	75	NORFUND – tapsavsetting	375 000 000
162		Overgangsbistand/sårbare stater og regioner	
	70	Overgangsbistand/sårbare stater og regioner, <i>kan overføres</i>	247 500 000
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter	
	70	Nødhjelp og humanitær bistand, <i>kan overføres</i>	4 436 124 000
	72	Menneskerettigheter, <i>kan overføres</i>	298 300 000
164		Fred, forsoning og demokrati	
	70	Fred, forsoning og demokratiltak, <i>kan overføres</i>	390 900 000
	71	ODA-godkjente land på Balkan, <i>kan overføres</i>	175 000 000
	72	Global sikkerhet, utvikling og nedrustning, <i>kan overføres</i>	154 700 000
	73	Andre ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i>	365 500 000
165		Forskning, kompetanseheving og evaluering	
	1	Driftsutgifter	92 280 000
	70	Forskning, <i>kan overføres</i>	148 000 000
	71	Faglig samarbeid, <i>kan overføres</i>	355 900 000
166		Klima, miljø og fornybar energi	
	70	Ymse tilskudd, <i>kan overføres</i>	5 500 000
	72	Klima og miljø, <i>kan overføres</i>	767 200 000
	74	Fornybar energi, <i>kan overføres</i>	470 000 000
167		Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)	
	21	Spesielle driftsutgifter	3 742 766 000
168		Kvinneres rettigheter og likestilling	
	70	Kvinneres rettigheter og likestilling, <i>kan overføres</i>	306 700 000
169		Global helse og utdanning	
	1	Driftsutgifter	17 325 000
	70	Global helse, <i>kan overføres</i>	3 065 000 000
	73	Utdanning, <i>kan overføres</i>	1 837 000 000
170		FN-organisasjoner mv.	
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	565 000 000
	71	FNs befolkningsfond (UNFPA)	401 000 000
	72	FNs barnefond (UNICEF)	430 000 000
	73	Verdens matvareprogram (WFP), <i>kan overføres</i>	237 000 000
	74	FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR)	350 000 000
	75	FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA)	125 000 000
	76	FN og globale utfordringer, <i>kan overføres</i>	223 300 000
	77	FNs aidsprogram (UNAIDS), <i>kan overføres</i>	120 000 000
	78	Pliktige bidrag til FN-organisasjoner mv., <i>kan overføres</i>	217 300 000
	79	Ekspert, juniorekspert og FNs fredskorps, <i>kan overføres</i>	39 000 000

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
	81	Matsikkerhet og klimatilpasset landbruk, <i>kan overføres</i>	105 000 000
	82	FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women), <i>kan overføres</i>	75 000 000
	83	Verdens helseorganisasjon (WHO), <i>kan overføres</i>	183 500 000
171		Multilaterale finansinstitusjoner	
	70	Verdensbanken, <i>kan overføres</i>	916 000 000
	71	Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i>	770 500 000
	72	Strategisk samarbeid med multilaterale utviklingsbanker og finansinstitusjoner, <i>kan overføres</i>	110 500 000
172		Gjeldslette og gjeldsrelaterte tiltak	
	70	Gjeldslette, betalingsbalansestøtte og kapasitetsbygging, <i>kan overføres</i>	270 000 000
<i>Justis- og beredskapsdepartementet</i>			
480		Svalbardbudsjettet	
	50	Tilskudd	318 968 000
		Sum utgifter rammeområde 4	35 914 704 000

Inntekter

Inntekter under departementene

3100		Utenriksdepartementet	
	1	Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene	16 550 000
	2	Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene	178 919 000
	5	Refusjon spesialutsendinger mv.	46 464 000
		Sum inntekter rammeområde 4	241 933 000
		Netto rammeområde 4	35 672 771 000

2.1 Sammendrag

Regjeringen Solberg la 6. oktober 2016 frem Prop. 1 S (2016–2017). Ved vedtak i Stortinget 5. desember 2016 er netto utgiftsramme for rammeområde 4 endelig fastsatt til kr 35 571 757 000, jf. budsjettforliket mellom regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti og Venstre, som ble lagt frem som et «løst forslag» ved behandlingen av Innst. 2 S (2016–2017). De fremsatte bevilgningsforslag i Innst. 7 S (2016–2017) bygger på denne rammen, jf. Stortingets forretningsorden § 43.

2.1.1 Programområdene

I Prop. 1 S (2016–2017) fra Utenriksdepartementet er det i del I pkt. 9 gitt en nærmere beskrivelse av programområde 2, som omfatter utenriksforvaltningen, og i del I pkt. 10 er det redegjort for programområde 3, som dekker internasjonal bistand.

2.1.2 Omtale av spesielle tema

I proposisjonens del III gis det en omtale av følgende tema:

- Nordområdepolitikken – Langsiktig satsing på kunnskap, næring, infrastruktur, beredskap og samarbeid i nord
- Rapport til Stortinget om Samstemt politikk for utvikling 2016
- Tusenårsmålene og status for måloppnåelse 2016
- Sektorovergripende miljø- og klimapolitikk
- Likestilling i utenriks- og utviklingspolitikken
- Likestilling og ikke-diskriminering i utenrikstjenesten
- Omtale av ledes ansettelsesvilkår i statlige foretak under Utenriksdepartementet

2.1.3 *Justis- og politidepartementet, kap. 480 Svalbardbudsjettet*

Justis- og beredskapsdepartementet fremmer Svalbardbudsjettet som en egen budsjettproposisjon samtidig med statsbudsjettet. Bakgrunnen for dette er artikkel 8 i Svalbardtraktaten, som begrenser adgangen til å innkreve skatter og avgifter på Svalbard og bestemmer hvordan disse midlene kan anvendes. De skatter og avgifter som innkreves på Svalbard, skal i sin helhet komme Svalbard til gode. Stortinget sluttet seg til regjeringens ønske om å videreføre ordningen med eget svalbardbudsjett under behandlingen av St.meld. nr. 32 (2015–2016) Svalbard.

I Prop 1 S (2016–2017) foreslo regjeringen en budsjetttramme for Svalbardbudsjettet for 2017 på 461 012 mill. kroner. Dette er en økning på 10,1 mill. kroner eller 2,2 pst. i forhold til saldert budsjett for 2016. Det vises til komiteens innstilling om Svalbardbudsjettet 2017, Innst. 17 S (2016–2017).

2.2 Komiteens alminnelige merknader – rammeområde 4

Komiteen viser til bred politisk enighet om at norsk utenrikspolitikk skal være forankret i folkeretten og bygge på forpliktende internasjonalt samarbeid.

Komiteen har merket seg at regjeringen legger fem hovedlinjer til grunn for sin utenrikspolitikk, nemlig sikkerhet, verdigrunnlaget, økonomi, fred, utvikling og humanitær politikk, og klima. Komiteen slutter seg til dette. I dagens usikre politiske situasjon er sikring av sentrale norske interesser, bidrag til internasjonal avspenning, sikkerhet og stabilitet viktige mål for norsk utenrikspolitikk. Respekt for demokrati og menneskerettigheter er sentrale premisser for utenrikspolitikken, og likeledes bidrag til økonomisk utjevning og innsats for å møte klimautfordringene.

Komiteen vil understreke betydningen av å kanalisere innsatsen i områder hvor Norge kan gjøre en forskjell. Det er viktig at arbeidet for å redusere barne- og mødredødelighet videreføres, og at Norge aktivt benytter lederrollen i arbeidet for å sikre alle rett til utdanning.

Komiteen viser til at antall drepte i krig og konflikt er økt betydelig de siste årene og passerte 100 000 i 2015. Ikke minst er situasjonen som følge av krigen i Syria prekær. Komiteen vil gi sin tilslutning til betydelig norsk humanitær bistand i konfliktområder. Komiteen vil understreke at Norge må delta i de felles europeiske tiltakene for å håndtere flyktning- og migrasjonsutfordringene.

Komiteen viser til at handel er av stor betydning for å skape varig utvikling, men vil samtidig understreke viktigheten av at det etableres mekanismer som sikrer en mer rettferdig fordeling.

Komiteen viser til at hovedlinjene i norsk utenriks- og sikkerhetspolitikk ligger fast, basert på deltakelse i og betydelig støtte til FN, medlemskap i NATO, det transatlantiske forholdet og et nært samarbeid med våre naboer i Norden, i EU og i det øvrige Europa.

Komiteen støtter regjeringens arbeid for et moderne, sterkt og mer effektivt FN. Det er viktig at Norge fortsetter som en stabil og påregnelig bidragsyter.

Komiteen vil peke på nordområdenes store strategiske betydning for Norge. Issmelting og tilgang til nye handelsveier som følge av klimændringer og økt aktivitet bidrar til større oppmerksomhet og behov for avklaring. Komiteen imøteser fremleggelsen av regjeringens oppdaterte nordområdestrategi våren 2017.

Komiteen vil understreke viktigheten av at norske handelspolitiske interesser, herunder markedsadgang til det britiske markedet, sikres når brexit trer i kraft.

Komiteen vil understreke betydningen av at man gjennom Parisavtalen har fått en avtale hvor partene binder seg til å bidra for å løse klimautfordringene.

Konflikten i Ukraina har skapt alvorlige sikkerhetsutfordringer i Europa som det måtte reageres på. Samtidig mener komiteen at et fast, avklart og konstruktivt forhold til Russland er viktig. Dette blant annet for å sikre en bærekraftig fiskeriforvaltning, redningssamarbeid og videreutvikling av folketil-folk-samarbeidet.

Utenrikstjenesten skal fremme kulturlivets internasjonale interesser. Komiteen vil fremheve betydningen av en sterk kultursektor med gode internasjonale forbindelser.

Komiteen påpeker at EU er vår desidert største handels- og samarbeidspartner.

Komiteen understreker at EØS-avtalen over tid har fått noen uante negative konsekvenser. Komiteen presiserer at man vil arbeide for å forbedre EØS-avtalens betingelser med sikte på å sikre norske interesser bedre.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil understreke betydningen av EØS-avtalen og Norges samarbeid med EU.

Flertallet understreker at EØS-avtalen er av vital betydning for norsk næringsliv.

Medlemene i komiteen fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti understrekar at Noreg ikkje er avhengig av EØS-avtala for å sikre marknadstilgang til EU. Desse medlemene viser til at Noreg allereie hadde hatt ei frihan-

delsavtale med EU i 21 år, då EØS-avtala tredde i kraft i 1994.

Desse medlemene understrekar at med Storbritannias varsla utmelding gjennom brexit må Noreg følge utviklinga av ny tilknytingsavtale med EU nøye. Desse medlemene viser til at Storbritannia si utmelding frå EU kan opne opp store moglegheiter for Noreg og vil synleggjere at det finst gunstige alternativ til dagens EØS-avtale. Desse medlemene understrekar at regjeringa må ta ei aktiv og positiv haldning overfor Storbritannia og ope sjå på moglegheiter for alternative handelssamarbeid med EU.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet understrekar at det er ei grunnleggjande oppgåve for ei kvar regjering og ein kvar folkevald å sikre og styrke det norske folkestyret i tråd med det norske folket si vilje. Denne medlemen viser til at EU har inngått over 200 ordinære handelsavtaler med land over heile verda. Desse avtalene er normalt ikkje rammeavtaler for innføring av nytt EU-regelverk. EØS-avtala er på si side ei særordning i internasjonal målestokk, der ein part einsidig gjev opp sjølvrådetretten for at begge partar skal få gjensidig tilgjenge til kvarandre sine marknader. Det finst i det heile tatt få døme på tilsvarande avtaler i resten av verda.

2.2.1 Hovedprioritering for fraksjonene – rammeområde 4

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	H, FrP, KrF og V	A	Sp	SV
Utgifter rammeområde 4 (i tusen kroner)							
100		Utenriksdepartementet					
	1	Driftsutgifter	2 250 999	2 244 698 (-6 301)	2 200 999 (-50 000)	2 150 999 (-100 000)	2 250 999 (0)
	21	Spesielle driftsutgifter	12 715	12 678 (-37)	12 715 (0)	12 715 (0)	12 715 (0)
	71	Diverse tilskudd	26 755	26 755 (0)	26 755 (0)	26 755 (0)	28 355 (+1 600)
103		Regjeringens fellesbevilgning for representasjon					
	1	Driftsutgifter	57 422	57 274 (-148)	55 422 (-2 000)	47 422 (-10 000)	57 422 (0)
104		Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet					
	1	Driftsutgifter	9 748	9 719 (-29)	9 748 (0)	9 748 (0)	9 748 (0)
115		Næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål					
	1	Driftsutgifter	7 461	17 410 (+9 949)	7 461 (0)	7 461 (0)	7 461 (0)
	70	Tilskudd til næringsfremme, kultur- og informasjonsformål	45 201	49 201 (+4 000)	61 201 (+16 000)	45 201 (0)	45 201 (0)
117		EØS-finansieringsordningene					
	75	EØS-finansieringsordningen 2009–2014	446 000	446 000 (0)	446 000 (0)	0 (-446 000)	446 000 (0)
	76	Den norske finansieringsordningen 2009–2014	408 000	408 000 (0)	408 000 (0)	0 (-408 000)	408 000 (0)
	77	EØS-finansieringsordningen 2014–2021	185 000	185 000 (0)	185 000 (0)	0 (-185 000)	185 000 (0)
	78	Den norske finansieringsordningen 2014–2021	185 000	185 000 (0)	185 000 (0)	0 (-185 000)	185 000 (0)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	H, FrP, KrF og V	A	Sp	SV
118		Nordområdetiltak mv.					
	1	Driftsutgifter	32 978	32 882 (-96)	32 978 (0)	32 978 (0)	32 978 (0)
	70	Nordområdetiltak og pro- sjektsamarbeid med Russ- land	307 641	307 641 (0)	342 641 (+35 000)	307 641 (0)	307 641 (0)
119		Globale sikkerhetstiltak					
	1	Driftsutgifter	2 125	2 119 (-6)	2 125 (0)	2 125 (0)	2 125 (0)
140		Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen					
	1	Driftsutgifter	1 549 249	1 544 954 (-4 295)	1 504 249 (-45 000)	1 519 249 (- 30 000)	1 549 249 (0)
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)					
	1	Driftsutgifter	262 467	266 758 (+4 291)	262 467 (0)	262 467 (0)	262 467 (0)
144		Fredskorpset					
	1	Driftsutgifter	46 021	45 886 (-135)	46 021 (0)	46 021 (0)	46 021 (0)
150		Bistand til Afrika					
	78	Regionbevilgning for Afrika	2 094 640	2 319 640 (+225 000)	2 094 640 (0)	2 094 640 (0)	2 094 640 (0)
151		Bistand til Asia					
	78	Regionbevilgning for Asia	591 500	611 500 (+20 000)	591 500 (0)	591 500 (0)	591 500 (0)
153		Bistand til Latin-Amerika					
	78	Regionbevilgning for Latin- Amerika	80 000	100 000 (+20 000)	80 000 (0)	80 000 (0)	80 000 (0)
160		Sivilt samfunn og demo- kratiutvikling					
	1	Driftsutgifter	22 110	22 044 (-66)	22 110 (0)	22 110 (0)	22 110 (0)
	70	Sivilt samfunn	1 955 471	2 075 471 (+120 000)	1 955 471 (0)	1 955 471 (0)	2 025 471 (+70 000)
161		Næringsutvikling					
	70	Næringsutvikling	149 000	169 000 (+20 000)	249 000 (+100 000)	149 000 (0)	149 000 (0)
162		Overgangsbistand/sår- bare stater og regioner					
	70	Overgangsbistand/sårbare stater og regioner	247 500	202 500 (-45 000)	202 500 (-45 000)	247 500 (0)	247 500 (0)
163		Nødhjelp, humanitær bi- stand og menneskerettig- heter					

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	H, FrP, KrF og V	A	Sp	SV
	70	Nødhjelp og humanitær bistand	4 436 124	4 436 124 (0)	4 436 124 (0)	4 486 124 (+50 000)	5 436 124 (+1 000 000)
	72	Menneskerettigheter	298 300	298 300 (0)	298 300 (0)	298 300 (0)	368 300 (+70 000)
164		Fred, forsoning og demokrati					
	70	Fred, forsoning og demokratiltak	390 900	415 900 (+25 000)	540 900 (+150 000)	390 900 (0)	470 900 (+80 000)
	72	Global sikkerhet, utvikling og nedrustning	154 700	179 700 (+25 000)	154 700 (0)	154 700 (0)	64 700 (-90 000)
165		Forskning, kompetanseheving og evaluering					
	1	Driftsutgifter	92 280	91 918 (-362)	92 280 (0)	92 280 (0)	92 280 (0)
	70	Forskning	148 000	156 000 (+8 000)	148 000 (0)	148 000 (0)	148 000 (0)
	71	Faglig samarbeid	355 900	355 900 (0)	355 900 (0)	355 900 (0)	405 900 (+50 000)
166		Klima, miljø og fornybar energi					
	72	Klima og miljø	767 200	767 200 (0)	767 200 (0)	767 200 (0)	1 017 200 (+250 000)
	74	Fornybar energi	470 000	495 000 (+25 000)	570 000 (+100 000)	470 000 (0)	670 000 (+200 000)
167		Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)					
	21	Spesielle driftsutgifter	3 742 766	2 949 375 (-793 391)	2 967 583 (-775 183)	2 967 583 (-775 183)	3 083 733 (-659 033)
168		Kvinnens rettigheter og likestilling					
	70	Kvinnens rettigheter og likestilling	306 700	316 700 (+10 000)	357 283 (+50 583)	306 700 (0)	356 700 (+50 000)
169		Global helse og utdanning					
	1	Driftsutgifter	17 325	17 277 (-48)	17 325 (0)	17 325 (0)	17 325 (0)
170		FN-organisasjoner mv.					
	70	FNs utviklingsprogram (UNDP)	565 000	585 000 (+20 000)	565 000 (0)	565 000 (0)	655 000 (+90 000)
	71	FNs befolkningsfond (UNFPA)	401 000	401 000 (0)	401 000 (0)	401 000 (0)	421 000 (+20 000)
	72	FNs barnefond (UNICEF)	430 000	480 000 (+50 000)	505 000 (+75 000)	430 000 (0)	470 000 (+40 000)
	73	Verdens matvareprogram (WFP)	237 000	277 000 (+40 000)	237 000 (0)	247 000 (+10 000)	237 000 (0)
	74	FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR)	350 000	350 000 (0)	350 000 (0)	365 000 (+15 000)	380 000 (+30 000)

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S	H, FrP, KrF og V	A	Sp	SV
	75	FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA)	125 000	125 000 (0)	125 000 (0)	125 000 (0)	150 000 (+25 000)
	76	FN og globale utfordringer	223 300	233 300 (+10 000)	223 300 (0)	223 300 (0)	263 300 (+40 000)
	77	FNs aidsprogram (UNAIDS)	120 000	130 000 (+10 000)	120 000 (0)	120 000 (0)	120 000 (0)
	81	Matsikkerhet og klimatilpasset landbruk	105 000	205 000 (+100 000)	150 000 (+45 000)	120 000 (+15 000)	105 000 (0)
	82	FNs organisasjon for kvinners rettigheter og likestilling (UN Women)	75 000	75 000 (0)	95 000 (+20 000)	85 000 (+10 000)	105 000 (+30 000)
	83	Verdens helseorganisasjon (WHO)	183 500	183 500 (0)	183 500 (0)	183 500 (0)	243 500 (+60 000)
171		Multilaterale finansinstitusjoner					
	70	Verdensbanken	916 000	916 000 (0)	916 000 (0)	916 000 (0)	816 000 (-100 000)
	71	Regionale banker og fond	770 500	770 500 (0)	770 500 (0)	770 500 (0)	716 500 (-54 000)
480		Svalbardbudsjettet					
	50	Tilskudd	318 968	320 938 (+1 970)	318 968 (0)	318 968 (0)	318 968 (0)
		Sum utgifter rammeområde 4	35 914 704	35 813 000 (-101 704)	35 589 104 (-325 600)	33 875 521 (-2 039 183)	37 118 271 (+1 203 567)
Inntekter rammeområde 4 (i tusen kroner)							
3100		Utenriksdepartementet					
	1	Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene	16 550	16 501 (-49)	16 550 (0)	16 550 (0)	16 550 (0)
	2	Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene	178 919	178 418 (-501)	178 919 (0)	178 919 (0)	178 919 (0)
	5	Refusjon spesialutsendinger mv.	46 464	46 324 (-140)	46 464 (0)	46 464 (0)	46 464 (0)
		Sum inntekter rammeområde 4	241 933	241 243 (-690)	241 933 (0)	241 933 (0)	241 933 (0)
		Sum netto rammeområde 4	35 672 771	35 571 757 (-101 014)	35 347 171 (-325 600)	33 633 588 (-2 039 183)	36 876 338 (+1 203 567)
		Avvik fra rammevedtak	101 014	0	-224 586	-1 938 169	1 304 581

Komiteen mener en sterkere konsentrasjon av Norges bistandsinnsats vil bidra til større resultater og vil spesielt framheve betydningen av langsiktig bistandsinnsats innen utdanning, helse og næringsutvikling inkludert et mer klimarobust landbruk og klima, miljø og ren energi. Komiteen vil også understreke betydningen av en målrettet, men mer fleksibel norsk innsats for å bidra til stabilitet og utvikling i sårbare stater og områder, for å forebygge ulike former for humanitære kriser. Komiteen vil dessuten

understreke betydningen av at Norge fortsatt viser internasjonalt lederskap innen nødhjelp og humanitær bistand i akutte krisesituasjoner.

Komiteen mener det er viktig å sikre økt effekt av bistanden, blant annet gjennom konsentrasjon, resultatorientering, tilstrekkelig forvaltningskapasitet i Norad og en systematisk evaluerings- og forbedringsvirksomhet.

Komiteen viser til at Stortinget har godtatt at norsk bilateral bistand skal konsentreres geografisk

om 12 fokusland og en liste over 73 andre samarbeidsland, i alt 85 land. Komiteen viser til at Stortinget har godkjent to unntak fra denne geografiske konsentrasjon: Det gjelder bevilgningene til sivilt samfunn og til humanitær bistand. Komiteen vil ikke foreta endringer i disse retningslinjene før Stortinget har behandlet den varslede stortingsmeldingen om utviklingspolitikken våren 2017. Det skal i meldingen redegjøres for konsekvenser av eventuelle endringer som måtte foreslås i retningslinjene for geografisk konsentrasjon.

Komiteen forutsetter at fattigdomsorienteringen videreføres, og at andelen av norsk bistand som går til de fattigste landene (MUL-gruppen) og til landene i Afrika sør for Sahara, ikke reduseres i 2017.

Komiteen konstaterer at opptrappingen av norsk bistand til utdanning og helse fortsetter i 2017 og støtter dette.

Komiteen viser til at finansministeren 17. november 2016 orienterte Stortinget om at nye og lavere anslag på innvandrings- og integreringsområdet medfører at visse volumstyrte budsjettposter for 2017 nedjusteres med i alt 1,8 mrd. kroner. Herunder reduseres kap. 167 Flyktningtiltak i Norge med 775 183 000¹ kroner.

Komiteen mener at norsk utenriks- og utviklingspolitikk skal være bygget på tydelige prioriteringer, forankret i liberale verdier og ha som hovedformål å sikre sentrale nasjonale interesser. Norge skal være en troverdig og tillitsskapende aktør i arbeidet for mer demokratisk solidaritet. En utenrikspolitikk bygget på et forpliktende internasjonalt samarbeid sikrer at hovedlinjene i norsk utenriks- og utviklingspolitikk befestes.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, mener at i samsvar med OECDs krav skal all bruk av norske bistandsmidler ha fremme av økonomisk utvikling og velferd i utviklingsland som sitt overordnede mål. Utviklingspolitikken – og utviklingsbistand i særdeleshet – skal utformes, gjennomføres og evalueres med effektiv realisering av dette overordnede mål som utgangspunkt.

Komiteen vil for øvrig vise til betydningen av at Norge på dette grunnlag systematisk arbeider for en mer samstemt utviklingspolitikk.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, mener at Norge skal være en aktiv bidragsyter i FN, NATO og andre internasjonale organisasjoner, samt føre en

offensiv europapolitikk med mål om økt medvirkning og påvirkning gjennom EØS-avtalen og Norges øvrige avtaler med EU.

Dette flertallet understreker at Norge, Europa og Europas nærområder står overfor et nytt, sammensatt og komplekst sikkerhetspolitisk bilde. Det skjer en urovekkende utvikling av ustabilitet og væpnet konflikt i Europas sørlige nærområder, særlig Syria og Irak. Russlands folkerettsbrudd og illegale handlinger i Ukraina utfordrer euroatlantiske sikkerhetsstrukturer. Det er nødvendig at Norge prioriterer og viser solidaritet med våre allierte i NATO og koordinerer oss med våre partnere i EU.

Dette flertallet mener at Norge, i tett samarbeid med andre land, skal ta et større ansvar for å oppnå varige resultater i utviklingspolitikken.

Et tredje flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til budsjettavtalen mellom disse partier og viser for øvrig til de merknader og budsjettendringer som dette flertallet stiller seg bak. Dette flertallet vil spesielt fremheve at norsk støtte til klimarobust landbruk i 2017 samlet vil bli økt med over en kvart milliard utover regjeringens forslag. I tillegg kommer økt støtte til matsikkerhet gjennom Verdens matvareprogram. Dette flertallet vil også fremheve at endringene innebærer at bevilgningene til fornybar energi og klima- og skogsatsingen økes i forhold til budsjettproposisjonen.

Dette flertallet viser til at det i budsjettavtalen er en forutsetning at bevilgningene til bistand (ODA) på 2017-budsjettet utgjør 1 pst. av BNI, og vil sikre at de samlede overføringer til bistandsformål (ODA) over Utenriksdepartementets og Klima- og miljødepartementets budsjetter til sammen oppfyller dette kravet.

Dette flertallet viser til at de fire samarbeidspartiene gjennom budsjettavtalen øker bevilgningene både til Utenriksdepartementets bistandskapitler og klima- og skogsatsingen på Klima- og miljødepartementets budsjett.

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet merker seg at regjeringen foreslår et bistandsbudsjett på 1 pst. av Norges samlede inntekter (BNI). Disse medlemmer viser til regjeringens samarbeidsavtale og støtter på dette grunnlag satsingen på fem områder: utdanning, helse, humanitær bistand, næringsutvikling og jobbskaping, og klima, miljø og ren energi.

Disse medlemmer viser til regjeringens samarbeidsavtale, og støtter på dette grunnlag regjeringens mål om å opprettholde et høyt nivå på internasjonal bistand og ser på bistandspolitikken som et

1. Dette tallet er ikke justert for endringen som senere fulgte av den økte prosentsatsen i avbyråkratiseringsreformen.

viktig fundament for å bekjempe fattigdom og fremme utvikling. Bistand innrettet mot konkrete felt som utdanning, helse og næringsutvikling sikrer en målrettet utvikling og legger fundamentet for en moderne og fremtidsrettet politikk på området. Gjennom tilgang til gode utdanningsinstitusjoner, helsevesen og arbeidsplasser kan mennesker på sikt arbeide seg varig ut av fattigdom.

Disse medlemmer støtter regjeringens løft for at Norge går i bresjen internasjonalt i arbeidet med utdanning for utvikling, især jenters rett til utdanning. Regjeringen viser lederskap ved den store økningen i støtten til utdanning i fattige land hvert år siden 2013, som med en økning fra 1,7 mrd. kroner i 2013 til 3,4 mrd. kroner i 2017 for Prop. 1 S (2016–2017) har oppfylt løftet om en dobling av satsingen på utdanning i stortingsperioden. Utdanning for alle er ikke bare en menneskerett, det er en betingelse for vekst og utvikling.

Disse medlemmer støtter regjeringens satsing på global helse. Med økningen settes det av over tre mrd. kroner til blant annet bedret mødre- og barnehelse samt bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria. Med dette vil innsatsen for global helse øke med en halv milliard kroner i løpet av regjeringsperioden.

Disse medlemmer understreker viktigheten av å se satsingen på utdanning i sammenheng med satsingen på helse.

Disse medlemmer støtter regjeringens satsing på handelspolitikk og næringsutvikling i utviklingsland for å sikre gode vilkår for investeringer og jobbskaping i de fattigste landene. Tiltak som bekjemper korrupsjon, etablerer et godt investeringsklima og sikrer skatteinntekter til felles velferd, bidrar til å skape en varig vei ut av fattigdom. Gjennom økte bevilgninger til prosjekter i regi av Norfund øker den målrettede satsingen på prosjekter innen fornybar energi, og bidrar med det til et bærekraftig grunnlag for fremtidig vekst og utvikling.

Disse medlemmer understreker at globale trusler rammer Norge, vår sikkerhet og våre interesser, og merker seg at regjeringen intensiverer arbeidet med å forebygge radikaliserings, all voldelig ekstremisme, også religiøs, samt terrorisme i land og områder preget av konflikt og sårbarhet.

Disse medlemmer ser positivt på regjeringens signaler i regjeringsplattformen om en mer forenklet administrasjon av og kontroll knyttet til norske bistandsmidler. En større åpenhet omkring bistandsmidlene representerer en mer oppdatert utviklingspolitisk linje og er en viktig forutsetning for nasjonalt eierskap og kontroll, i tråd med utviklingen i mange andre giverland.

Disse medlemmer er glad for retningsendringen mot systematiske evalueringer og mer åpen-

het om omfanget, gjennomføringen og effektene av norsk utviklingspolitikk og mener det representerer en moderne og fremtidsrettet utviklingspolitikk.

Disse medlemmer mener Prop. 1 S (2016–2017) gjenspeiler regjeringsplattformens målsetninger på en god måte og slutter seg til de prioriteringer som er gjort.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti er tilfreds med at bistandsprosenten regjeringen foreslår, er på én pst. av BNI. Disse medlemmer viser til at regjeringen i tidligere budsjetter har foreslått en lavere andel av BNI, og vil foreslå at Stortinget nå samler seg om et slikt nivå på bistandsbevilgningene. På dette grunnlag fremmer disse medlemmer følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen avsette 1 pst. av BNI til bistand i de årlige budsjetter.»

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til de alvorlige utfordringene vi står overfor med økt spenning i Europa, borgerkriger og uløste konflikter i Midtøsten og Nord-Afrika med sammenbrutte stater, flyktningestrømmer og klimatrusselen, utfordringer som bare kan møtes gjennom dialog og et sterkere forpliktende internasjonalt samarbeid.

Disse medlemmer ser nordområdene som vårt viktigste strategiske satsingsområde. Her møtes grunnleggende nasjonale interesser og sikkerhetspolitiske hensyn. Disse medlemmer etterlyser en sterkere prioritering av nordområdepolitikken fra regjeringens side.

Disse medlemmer viser til sitt alternative budsjett jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor det foreslås å styrke bevilgningen til nordområdesatsingen med 35 mill. kroner, og vil særlig trekke fram behovet for å satse sterkere på forskningssamarbeid og atomsikkerhetsarbeidet mellom Norge og Russland.

I en situasjon hvor det sikkerhetspolitiske klima er preget av ny spenning, ser disse medlemmer det som viktig at dialogen og samarbeidet med Russland i nord opprettholdes, både folk-til-folk-samarbeidet og samarbeidet om fiskeriforvaltning, miljø, søk og redning. Det er også viktig å arbeide for et bedre samarbeidsklima mellom NATO og Russland.

Disse medlemmer viser til at FN er den viktigste internasjonale organisasjon for internasjonalt samarbeid, og vil prioritere å sikre organisasjonen forutsigbare rammer.

Disse medlemmer viser til sitt alternative budsjett, jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor det foreslås å reversere regjeringens kutt på 75 mill. kroner i be-

vilgningen til UNICEF og øke bevilgningen til UN Women med 20 mill. kroner.

Disse medlemmer støtter en prioritering av bistand til de minst utviklede landenes arbeid med å takle klima- og miljøutfordringene, utdanningsløftet særlig for jenter og funksjonshemmede og utdanning i konfliktområder.

Disse medlemmer vil særlig understreke behovet for humanitær nødhjelp på grunn av de prekære humanitære katastrofene verden står overfor, og vil videreføre den globale satsingen på vaksiner og seksuell og reproduktiv helse.

Disse medlemmer viser til at regjeringen de siste årene har foreslått og gjennomført betydelige kutt i bevilgningene til næringsutvikling i utviklingspolitikken. Disse medlemmer vil framheve at jobbskaping og trygge arbeidsplasser er en forutsetning både for økonomisk og demokratisk utvikling. Denne vektleggingen må også reflekteres i budsjettprioriteringene og viser til sitt alternative budsjett, jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor det foreslås å styrke bevilgningen til næringsutvikling med 100 mill. kroner.

Disse medlemmer vil særlig trekke fram betydningen av å støtte utbyggingen av ren energi i utviklingsland. Tilgang til energi er en nødvendig forutsetning for økonomisk utvikling, norsk næringsliv har naturlige fortrinn innen fornybar energi og klimaeffekten er åpenbart positiv. Disse medlemmer viser til at bevilgningene til fornybar energi de siste årene har blitt drastisk redusert. Disse medlemmer viser til sitt alternative budsjett, jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor det foreslås å styrke bevilgningen til fornybar energi (post 74) med 100 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til at Norge i mange sammenhenger har vært engasjert i freds- og forsoningsprosesser, både som tilrettelegger og støttespiller bl.a. for FN. Over flere år har Norge bygd opp særskilt kompetanse og erfaring med denne typen arbeid. Norsk utviklingspolitikk bør innrettes mot områder hvor vi har naturlige fortrinn og kompetanse, og disse medlemmer viser til at regjeringen de siste årene har kuttet i bevilgningene til fred og forsoning.

Disse medlemmer vil understreke betydningen av norsk innsats for fred og forsoning og viser til sitt alternative budsjett, jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor det foreslås å øke bevilgningen til fred, forsoning og demokratiltak (post 70) med 150 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til at det er tverrpolitisk enighet om at satsing på kvinner og likestilling er en av grunnpilarene i norsk utenriks- og utviklingspolitikk. Norsk støtte er nødvendig i en tid hvor dette arbeidet settes tilbake i mange deler av verden. Disse medlemmer viser til sitt alternati-

ve budsjett, jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor det foreslås å øke bevilgningen til kvinners rettigheter og likestilling med 50,583 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til at regjeringen for tredje år på rad foreslår kutt i bevilgningene til næringsfremme, kultur, norgesfremme og informasjonsspørsmål. Disse medlemmer er enig i at dette er en viktig del av det fotavtrykk Norge setter, og mener kuttet i bevilgningene svekker dette arbeidet.

Disse medlemmer viser til sitt alternative budsjett, jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor posten foreslås økt med 16 mill. kroner utover regjeringens forslag for å styrke arbeidet med kultur og norgesfremme i utenrikspolitikken.

Disse medlemmer viser til budsjettforliket, hvor den såkalte effektiviseringsreformen økes med 0,3 pst. Disse medlemmer støtter forslaget, men har teknisk valgt å legge kuttene i sin helhet på kap. 2309 post 1 under finanskomiteens rammeområde.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 4 settes til 36 727 771 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 1 055 000 000 kroner.

Dette medlem viser til at ekstrem fattigdom, klimaendringer og det enorme inntektsgapet mellom verdens rikeste og fattigste land er blant de største utfordringer verden står overfor. Norge må gjennom en helhetlig utviklingspolitikk bidra til større internasjonal rettferdighet.

Dette medlem viser til at regjeringen baserte budsjettforslagene i Prop. 1 S (2016–2017) på for høye prognoser om antall asylsøkere og flyktninger i 2017. Disse prognosene er siden nedjustert, og finansministeren har orientert Stortinget om at den volumstyrte bevilgningen til flyktningiltak i Norge (ODA-godkjent) nedsettes med vel 775 mill. kroner. Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett forutså denne situasjonen og derfor la inn økninger på mer enn én mrd. kroner på kapitler for bistandstiltak i utviklingsland.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett bl.a. la inn en økning i regionbevilgningen til Afrika på 300 mill. kroner, en økning av bevilgningen til sivilt samfunn på 150 mill. kroner og en økning i støtten til utdanningstiltak på 100 mill. kroner. Forvaltningskapasiteten i Norad ble foreslått bygd ut vesentlig og budsjettposten for dette økt med 25 mill. kroner. Siden forslaget fra regjeringen innebar realverdinedgang for en lang rekke bistandskapitler, foreslo Kristelig Folkeparti i sitt alternative bistandsbudsjett påplussinger på mange kapitler for å opprettholde omfanget av norsk innsats for

fattigdomsbekjempelse, for menneskerettigheter og likestilling, for freds- og forsoningsarbeid.

Dette medlem viser for øvrig til at Kristelig Folkeparti i sitt alternative budsjett la inn en økning på 5 mill. kroner under Utenriksdepartementets budsjett (programområde 2 Utenriksforvaltning). Denne bevilgningsøkningen var øremerket tilskudd til fremme av norsk kultur i utlandet.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til Senterpartiet sitt alternative statsbudsjett med same ramme som regjeringa sitt forslag til bistandsbudsjett. Denne medlemen viser til at Senterpartiet ønskjer å føre ein utanrikspolitikk med mål om å styrkje folkestyret, sikre rettferdig fordeling, styrkje menneskerettane og medverke til ansvarleg fordeling og bruk av naturressursar. Senterpartiet ønskjer å leggje til rette for eit samfunn med mindre ulikskapar, både nasjonalt og globalt.

Denne medlemen understreker at Noreg må tenkje langsiktig i bistandspolitikken. Gjennom bistandspolitikken må me syte for at alle menneske får dekt sine mest grunnleggjande behov. Samstundes må me leggje til rette for berekraftig økonomisk utvikling. Senterpartiet meiner FN's berekraftsmål peiker ein riktig veg. Medan mål ein seier at ein skal utrydde fattigdom i verda, er mål to klårt og tydeleg på at ein skal utrydde svolt, oppnå matsikkerheit, betre ernæring og fremje berekraftig landbruk.

Denne medlemen meiner Noreg må nytte meir ressursar på å gje fleire menneske sikker tilgang på trygg mat. Ei styrka satsing på landbruksbistand går som ein grøn tråd gjennom Senterpartiet sitt alternative bistandsbudsjett. Studiar har vist at den mest effektive måten å redusere fattigdom på er å støtte småbønder i utviklingsland. Det finst ingen andre næringar som kan måle seg med landbruket når det gjeld å skape sysselsetting og økonomiske ringverknader for dei aller fattigaste i verda. Noreg må nytte bistand der Noreg kan gjere ein forskjell. Noreg har høg kompetanse innan landbruket. Eit landbruk som gjev auka produktivitet basert på ei berekraftig forvaltning av jorda og naturressursane, er avgjerande for å løfte fleire menneske ut av fattigdom.

Denne medlemen viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår å øyremerke meir av norsk bistand til landbruksbistand. Senterpartiet ynskjer at minst 20 pst. av all bilateral bistand vert øyremerka til dette føremålet. Samstundes ynskjer Senterpartiet at 70 mill. kroner meir av bistanden til sivilt samfunn vert gitt til organisasjonar som arbeider for å sikre folk trygg tilgang til mat og vatn. Senterpartiet foreslår òg 10 mill. kroner meir til Verdas matvareprogram, og 15 mill. kroner meir til matsikkerheit og klimatilpassa landbruk.

Denne medlemen viser til at Senterpartiet gjennom sin bistandspolitikk arbeider for å styrkje kvinner sine rettar. Å styrkje kvinner sine rettar og betre likestillinga i fleire mottaksland er eit mål i seg sjølv. Samstundes er det naudsynt for å sikre økonomisk utvikling og rettvis fordeling av ressursane. Det er godt dokumentert, mellom anna frå Verdas handelssorganisasjon, at å styrkje kvinner sin økonomiske, politiske og sosiale situasjon styrker demokratiet og legg til rette for betre økonomisk utvikling. Senterpartiet foreslår i sitt alternative statsbudsjett å auke løyvingane til FN-programmet for kvinner sine rettar og likestilling med 10 mill. kroner. Senterpartiet vil òg øyremerke 30 mill. kroner meir av løyvingane til sivilt samfunn til organisasjonar som arbeider for likestilling.

Denne medlemen viser til at Senterpartiet ynskjer internasjonalt samarbeid mellom suverene demokratiske nasjonalstatar og eit sterkt FN for å løyse globale utfordringar i fellesskap. Det er både i Noreg og verda si interesse å sikre eit sterkt FN som evnar å løyse globale utfordringar gjennom eit internasjonalt samarbeid mellom suverene demokratiske nasjonalstatar. Senterpartiet prioriterer å auke løyvingane til fleire FN organisasjonar.

Denne medlemen viser til ein har sett store humanitære katastrofe utspele seg dei siste åra. Dei tre verste pågår no ifølgje FN i Syria, Irak og Jemen. Det er eit sterkt behov for hjelp til fleire menneske som ikkje har nok mat, vatn, medisinar eller helsehjelp i Syria, Jemen og deira nærområde. Gjennom å hjelpe landa som har teke i mot tusenvis av flyktningar, kan vi gje heilt naudsynt hjelp til dei menneska som kan hjelpast i flyktningeleirar og i Syria, Irak og Jemen sine nærområde. Difor foreslår Senterpartiet å auke støtta til naudhjelp og humanitær bistand med 50 mill. kroner i det alternative statsbudsjettet.

Denne medlemen viser til at informasjonsstønad frå Norad har vore ein viktig mekanisme for å sikre ein informert opinion og kritisk debatt. Stønaden har tidlegare hatt ei eiga øyremerking i budsjetta, medan han no er lagt inn i kapittelet om sivilt samfunn. Denne medlemen viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett vil øyremerke minimum 70 mill. kroner til informasjonsstønaden. Senterpartiet vil heller ikkje støtte den foreslåtte eigen delen på denne type arbeid.

Denne medlemen viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett kuttar løyvingane til EØS-midlar. Senterpartiet meiner Noreg kan motverke fattigdom meir effektivt på andre måtar enn gjennom å gje løyvingar til EØS-midlar. Denne medlemen viser til at både Europameldinga og Riksrevisjonen har sett spørreteikn ved om og eventuelt i kor stor grad EØS-midlane faktisk bidreg til utjamning i levkår i Europa.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 4 settes til 36 096 704 000 kroner, som er en økning i forhold til regjeringens forslag på 182 mill. kroner.

Dette medlem viser til at utgangspunktet for Venstres utenrikspolitikk bygger på sosialliberale mål for mangfold, toleranse og frihet for alle, uavhengig av geografisk opprinnelse. Venstre mener dette målet nås best gjennom å styrke og videreutvikle internasjonale institusjoner som fremmer menneskerettigheter, demokrati, bærekraftig økonomisk vekst, god fordelingspolitikk, miljø og respekt for internasjonal lov og rett. For Venstre er det viktig at Norge yter bistand for å bekjempe fattigdom, og at vi respekterer demokratiske lands rett til å bestemme over egen utvikling. Men Venstre mener det er legitimt å stille krav om demokrati, respekt for grunnleggende menneskerettigheter og miljø, slik at vi kan stimulere til en positiv og bærekraftig global utvikling.

Dette medlem mener FNs bærekraftsmål må legge føringer for de prioriteringer verden må ta i årene framover. Dette må også gjenspeiles i norsk utenriks- og utviklingspolitikk.

Dette medlem ser en uheldig blanding i regjeringens forslag til budsjett av hva som er utenrikspolitikk og hva som er utviklingspolitikk. Disse to områdene har ulike målsettinger og virkemidler. Målet for utenrikspolitikken er å fremme norske interesser ute, mens utviklingspolitikkenes mål er å fremme andre samfunns framgang. Dette kan tidvis være mål som står i motsetning til hverandre, og det vil kreves ulike politiske tiltak. Dette medlem viser til at disposisjonene i Venstres alternative statsbudsjett blant annet innebærer å reversere og styrke regjeringens forslag under tilskudd til kultur og informasjonsformål, gjennomgå forvaltningspraksis i Utenriksdepartementet og Norad og redusere administrasjonsutgifter til konsulentbistand, styrke nødhjelp og humanitær bistand, styrke arbeidet med biomangfold, klima og miljø og bekjempe av naturkriminalitet.

Dette medlem vil understreke at globalisering og en sunn markedsøkonomi har løftet flere mennesker ut av fattigdom de siste tiårene enn noen gang tidligere i verdenshistorien. Denne utviklingen skyldes blant annet velfungerende nasjonale og internasjonale markeder, sterkere forpliktelser overfor sivile og politiske menneskerettigheter i de fleste stater, og fungerende internasjonalt samarbeid på en rekke områder. Det er, etter dette medlems mening, viktig å legge til rette for næringsutvikling i utviklingsland.

Dette medlem vil imidlertid understreke at det er viktig å opprettholde et høyt nivå på norske bistands- og utviklingsbidrag for å nå globale mål om

fattigdomsbekjempelse og viktige miljø- og klimamål.

Dette medlem ser positivt på regjeringens satsningsområder; utdanning, helse, humanitær bistand, næringsutvikling og jobbskaping, og klima, miljø og ren energi. De fleste barn i grunnskolealder går på skole, men det er fortsatt mange millioner barn som ikke har tilgang til grunnskoleutdanning. Dette medlem støtter regjeringens satsing på utdanning, og vil særskilt understreke viktigheten av utdanning og inkludering av funksjonshemmede.

Dette medlem vil påpeke at innenfor frivillige og ideelle organisasjoner vil det være kompetanse og kapasitet som går ut over de land norske myndigheter prioriterer, og denne kompetansen og kapasiteten må sikres støtte uavhengig av norske myndigheters prioritering av samarbeidsland for offentlig bistand. Land-til-land-bistand og multilateral bistand kan aldri erstatte den innsatsen som blir gjort på grasrotplan av sivilt samfunn. Dette medlem støtter derfor regjeringens forslag til nivå på bevilgninger til sivilt samfunn. Dette medlem vil imidlertid understreke at økt satsing på utdanning ikke må gå ut over eksisterende arbeid innen sivilt samfunn, men må da heller komme i tillegg.

Dette medlem vil i denne forbindelse også gjenta sin skepsis til praksisen med at flykntiltak i Norge godkjennes som utviklingshjelp (ODA). Dette medlem er kjent med at dette er i tråd med OECDs retningslinjer og en innarbeidet budsjetteknikk, men vil advare mot en utvikling der Norge fremstår som ledende i å utgiftsføre innenlands flykntiltak som bistand.

Dette medlem mener at satsingen på likestilling fortsatt må ha høy prioritet. Norges rolle i det internasjonale arbeidet for likestilling mellom kjønn har vært viktig, og vi blir sett på som et foregangsland. Denne rollen må forvaltes aktivt og godt framover, både gjennom land-til-land-støtte og gjennom innsats på grasrotplan. I Verdensbankens Development Report 2012 ble det slått fast at mangel på likestilling mellom kjønn er et av de største hindrene for økonomisk vekst i mange fattige land. Det heter videre at i mange deler av verden gjenstår det stor avstand mellom løfter om likestilling og den hverdagen kvinner opplever. Kvinners rettigheter er under press, og Norge har etter dette medlems mening et spesielt ansvar for å følge opp det internasjonale likestillingsarbeidet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017 der rammeområde 4 foreslås økt med 1,262 mrd. kroner utover regjeringens opprinnelige forslag. Økt innsats for klimatilpasning og bekjempelse av klimaendringene i fattige

land, økt humanitær bistand, et løft for fred og demokratitiltak i tillegg til en styrking av flere sentrale FN-organisasjoner utgjør de viktigste satsingene i Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett.

Dette medlem viser til at internasjonal solidaritet og bekjempelse av klimaendringene er bærebjelkene i Sosialistisk Venstrepartis utenriks- og utviklingspolitikk. For å oppnå målene om en rettferdig og fredelig verden trengs en radikal omfordeling av makt og ressurser, både internasjonalt og på landnivå. Sosialistisk Venstreparti ønsker en ny kurs i utenriks- og utviklingspolitikken som fokuserer på rettferdig fordeling og reduserte klimagassutslipp og som styrker tiltak for fred og demokratiutvikling.

Dette medlem understreker at behovet for humanitærhjelp er økende. Behovet er særlig akutt i Syria, men også i andre land som Jemen, hvor over 80 pst. av befolkningen har behov for humanitær bistand, ifølge FN. hjelpeorganisasjonene og FN rapporterer at de mangler penger til å gi basal humanitær hjelp i noen av verdens mest alvorlige kriser. Her er det avgjørende at Norge stiller opp. Dette medlem ber derfor regjeringen øke bevilgningene til humanitær bistand, og viser til Sosialistisk Venstrepartis merknader i finansinnstillingen under rammeområde 4 og Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017 som går inn for en økning på 1 000 mill. kroner til humanitær bistand utover det regjeringen foreslår.

Dette medlem understreker viktigheten av en utviklingspolitikk innrettet mot omfordeling av økonomisk og politisk makt, både innad og mellom land. Et hovedmål for bistanden må være å bygge opp gode institusjoner så land blir uavhengige av norsk bistand på sikt. Samtidig understreker dette medlem viktigheten av å bygge opp sterke sivilsamfunn og fagforeninger som er grunnleggende forutsetninger for å styrke fredsarbeid, demokrati og respekt for menneskerettigheter. I lys av dette er dette medlem svært kritisk til denne regjeringens nedprioritering av støtten til ulike freds- og demokratitiltak gjennom denne stortingsperioden. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017 og ber regjeringen øke bevilgningene til fred og demokrati, inkludert sivilsamfunn, med 330 mill. kroner.

Dette medlem viser til at regjeringen i løpet av de siste årene har kuttet kraftig i kjernebevilgningene til ulike FN-organisasjoner. Helt sentrale FN-organisasjoner som UNDP og UNICEF i tillegg til mindre organisasjoner som UN Women og UNRWA har fått redusert kjernebidragene fra den norske regjeringen i denne stortingsperioden. Dette medlem er svært kritisk til denne utviklingen, da kjernebidragene er avgjørende både for at organisasjonene skal kunne ha mulighet til å forfølge prosjekter og in-

itiativer de ser nødvendige, i tillegg til å drive prosesser knyttet til en FN-reform fremover. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative budsjett der bidragene til ulike FN-organisasjoner under kap. 170 foreslås økt med totalt 295 mill. kroner.

Dette medlem understreker viktigheten av å bruke bistandsbudsjettet til å styrke den internasjonale innsatsen mot klimaendringene. Mennesker i fattige land rammes aller hardest av klimaendringene, selv om de har bidratt minst til problemet. Dersom klimagassutslippene skal ned, må veksten i utviklingsland foregå uten at den fører til store utslippsøkninger. Dette er kun mulig dersom rike land bistår fattige land i arbeidet med å gjøre denne veksten grønn. Dette medlem er derfor kritisk til at regjeringen, selv etter forhandlinger med støttepartiene, opprettholder betydelige kutt i bistand til fornybar energi og klimatiltak i fattige land så vel som midlene til regnskogsfondet, kort tid etter at Parisavtalen har trådt i kraft. Dette medlem er bekymret over den faktiske effekten denne nedprioriteringen har, og ikke minst hvilke signaler det sender om at klimainnsats i fattige land ikke er et prioritert felt for Norge. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor vi øker midlene til fornybar energi-investeringer og klima- og miljøtiltak med 490 mill. kroner over rammeområde 4, i tillegg til 200 mill. kroner til regnskogsfondet over rammeområde 13.

2.3 Komiteens merknader til de enkelte budsjettkapitler innen rammeområde 4 (utenriks)

Regjeringen Solberg la 6. oktober 2016 frem Prop. 1 S (2016–2017). I del 2 til Prop. 1 S (2016–2017) fra Utenriksdepartementet gir regjeringen detaljerte beskrivelser av kapitler og poster, samt sine forslag til utgifter og inntekter for kapitlene innen programområde 2 utenriksforvaltningen og programområde 3 internasjonal bistand.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at budsjettforliket mellom de fire samarbeidspartiene økte presentsatsen i avbyråkratiseringsreformen med 0,3 pst til 0,8 pst. Dette flertallet viser til at bevilgningen på følgende kapitler ble redusert som følge av dette: kap. 100, 103, 104, 115, 118, 119, 140, 141, 144, 160, 165, 167, 169 og 3100.

Komiteens merknader til de enkelte kapitler innen rammeområde 4 er gitt nedenfor.

Kap. 100 og 3100 Utenriksdepartementet

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	2 156 398
Prop. 1 S (2016–2017)	2 339 905

Komiteen viser til at regjeringen foreslår 2 339,9 mill. kroner for 2017 i driftsmidler på Utenriksdepartementets budsjett, en økning på 183,5 mill. kroner sammenliknet med saldert budsjett 2016. Størsteparten av bevilgningen dekker lønns- og driftsutgifter for Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene, samt informasjonstilskudd til ulike organisasjoner, til europapolitisk forskning og andre formål. Bevilgningsøkningen har i hovedsak sammenheng med innføringen av en forenklet modell for pensjonspremiebetaling til Statens pensjonskasse og kursjustering som følge av den svake kronekursen.

Komiteen viser til at utenriksstjenesten i perioden 2011 til 2016 har redusert antall statsansatte hjemme og ved utenriksstasjonene med om lag 100 stillinger og netto avvirket 12 utenriksstasjoner.

Komiteen merker seg forslaget om 250 000 kroner til etterforskning av kjemisk krigføring for å sikre det kjemiske laboratoriet ved Forsvarets forskningsinstitutt status som et OPCW-designet laboratorium, slik at dette vil være en nasjonal ressurs som Norge stiller til disposisjon for det internasjonale samfunn ved eventuelle hendelser med kjemiske stridsmidler.

Komiteen viser til at den betydelige økningen på post 45, større utstyrsanskaffelser, på om lag 30 mill. kroner, har sammenheng med innføring av nytt kommunikasjonssystem.

Komiteen viser til at det foreslås at regjeringen får fullmakt til å overskride bevilgningen under kap. 100 Utenriksdepartementet, post 1 Driftsutgifter, mot tilsvarende merinntekt under kap. 3100, post 2 Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene og post 5 Refusjon spesialutsendinger, og støtter dette.

Komiteen vil prioritere Helsingforskomiteens arbeid med religionsfrihet med 2 mill. kroner utover regjeringens forslag på 1 mill. kroner.

Komiteen viser til medieoppslagene knyttet til Utenriksdepartementets bruk av konsulentoppdrag gjennom tilskuddsmidler heller enn åpne anbudsrunder. Komiteen anerkjenner behovet for å bruke ekspertise fra eksterne aktører for å sikre god kvalitet i alle prosjekter, men understøtter viktigheten av åpenhet rundt tildelingsprosesser, og at ulike miljøer kan konkurrere om midler som tildeles. Komiteen viser til at regjeringen, som følge av avsløringene i media, har gjennomført en undersøkelse av en konkret tildeling til International Law and Policy Institute

(ILPI) fra 2011 som var særlig sentral i medieoppslagene. Komiteen støtter regjeringens gransking av denne tildelingen, men ønsker at departementet gjennomfører en bredere gjennomgang av tilskuddsforvaltningen i departementet med sikte på å sørge for en effektiv forvaltning av bistandsmidlene innenfor rammene av relevante lover, forskrifter, regelverk og instruksjoner. Komiteen ber Utenriksdepartementet se på mulighetene for løsninger for tildelinger som i større grad baserer seg på åpne anbud. Komiteen ber regjeringen informere Stortinget om resultatet av dette arbeidet på egnet måte.

Komiteen viser til at Stefanusalliansen mottok 1 mill. kroner over statsbudsjettet i 2016 for sitt arbeid med internasjonal religionsfrihet, og for å jobbe med «International Panel of Parliamentarians for Freedom of Religion or Belief» (IPPFORB). Fra 2016 har dette arbeidet blitt overtatt av Den norske Helsingforskomiteen (NHC). Komiteen mener arbeidet til NHC for å fremme religionsfrihet globalt sammen med IPPFORB må prioriteres. Arbeidet med religionsfrihet har blitt forsterket de siste årene, og det vises til at regjeringen har prioritert å videreføre stillingen som spesialutsending for religionsfrihet i Utenriksdepartementet. Det vises også til at arbeidet er høyt på dagsorden i USA: i tillegg til «U.S. Commission on International Religious Freedom» (USCIRF) har USAs utenriksdepartement også egen ambassadør for religionsfrihet. I tillegg til at FN i en lengre periode har hatt en spesialutsending for religionsfrihet, har også EU i år opprettet et slikt mandat med spesialutsending. Arbeidet til NHC sammen med IPPFORB vil sette mer fokus på religionsforfølgelse internasjonalt og bygge opp under arbeidet som gjøres internasjonalt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at bevilgningene til Utenriksdepartementet over kap. 100 post 1 er økt med nær 150 mill. kroner. Disse medlemmer viser til sitt alternative budsjett, jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor denne posten foreslås redusert med 50 mill. kroner.

Medlemene i komiteen frå Kristeleg Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti viser til at det vert uttrykt uro kring nedlegginga av ambassaden i Guatemala. Desse medlemene viser til at Noreg har spela ei viktig rolle i fredsarbeidet i landet og framleis har eit sentralt nettverk i landet. Desse medlemene ber regjeringa vurdere ei løysing der Noreg held fram med diplomatisk representasjon i landet knytt til Noregs ambassade i Mexico, men lokalisert i Guatemala i samarbeid med den svenske ambassaden.

Komiteens medlem fra Senterpartiet viser til at løyvingane til Utanriksdepartementet over kap. 100 og 3100 vert auka med nær 174 mill. kroner. Dette medlem viser til Senterpartiets arbeid for å avgrense byråkrati på alle nivå, og at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett kuttar løyvingane til Utanriksdepartementet med 100 mill. kroner.

Kap. 103 Regjeringens fellesbevilgning for representasjon

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	49 439
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	57 422

Komiteen viser til at det i regjeringens budsjett for 2017 foreslås bevilget 57 422 000 kroner. Komiteen registrerer at bevilgningen dekker utgifter ved statsbesøk, offisielle besøk på stats-, regjeringssjefs- og utenriksministernivå, og driften av regjeringens representasjonsanlegg i Oslo.

Kap. 104 Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	9 558
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	9 748

Komiteen viser til at regjeringen foreslår i budsjettet for 2017 å bevilge 9 748 000 kroner til kap. 104. Komiteen registrerer at bevilgningen dekker utgifter i forbindelse med kongeparets statsbesøk og offisielle reiser til utlandet, samt kronprinsparets og prinsesse Märtha Louises offisielle reiser til utlandet. Komiteen mener kongeparets reisevirksomhet profilerer Norge positivt og at dette fremmer norske interesser i utlandet.

Kap. 115 Næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	66 364
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	52 662

Komiteen viser til at bevilgningene på denne posten skal dekke departementets egen virksomhet innen feltene næringsfremme, kultur, norgesfremme og informasjonsoppgaver. Bevilgningsforslaget er delt med 7,4 mill. kroner til driftsutgifter og 45,2

mill. kroner til tilskudd, en reduksjon på hhv. 9,6 mill. kroner og 4 mill. kroner.

Målsettingen er å bidra til at norske bedrifter og forsknings- og innovasjonsmiljøer lykkes internasjonalt, styrke norsk kulturlivs muligheter og kontaktflater internasjonalt og styrke bilaterale kontaktflater med viktige samarbeidsland gjennom økt kunnskap om og forståelse for norske synspunkter og norsk politikk.

Komiteen viser til at regjeringen ser fremme av norske økonomiske interesser, norsk kulturlivs internasjonale muligheter og norske synspunkter og samfunnsinteresser som en integrert del av utenrikspolitikken. Dette utgjør en viktig del av et moderne offentlig diplomati hvor målet er å ivareta norske interesser og styrke Norges internasjonale arbeid.

Komiteen vil understreke betydningen av at utenriktjenesten skal være en sentral støttespiller for næringsliv, kulturliv og andre aktører i dette arbeidet.

Komiteen viser til at realisering av FNs nye bærekraftsmål krever involvering og nye partnerskap med næringslivet. Komiteen vil understreke betydningen av at norsk næringsliv legger anerkjente internasjonale prinsipper til grunn for sin virksomhet også i andre land, og viser til regjeringens handlingsplan for næringsliv og menneskerettigheter fra 2015.

Komiteen merker seg at regjeringen ser kultursatsingen som en integrert del av arbeidet for norske interesser, og at målet er å styrke norsk kulturlivs internasjonale muligheter og bidra til at norsk kultur er en del av den globale utviklingen innenfor de ulike kulturfeltene.

Komiteen merker seg at ordningen med delegering av budsjettmidler til søknadsbasert reisestøtte for norske kunstneres profesjonelle oppdrag i utlandet videreføres.

Komiteen vil vektlegge betydningen av kulturtiltakene i nordområdesatsingen som et bidrag til å bevare et godt samarbeidsklima og ivareta gode og åpne relasjoner mellom folkene i Barentsregionen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til budsjettavtalen mellom disse partier og foreslår at kap. 115 post 1 økes med 10 mill. kroner, og at post 70 økes med 4 mill. kroner for å øke støtten til fremme av norsk kultur i utlandet.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringen for tredje år på rad foreslår kutt i denne bevilgningen. Disse medlemmer viser til sitt alternative budsjett, jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor kap. 115 post 70 foreslås økt med 16 mill. kroner utover regjeringens forslag for å styrke innsatsen for kultur og norgesfremme.

Kap. 116 Deltaking i internasjonale organisasjoner

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	1 726 475
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	1 776 302

Komiteen vil understreke Norges interesse av en internasjonal rettsorden der forholdet mellom stater reguleres gjennom en stadig tettere vev av forpliktelser, normer og konvensjoner. Internasjonale organisasjoner spiller en viktig og nødvendig rolle i arbeidet for å sikre en slik utvikling.

Komiteen merker seg at regjeringen mener Norge sparer store ressurser på å bruke internasjonale organisasjoner som kanal for norsk bistand, men forutsetter at norske midler forvaltes med nulltoleranse for økonomiske misligheter, kontrollrutiner og gode forebyggende tiltak mot misbruk. Komiteen støtter dette.

Komiteen støtter aktiv deltakelse i internasjonale organisasjoner. FN og NATO er i en særstilling i den sammenheng. Komiteen støtter også regjeringens bidrag til de videre reformprosessene i FN for å styrke FNs rolle og evne til å oppfylle målene om fred og sikkerhet, internasjonal krisehåndtering, videreutvikling av internasjonale normer og standarder, demokrati og fattigdomsbekjempelse, menneskerettigheter og bærekraftig utvikling.

Komiteen vil understreke FNs viktige rolle i arbeidet med å oppfylle de nye bærekraftsmålene. Den sterke økningen i antall stater som rammes av sammenbrudd, porøse grenser og manglende evne til å opprettholde lov og orden, understreker også behovet for et sterkt og velfungerende FN.

Komiteen støtter regjeringens ambisjon om at Norge skal velges til medlem av Sikkerhetsrådet for perioden 2021–2022.

Komiteen viser til at støtte til FNs fredsbevarende operasjoner er ett av mange elementer i regjeringens bidrag til et sterkt og relevant FN, og registrerer at den norske politiinnsatsen fortsatt er konsentrert om innsats i Haiti, Liberia og i Sør-Sudan, mens de største militære kontingentene befinner seg i Sør-Sudan og i Mali. Komiteen har merket seg at målet om felles nordiske militære bidrag ligger fast.

Komiteen vil understreke WHO's rolle som en ledende, normativ organisasjon for global helse og støtter regjeringens arbeid for reform og effektivisering av organisasjonen. WHO får en viktig rolle i arbeidet med å nå de nye bærekraftsmålene innen helse.

Komiteen viser til at Den internasjonale arbeidsorganisasjonens (ILO) overordnede mål er å fremme sosial rettferdighet gjennom sysselsetting og anstendige arbeidsforhold verden over. Komiteen

viser for øvrig til komiteens merknader under kap. 170 post 76 hvor det foreslås tilleggsbevilgninger gjennom Norges programsamarbeid med organisasjonen.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, viser til at samarbeidet i NATO utgjør fundamentet for norsk sikkerhetspolitikk, og støtter regjeringens arbeid med politiske og militære reformer for å sikre at alliansen fortsatt skal være sterk og troverdig.

Komiteen viser til at Norge er et av de få landene i alliansen som har økt sine forsvarsutgifter de siste årene, og som oppfyller målsettingen om å benytte 20 pst. av forsvarsbudsjettet til investeringer.

Komiteen merker seg at regjeringen legger vekt på at NATO skal være i stand til å ivareta hele bredden av sine oppgaver, og støtter opp om styrkingen av trening og øvelser i alliansen. Arbeidet med oppdatering av beredskapsplaner er også viktig for den samlede reaksjonsevnen.

Komiteen vil også understreke viktigheten av å videreutvikle samarbeidet mellom NATO og EU, og med partnerlandene, FN, Organisasjonen for sikkerhet og samarbeid i Europa (OSSE) og Den afrikanske union (AU).

Med bakgrunn i den endrede sikkerhetspolitiske situasjon i Europa vil komiteen peke på behovet for å styrke den politiske dialogen om felles sikkerhetspolitiske utfordringer, så vel innad i alliansen som med Russland, andre partnerland og internasjonale organisasjoner.

Komiteen vil understreke betydningen av å arbeide for et godt samarbeidsforhold mellom NATO og Russland.

Komiteen støtter regjeringens ambisjon om å være en aktiv bidragsyter for de globale og folkerettslig bindende nedrustnings- og ikke-spredningsavtalene, som ikke-spredningsavtalen (NPT), biologivåpenkonvensjonen (BTWC), kjemivåpenkonvensjonen (CWC) og konvensjonell rustningskontroll i OSSE-regi, og vil understreke betydningen av at disse spørsmålene kommer høyere opp på den internasjonale dagsorden.

Komiteen merker seg at utenriksministeren har utnevnt en egen spesialrepresentant for nedrustning med hovedoppgave å følge opp vedtaket fra Stortinget 26. april 2016, jf. Innst. 199 S (2015–2016), om å

«(...) arbeide aktivt for en verden fri for atomvåpen og bidra til gjennomføring av Ikke-spredningsavtalens forpliktelser, innta en aktiv rolle som pådriver for ikke-spredning og nedrustning med sikre på en balansert, gjensidig, irreversibel og verifiserbar avskaffelse av atomvåpen, og på det grunnlag

arbeide langsiktig for et rettslig bindende rammeverk for å sikre dette målet.»

Komiteen viser til at regjeringen siden stortingsvedtaket har intensivert arbeidet med verifikasjon av nedrustning for å oppnå bred støtte til en norsk FN-resolusjon om dette. Norge har siden 2007 samarbeidet med Storbritannia om å utvikle metoder for å verifisere faktisk destruksjon av kjernefysiske stridshoder.

Komiteen vil understreke viktigheten av at Norge bidrar til at det internasjonale samfunn beveger seg mot målet om en verden uten kjernevåpen med NPT som fundament, også for å hindre spredning av spaltbart materiale.

Komiteen vil også understreke viktigheten av målet om å berede grunnen for et fornyet og modernisert regime for konvensjonell nedrustning i Europa.

Komiteen viser til at Europarådet spiller en stadig viktigere rolle i arbeidet for å sikre rettstatsutvikling og demokrati i medlemslandene. Respekt for menneskerettigheter, innsats mot korrupsjon og kamp mot intoleranse og hatefulle ytringer er andre viktige satsingsområder.

Komiteen vil understreke viktigheten av koordinering og samarbeid mellom Europarådet, OSSE og EU.

Komiteen merker seg at Norge gjennom EFTA-samarbeidet arbeider for å utvide nettverket av frihandelsavtaler, og ser dette som viktig for å sikre norsk næringsliv god markedstilgang til nye og voksende markeder.

Komiteen merker seg også at regjeringens intensiverte arbeid for å redusere etterslepet av rettsaker i EØS-avtalen har gitt resultater. Dette er viktig for å sikre et mest mulig harmonisert regelverk i det indre marked.

Det nordiske samarbeidet er styrket de siste årene, ikke minst på utenriks- og forsvarsområdet. Komiteen viser til at Norge overtar formannskapet i Nordisk ministerråd i 2017, og at arbeidsprogrammet legges opp langs tre hovedspor, «Norden i omstilling», «Norden i Europa» og «Norden i verden». Målet er å styrke Nordens konkurransekraft i det grønne skiftet og iverksette omfattende nordisk samarbeid om integrering. Komiteen støtter engasjementet i Nordisk ministerråd for å effektivisere og aktualisere samarbeidet, bl.a. gjennom et moderniseringsprogram. Komiteen vil peke på at kjernen i det nordiske samarbeidet er et politisk forpliktende samspill basert på Helsingforsavtalen. Det er avgjørende at dagsorden settes av politikere og at det nordiske samarbeidet brukes aktivt for å fremme livskvalitet og forenkle folks hverdag i Norden. Komiteen vil også understreke betydningen av det parlamentariske samarbeidet i Nordisk råd.

Komiteen viser til at Norge var blant de 50 landene som signerte avtalen om opprettelse av Den asiatiske investeringsbanken for infrastruktur (AIIB) 29. juni 2015, og har gått inn med en eierandel på 0,55 pst. Komiteen viser til at valutakursendringene kan gi behov for å øke det norske innskuddet for å opprettholde forpliktelsene overfor AIIB på 22 mill. USD i 2017, jf. romertallsvedtak IV.

Komiteen viser til norsk deltakelse i en rekke viktige internasjonale organisasjoner som OECD, WTO og Østersjørådet og støtter regjeringens forslag til bevilgninger til de enkelte organisasjoner.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti, viser til Stortingets vedtak av 26. april 2016. Flertallet understreker målet om en verden uten atomvåpen og ber regjeringen ytterligere styrke initiativer som kan skape grunnlag for kjernefysisk nedrustning gjennom prosesser i tråd med Stortingets vedtak. Flertallet ber regjeringen legge særlig vekt på dette i arbeidet frem mot neste tilsynskonferanse for ikke-spredningsavtalen (NPT). Det må skapes ny dynamikk og fremgang på dette området.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti viser til FN-resolusjonen kjent som L41 som ble vedtatt av et flertall i FNs 1. komité høsten 2016. Resolusjonen innebærer at det vil bli påbegynt forhandlinger neste år, med mål om et lovlig rammeverk for å forby atomvåpen. Disse medlemmer understreker at deltakelse i slike forhandlinger er i tråd med intensjonen i Stortingets vedtak 26. april 2016, jf. Innst. 199 S (2015–2016). Disse medlemmer ber derfor regjeringen om å delta i forhandlingene dersom de starter opp i løpet av 2017.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti understreker at stabil og forutsigbar finansiering av sentrale FN-organisasjoner er en forutsetning for å støtte opp om målene for FN-samarbeidet, inkludert en FN-reform. Disse medlemmer er derfor bekymret over at regjeringen støtter opp om de sentrale målene for FN-samarbeidet samtidig som kjernebidragene til sentrale FN-organisasjoner har blitt kraftig redusert denne stortingsperioden. For å sikre samsvar mellom mål for FN-samarbeidet og midler som settes av til formålet, mener disse medlemmer det er avgjørende at kjernestøtten opprettholdes.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til merknader fra Sosialistisk Venstreparti i denne innstillingen under kap. 170 i

tillegg til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor økning av midlene til FN-organisasjoner er omtalt. Dette medlem viser også til merknader fra Sosialistisk Venstreparti i denne innstillingen om støtte til organisasjoner som jobber for nedrustning, under kap. 164 post 72.

Kap. 117 EØS-finansieringsordningene

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	2 400 000
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	1 224 000

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Senterpartiet, viser til avtalene med EU om en EØS-finansieringsordning og en norsk finansieringsordning for 2009–2014. Programperioden er inne i sin avslutningsfase og avsluttes i 2017. Utbetalingene i 2017 ventes derfor å bli betydelig redusert i forhold til 2016, og det er grunnen til reduksjonen i budsjettforslaget.

Flertallet viser til at Stortinget i Innst. 354 S (2015–2016) samtykket i ratifikasjon av avtale mellom EØS/EFTA-statene og EU om en EØS-finansieringsordning og avtale med EU om en norsk finansieringsordning for 2014–2021. Etter avtalen skal EØS/EFTA-landene stille vel 1,5 mrd. euro til disposisjon for perioden 2014–2021. I den norske finansieringsordningen skal det stilles vel 1,25 mrd. euro til disposisjon for samme periode. For 2017, som blir et oppstartsår, er det foreslått en bevilgning på 185 mill. kroner i begge ordningene.

Flertallet viser til at formålet med EØS-finansieringsordningene er å bidra til en reduksjon av de økonomiske og sosiale forskjellene i EØS-området, og styrke de bilaterale forholdene mellom giver- og mottakerland. Disse målsettingene er videreført i avtalene for den nye perioden.

Finansieringsordningene har gitt viktige bidrag til sosial og økonomisk utjevning på lokalt nivå og har bidratt på områder hvor det har vært lite tilgjengelige midler fra EU, som sivilt samfunn, justisreform og kulturarv.

Flertallet merker seg at de prioriterte områdene som begge ordningene i den kommende perioden omfatter innovasjon, forskning og utdanning, sosial inkludering, ungdomssysselsetting og fattigdomsbekjempelse, miljø, energi, klimaendringer og lavutslippsøkonomi, kultur, sivilsamfunn, godt styresett og grunnleggende rettigheter, og justis- og innenriksaker.

Flertallet vil videre peke på at EØS-bidragene har bidratt til etableringen av partnerskap mellom aktører i Norge og i mottakerlandene. Ordningen bidrar derved til å styrke forbindelsen mellom Norge og

mottakerlandene og er således også et virkemiddel for å ivareta bevisstheten om at Norge gjennom EØS-avtalen er medlem av det indre marked.

Flertallet har tidligere fremhevet betydningen av støtten til særskilte tiltak for sårbare grupper og minoriteter som for eksempel rom, og merker seg at EØS-midlene i Bulgaria har gitt 1 100 barn fra sårbare familier, blant annet rom, tilgang til førskole.

Flertallet viser til anmodningsvedtak nr. 845 (2015–2016) om bidrag til å styrke mottakerapparatet for flyktninger i Hellas gjennom EØS-midlene. Flertallet merker seg at det er benyttet 24,1 mill. euro til dette, og at regjeringen legger vekt på å videreføre en slik bruk av EØS-midlene i rammeavtalen det forhandles om med Hellas, og støtter dette.

Flertallet viser for øvrig til bred omtale av resultatene fra EØS-programmet for 2009–2014 i budsjettproposisjonen og viser for øvrig til Innst. 354 S (2015–2016).

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet vil peike på at det i innleiinga til EØS-avtala er slått fast at EØS-avtala skal opprettast

«[...] på grunnlag av likskap og gjensidighet og ei samla balanse av fordelar, rettigheter og forplikting for avtalepartane».

Noregs aukande utgifter til EØS-midlar og EFTA-organ ber ikkje preg av ein slik balanse. Det finst få, truleg ingen døme på andre handelsavtaler der ein part vert pressa til å betale pengar til ein annan part, for at partane skal kunne kjøpe og selje varer og tenester til kvarandre. At ein part må betale for det som vert hevda å skulle sikre gjensidig marknadstilgong bryt med EØS-avtalas prinsipp om gjensidighet og balanse av rettar og plikter. Denne medlemen viser til Senterpartiet sitt alternative statsbudsjett, der Senterpartiet foreslår å kutte løyvingane til EØS-midlar.

Denne medlemen merkar seg at EØS-midlane dei siste åra er nytta til mange ulike, dels kuriøse føremål. Døme på bruk av midlane strekkjer seg frå oppussing av landemerket på torget i Krakow, til maritimt museum i Gdansk, flaggermusprosjekt i Romania og kunstklubb i Hellas.

Denne medlemen understrekar at Noreg kan motverke fattigdom meir effektivt på andre måtar enn gjennom å gje løyvingar til EØS-midlar. Denne medlemen viser til Europameldinga, NOU 2012:2, der det er nedfelt at store delar av det norske bidraget til EØS-midlar går til støtte av kulturarv og miljøprosjekt, og at utvalet stiller spørsmål ved om og eventuelt i kor stor grad det tener føremålet om utjamning i levekår.

Denne medlemen vil understreke at norske styresmakter heile tida har presisert at Noreg ikkje

har ei formell plikt til å vidareføre ordninga med EØS-midlar. Noreg har framleis ikkje noka forplikting etter EØS-avtala til å bidra økonomisk til EU-medlemsland.

Denne medlemen vil peike på at Riksrevisjonen i sin rapport frå 2013 skriv at det er usikkert i kor stor grad det kan dokumenterast at dei norske EØS-midlane har medverka til sosial og økonomisk utjamning. Denne medlemen viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett kutter løyvingane til EØS-midlar.

Kap. 118 Nordområdetiltak mv.

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	431 481
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	442 838

Komiteen vil understreke at nordområdene er et av Norges viktigste utenrikspolitiske interesseområder der Arktis, Polhavet og tilstøtende kystområder har gått fra å være et sikkerhetspolitisk spenningsområde til å bli et energi- og næringspolitisk kraftsentrum. Nordområdene er av svært stor betydning for Norge, både sikkerhetspolitisk og økonomisk.

Komiteen støtter en nordområdepolitikk som vil sikre tydelig nasjonal tilstedeværelse, bærekraftig forvaltning av naturressursene, styrking av miljøvernberedskapen, søk- og redning, utbygging av infrastruktur og ivaretagelse av norske interesser.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, peker på at nordområdesatsingen er på 3,4 mrd. kroner i 2017. Dette er en betydelig økning fra 2016, og høyere enn tidligere regjeringers budsjett. Kunnskap og forskning står i tillegg sentralt i regjeringens nordområdepolitikk. Flertallet viser også til at det legges stor vekt på atomsikkerhetssamarbeidet med Russland.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet ser nordområdene som Norges viktigste strategiske satsingsområde. Her møtes grunnleggende nasjonale interesser og sikkerhetspolitiske hensyn. Disse medlemmer etterlyser en sterkere prioritering av nordområdepolitikken fra regjeringens side og viser til sitt alternative budsjett, jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor det foreslås å styrke bevilgningen til nordområdesatsingen med 35 mill. kroner. Disse medlemmer vil særlig trekke fram behovet for å satse sterkere på forskningssamarbeid og atomsikkerhet.

POST 70 NORDOMRÅDETILTAK OG PROSJEKTSAMARBEID MED RUSSLAND

Komiteen ser positivt på at regjeringen viderefører tilskuddsordningene til Arktis 2030, Prosjektsamarbeid med Russland og atomsikkerhet, på et høyt nivå. Tilskuddsmidlene er sentrale virkemidler for norsk nordområde-, russlands- og atomsikkerhetspolitikk.

Komiteen støtter regjeringens prioritering av at tilskuddsmidler skal støtte opp om Norges rolle som polarnasjon og følge norske prioriteringer innenfor samarbeid med arktiske stater, våre nordiske naboer, nærstående europeiske land og aktører med interesse i Arktis. Komiteen vil understreke betydningen av Norges arbeid i Arktisk råd og støtter det norske bidraget til Arktisk råds sekretariat og opptrapping av nordområdetiltak på utenriksstasjonene. Komiteen understreker at økt verdiskaping må foregå innenfor bærekraftige rammer, og at det skal legges vekt på situasjonen for urfolk og utsatte grupper i nord. Komiteen støtter regjeringens prioriteringer i nordområdepolitikken med prosjekter innen internasjonalt samarbeid, økt samhandling over grensen i nord, kunnskapsbasert næringssatsing, infrastruktur, forskning, utdanning og kompetanse om nordområdene, kunnskap om klimaendringer, miljø og naturressurser i nordområdene og styrking innen miljøvern, sikkerhet og beredskap. Komiteen stiller seg positiv til at nordområdetiltakene også skal støtte opp under norsk engasjement og rolle i Antarktis og utnytte styrken i at Norge har kompetanse innen begge polområdene.

Komiteen viser til at utviklingen i Russland har gått i en bekymringsfull retning de senere årene, der demokratiutvikling, menneskerettigheter og sivil samfunn er under økende press. Russlands folkerettsstridige annektering av Krimhalvøya og destabilisering av Øst-Ukraina har utløst en alvorlig sikkerhetspolitisk situasjon i Europa, som også har følger for Norges forhold til Russland.

Komiteen vil derfor understreke viktigheten av å videreføre samarbeidet med Russland med et tett folk-til-folk-samarbeid, miljøforvaltning, ressursforvaltning, menneskerettigheter og styrking av det sivile samfunn, helse og forskning og utdanning. Komiteen merker seg også at støtten til næringssamarbeid med Russland er økt.

Komiteen merker seg at konsentrasjonen av atominstallasjoner og kjernefysisk materiale i Nordvest-Russland fremdeles representerer en mulig radioaktiv fare for Norge. Komiteen støtter at Norge må bidra til å redusere risikoen for ulykker og forurensning fra russiske kjernefysiske installasjoner og hindre at radioaktivt og spaltbart materiale kommer på avveie. Norsk innsats er også et viktig bidrag for å beskytte befolkning, miljø og andre viktige sam-

funnsinteresser. Komiteen har merket seg de positive resultatene etter samarbeidet med Russland om håndteringen av den radioaktive forurensningen fra atominstallasjoner og avfallslagre. Komiteen merker seg at det fortsatt er behov for å sikre og transportere ut det brukte kjernebrenselet i den nedlagte marinebasen i Andrejevabukta på Kolahalvøya og at tiltak for å styrke sikkerheten ved Kola og Leningrad kjernekraftverk fortsatt er nødvendig. Komiteen støtter at Norge må styrke forvaltnings- og tilsynsmyndigheten for videreføring av dette arbeidet. Men komiteen vil understreke at det er Russland som har hovedansvaret for dette arbeidet, og at det forventes at de fortsetter å ta stadig større del av ansvaret for den videre oppryddingen. Komiteen støtter også at varslingsprosedyrer videreutvikles gjennom fellesøvelser og at det på sikt utvikles en regional beredskapsmodell for Russland og de nordiske land. Komiteen vil påpeke at norsk atominnsett i Ukraina også er viktig for et stabilt og tryggere Europa. Komiteen merker seg at atomsikkerhetssamarbeidet med Ukraina har økt i omfang og at det fra norsk side er etablert konkrete prosjekter, og at samarbeidet med Sverige, Tyskland og USA videreføres.

POST 71 STØTTE TIL UTVIKLING AV SAMFUNN, DEMOKRATI OG MENNESKERETTIGHETER MV.

Komiteen er kjent med at sikkerhetssituasjonen er vanskelig i store deler av Nord-Kaukasus. Den sosioøkonomiske utviklingen er svak, med høy arbeidsledighet og utbredt korrupsjon.

Komiteen støtter arbeidet med å styrke det sivile samfunnet med mål om større respekt for menneskerettighetene, støtte til uavhengig journalistikk, bedre levevilkår for utsatte grupper og styrking av kvinners juridiske rettigheter, samt tiltak for å bekjempe vold mot kvinner.

Komiteen ser positivt på at Norge deltar i et uformelt nordisk-etisk samarbeid om «Open Government Partnership»-spørsmål og at Norge har en handlingsplan med tiltak innen utenriks- og utviklingspolitikk for fremme av ytringsfrihet og uavhengige medier, land-for-land-rapportering fra multinasjonale selskaper og reelt eierskap.

Komiteen ser meget positivt på bevilgningen til reformarbeidet i Europarådet og styrkingen av Den europeiske menneskerettighetsdomstolen.

Komiteen er kjent med utfordringene mellom den gresk- og tyrkiskkypriske befolkningen på Kypros og støtter arbeidet med forsoningsprosjekter i regi av Institutt for fredsforskning senter på Kypros.

Komiteen støtter arbeidet med å fremme forståelse i Norge for betydningen av internasjonalt samarbeid for fred, med særlig vekt på en verden fri for atomvåpen.

Komiteen støtter arbeidet for å skape internasjonal enighet om nedrustning og ikke-spredning, og særskilt verifikasjon av nedrustning gjennom Nord, herunder støtte til det norsk-britiske verifikasjonsinitiativet med utvidet samarbeid med USA og Sverige. Komiteen vil også påpeke viktigheten av at Norges internasjonale forpliktelser som følge av prøvestansavtalen ivaretas og overholdes.

POST 76 TILSKUDD TIL INTERNASJONALE KLIMA- OG MILJØTILTAK

Komiteen vil understreke at et miljøsamarbeid i nordområdene er viktig for Norge, og ser behovet for en helhetlig, langsiktig og forsvarlig forvaltning av naturressursene. Klima og miljø må forvaltes på en bærekraftig måte, og områdets miljøverdier må ivaretas gjennom økt samarbeid.

Komiteen ser positivt på og støtter at Norge skal bidra til økt nasjonal og internasjonal forskningskompetanse på klima og miljø i disse områdene for bedre ressursutnyttelse og miljøforvaltning. Komiteen understreker viktigheten av å gjennomføre tiltak for økt kunnskap på miljø- og klimaområdet, og støtter satsingen på forskning og styrking av formidling og tilgang til kunnskap og informasjon for mer effektiv klimatilpasning. Komiteen støtter et videre arbeid for å videreutvikle et globalt kvotemarked og understreker viktigheten av at Norge bidrar til utfasing av subsidier til fossile brenslersom er skadelige for klima og helse og som undergraver en bærekraftig utvikling.

Kap. 119 Globale sikkerhetstiltak

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	14 086
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	14 464

Komiteen viser til at regjeringen foreslår å bevilge 14 464 000 kroner på dette kapittelet, og merker seg at dette er en økning på 378 000 kroner i forhold til saldert budsjett for 2016.

Komiteen ser at arbeidet med globale sikkerhetsutfordringer krever ressurser og vilje til langsiktig og helhetlig tenkning og tilnærming. Komiteen anerkjenner at sikkerhet, utvikling, godt styresett og menneskerettigheter må ses i sammenheng i utformingen av politikk så vel som tiltak.

Komiteen er enig i at globale sikkerhetsutfordringer er et vidt begrep som blant annet henspiller på cybertrusler og angrep i det digitale rom, terrorisme, internasjonal organisert kriminalitet, sjørøvervirksomhet og spredning av masseødeleggelsesvåpen.

Kap. 140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	1 461 893
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	1 580 751

Komiteen viser til at bevilgningen dekker driftsutgifter til administrasjon av bistandsprosjekter og utviklingstiltak i Utenriksdepartementet og ved utenriksstasjonene. Det betyr bevilgninger som defineres av OECDs DAC-komité som godkjent «offisiell utviklingshjelp» (ODA). I tillegg til departementet, er dette bistand som også bl.a. forvaltes av Norad, Fredskorpset og Norfund.

Komiteen registrerer at det i proposisjonen understrekes at det er risiko knyttet til forvaltningen av bistandsmidler, og nye bistandsformer krever stadig utvikling av forvaltningen. Komiteen har merket seg at departementet legger vekt på å styrke både kompetanse og kapasitet på mulig korrupsjon og mislighold av midlene og vil støtte dette. Komiteen vil bl.a. vise til at Riksrevisjonen i flere rapporter har pekt på manglende kontroll av prosjekter ute i felten.

Komiteen forutsetter at Utenriksdepartementet tar rapporter fra Riksrevisjonen svært alvorlig, og at rapportene blir grundig lest og vurdert av relevante enheter i departementet. Komiteen merker seg at Riksrevisjonens funn og påpekninger av mangler i oppfølgingen av bistandsprosjekter har fått praktiske konsekvenser. Et eksempel er Dokument 3:9 (2014–2015) «Riksrevisjonens undersøkelse av bistand til godt styresett og antikorrupsjon i utvalgte samarbeidsland», der kommentarene i rapporten ble brukt i arbeidet med nye avtalemaler for å styrke kontroll med og oppfølging av tilskudd.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at det er dokumentert eit stort forbruk av konsulenttenester innan arbeidet med administrasjon av utviklingshjelpa. Denne medlemen viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett kuttar løyvingane til administrasjon av utviklingshjelpa med 30 mill. kroner med mål om å redusere den aukande bruken av konsulenttenester.

Kap. 141 Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	236 172
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	262 467

Komiteen viser til at Norad har som hovedoppgave å bistå Utenriksdepartementet og utenriksstasjonene med faglig rådgivning, kvalitetssikre bistanden og forvalte tilskudd til langsiktig utviklingsamarbeid.

Komiteen har merket seg at tverrgående hensyn som likestilling, menneskerettigheter og miljø/klima skal ivaretas i alle relevante sammenhenger. Det samme gjelder bekjempelse av økonomiske misligheter. Komiteen vil vise til at kvinner og likestilling er en av hovedpilarene i norsk utenriks- og utviklingspolitikk. Komiteen mener derfor at det er viktig at det er tilstrekkelig med ressurser på dette feltet for å kunne følge opp handlingsplan for kvinners rettigheter i utenriks- og utviklingspolitikken 2016–2020.

Komiteen vil videre understreke betydningen av opplæring og veiledning.

Komiteen viser til merknad om dette i Innst. 7 S (2015–2016), jf. Prop. 1 S (2015–2016) for Utenriksdepartementet og vil be departementet rapportere hvordan denne merknaden er fulgt opp.

Komiteen har merket seg at Norad skal bistå Klima- og miljødepartementet i forvaltning i forbindelse med skogsatsingen. Komiteen merker seg videre at Norad får tilført driftsmidler fra kap. 1482 post 1 til dekning av driftsutgifter til dette.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener det er behov for å øke Norads kapasitet til å forvalte og kvalitetssikre norsk bistand. Flertallet viser til budsjettavtalen og foreslår å øke bevilgningen til kap. 141 post 1 med 5 mill. kroner utover forslaget i Prop. 1 S for 2016–2017.

Kap. 144 Fredskorpset

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	45 101
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	46 021

Komiteen vil vise til at Fredskorpset bidrar til å skape utvikling ved å bringe folk sammen for å lære, dele og forstå. Fredskorpset tilrettelegger for utveksling av unge mellom 18 og 35 år til land i Asia, Afrika og Latin-Amerika.

Komiteen har merket seg at et mål for Fredskorpset er å bidra til utvikling og styrking av det sivile samfunn i utviklingsland. Komiteen har merket seg at Fredskorpset legger vekt på menneskerettigheter, miljø og klima, kjønnsperspektiv og funksjonshemmede i alle prosjekter. Komiteen har videre merket seg at Fredskorpset i 2017 skal vektlegge

ikke-diskriminering og integrering gjennom utvekslingsprosjekter.

Komiteen mener at Fredskorpset representerer en unik modell der gjensidig utveksling brukes til å fremme utvikling og samfunnsendringer. Fredskorpset skal både bidra til utvikling i land i sør og bedre kunnskapen i Norge om utviklingsland.

Komiteen har merket seg at Fredskorpsets overordnede satsingsområder de neste årene er helse, næringsliv, utdanning og sivilsamfunn.

Komiteen har videre merket seg at Fredskorpset i 2017 fortsatt skal fokusere på effektiv og forsvarelig drift, høy kvalitet i forvaltning av tilskuddsordningene og god internkontroll.

Kap. 150 Bistand til Afrika

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	2 094 640
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	2 094 640

Komiteen viser til at Afrika sør for Sahara omfatter mange av verdens aller fattigste land, men har merket seg at det i de siste tiårene har vært flere positive utviklingstrekk. Komiteen vil særlig framheve betydningen av at Afrika sør for Sahara i tiden mellom 1990 og 2015 gjorde store framskritt i arbeidet for å nå FNs tusenårsmål. Andelen barn som skrives inn i grunnskolen, ble økt fra 52 til 80 pst. i denne perioden. Andelen av barn som dør før de fyller fem år, har sunket med over 50 pst. Andelen av mødrene som dør i barsel, er redusert med nær 50 pst. de siste tiårene. Komiteen konstaterer at denne framgangen innen folkehelse og utdanning er svært viktig fordi den redder liv, øker livskvalitet og øker den unge generasjons muligheter til å oppnå en bedre framtid. Den betydelige framgangen for sentrale tusenårsmål har etter komiteens syn blitt fremmet av politiske reformer, landenes egen ressursmobilisering og internasjonal bistand.

Komiteen vil samtidig understreke at framgangen har kommet fra et svært lavt utgangspunkt. Fortsatt lever 40 pst. av befolkningen i ekstrem fattigdom. Mange av dem som har fått det bedre lever med liten margin ned til ekstrem fattigdom eller i sårbare stater der risikoen for alvorlige kriser fortsatt er tilstede.

Komiteen vil framheve den enorme utfordring som ligger i at mange, ikke minst innen den unge generasjon, savner jobbmuligheter i et regulært arbeidsmarked i Afrika sør for Sahara. Store folkegrupper lever i kronisk fattigdom på grunn av manglende økonomisk vekst, liten sosial mobilitet og ekstrem ulikhet. Politisk ustabilitet, undertrykkende styresett eller voldelige konflikter hindrer mange i å komme

varig ut av fattigdom. I noen områder lever folk med risiko for å bli offer for angrep fra ekstreme terrorgrupper. Slike livsvilkår driver millioner av mennesker på flukt. Andre velger å emigrere i jakten på arbeid og inntekt.

Komiteen mener denne situasjonen viser nødvendigheten av langsiktig innsats for økonomisk og sosial utvikling, for konfliktløsning og for politiske reformer som fremmer demokrati, menneskerettigheter og rettsstatlige prinsipper. Det må skapes en bærekraftig og inkluderende vekst som bidrar til jobbskaping og kommer hele befolkningen til gode. FNs nye bærekraftsmål, som forplikter både utviklingsland og industriland til en arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030, gir etter komiteens syn en viktig, felles plattform i dette arbeidet.

Komiteen viser til at landbruket er en hovednæring i Afrika sør for Sahara. 60 pst. av afrikanske arbeidere, hvorav mange er kvinner, er sysselsatt i landbruket. I mange av de fattigste landene er rundt 70 pst. sysselsatt i landbruket. Økt produktivitet i landbruket er derfor viktig både for økonomisk vekst og for å bekjempe fattigdom. Komiteen viser til at matproduksjonen på det afrikanske kontinentet er hardt rammet av klimaendringer. Støtte til «the New Partnership for African Development» (NEPAD) bør videreføres over regionbevilgningen for å bistå småbrukere og særlig kvinnelige småbrukere i klimatilpasset landbruk. Komiteen vil understreke at klimatilpasset landbruk er avgjørende for mange afrikanske land og må også stå sentralt i norsk bistand til næringsutvikling i regionen. Komiteen forutsetter at innsatsen for et mer klimarobust og produktivt landbruk og økt matsikkerhet i denne delen av Afrika styrkes både over regionbevilgningen og over budsjettkapitlet for matvaresikkerhet og klimarobust landbruk, herunder støtten til internasjonal landbruksforskning.

Komiteen har merket seg at afrikanske vertsland under toppmøtet i Valletta i 2015 ba om mer internasjonal hjelp for å håndtere flyktning- og migrantstrømmer. Komiteen er enig i at det er viktig å sikre at mennesker på flukt får muligheter til et verdig liv, bekjempe menneskesmugling og forhindre at det skapes nye konflikter og politisk uro. Komiteen er kjent med at EUs «Emergency Trust Fund for Africa» ble etablert med dette formål etter migrasjonstoppmøtet i 2015. Komiteen har videre merket seg at regjeringen i proposisjonen varsler fortsatt støtte til dette nye fondet i EUs regi. Komiteen har notert seg at fondet skal adressere grunnleggende årsaker til destabilisering, forflytninger og irregulær migrasjon ved å fremme økonomiske og like muligheter, sikkerhet og utvikling. Fondets innsats på sektoren «stabilitet og styresett» inkluderer kapasitets-

bygging innen sikkerhetssektoren, herunder tiltak for å forebygge og møte radikaliserings og ekstremisme.

Komiteen er kjent med at EU-fondet er satt opp for å formidle slik bistand til tre geografiske områder:

- Sahelregionen og Lake Chad-området: Burkina Faso, Chad, Gambia, Mali, Mauritania, Kamerun, Niger, Nigeria og Senegal,
- Afrikas Horn: Djibouti, Eritrea, Etiopia, Kenya, Somalia, Sør-Sudan, Sudan, Tanzania og Uganda,
- Det nordlige Afrika: Algerie, Egypt, Libya, Marokko og Tunisia.

Komiteen merker seg at de to førstnevnte områdene faller inn under virkeområdet til regionbevilgningen for Afrika, men forutsetter at eventuell bistand gjennom EUs «Trust Fund for Africa» til det nordlige Afrika blir bevilget over kap. 151 Regionbevilgningen for Midtøsten og Nord-Afrika.

Komiteen viser til at Sør-Sudan er et av regjeringens fokusland, og merker seg Norads evalueringsrapport om Sør-Sudan (rapport 6/2016). Rapporten ser på den internasjonale utviklingsinnsatsen i landet, og påpeker flere svakheter. Det skrives blant annet at internasjonale donorer skapte parallelle system, noe som gjerne forhindrer oppbygging av lokal styringskapasitet. Komiteen forutsetter at regjeringen noterer seg konklusjonene fra Norads evalueringsrapport.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, understreker at handel og utvikling av lokalt næringsliv er svært viktig for å skape arbeidsplasser og økonomisk vekst. Satsing på utdanning, og særlig yrkesutdanning, er også et viktig bidrag til at land kommer seg ut av fattigdom på lang sikt.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, vil i samsvar med budsjettavtalen øke bevilgningen til kap. 150 med 225 mill. kroner og forutsetter at 75 mill. kroner skal gå til økt satsing på utdanning og helse og 150 mill. kroner skal gå til økt norsk støtte til tiltak for klimarobust landbruk i Afrika sør for Sahara med sikte på økt matvareproduksjon i regionen. Dette flertallet vil særlig styrke norsk støtte bl.a. til NEPAD og deres arbeid for landbruksutvikling i Afrika sør for Sahara. NEPADs samlande program på dette området integrerer støtte til landbruksutvikling, matsikkerhet og ernæring, økonomisk vekst og velstand for alle. Dette flertallet vil videre arbeide for å øke støt-

ten til FNs fond for landbruksutviklings (IFAD) arbeid i det østlige og sørlige Afrika.

Dette flertallet er kjent med at organisasjonen Mercy Ships driver sykehuskip som møter det akutte behovet for kirurgi hos mennesker langs kysten av Afrika, særlig Vest-Afrika. Mercy Ships er politisk og religiøst uavhengig og har årlig over 1 200 frivillige som arbeider på skipene. Behandlingen er gratis. Organisasjonen driver landbaserte opplæringsstasjoner innen bl.a. jordbruk, mental helse, tannlegetjenester og opplæring av lokalt helsepersonell for å sikre en bærekraftig oppbygging av kapasiteten. Dette flertallet viser til at det nå er satt i gang innkjøp av enda et nytt sykehuskip som skal bidra til at enda flere får hjelpen de trenger. Forventet levering er i slutten av 2018. Dette flertallet stiller seg positive til å styrke sykehusstilbudet i de vanskeligst stilte land i Afrika og mener bidrag til Mercy Ships fra norsk side bør vurderes i et slikt perspektiv.

Et tredje flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, viser til at regjeringen i budsjettproposisjonen for 2016, under kap. 164 post 72, Global sikkerhet, utvikling og nedrustning, informerte Stortinget om at regjeringen vil etablere to bistandsprogrammer mot henholdsvis organisert kriminalitet og ulovlig handel og for forebygging av radikaliserings, voldelig ekstremisme og terrorisme. Det ble samtidig formulert en målformulering som hjemlet slik innsats under denne budsjettposten. I budsjettproposisjonen for 2017 har dette flertallet notert seg at det under forskjellige kapitler er kommet inn reviderte målformuleringer som synes å hjemle slik innsats. Det gjelder ikke bare kap. 150 Regionbevilgningen for Afrika, men også flere andre kapitler, i særdeleshet kap. 162, som har fått endret innretning og fra 2017 er gitt ny betegnelse: Overgangsbistand/sårbare stater og regioner.

Dette flertallet bemerker at disse endringene gjør det vanskelig for Stortinget og offentligheten å se det samlede omfanget og den geografiske fordelingen av slik sikkerhetsrelatert innsats. Det blir dessuten umulig å vurdere om summen av slik innsats i vesentlig grad fortrenger tilgjengelige budsjettmidler til de økonomiske og sosiale utviklingsformål som kapitlene lenge har blitt brukt til. Dette flertallet ber regjeringen klargjøre dette og samle innsats på sikkerhetssektoren under én tematisk budsjettpost i neste års budsjettproposisjon til Stortinget.

Dette flertallet vil for øvrig vise til at budsjettproposisjonen fortsatt mangler tall, selv indikative tall, på om hvordan regionbevilgningen tenkes fordelt på land i 2017. Dette flertallet mener indikative tall for hvert fokusland i det minste ville gi

Stortinget en viss informasjon om hovedinnretning, samtidig som forvaltningen beholder et rom for mer praktisk tilpasning uten at saken må forelegges Stortinget. Dette flertallet minner for øvrig om at det var en enstemmig komité som i Innst. 7 S (2014–2015) uttalte at:

«Budsjettsstrukturen har dermed fått mer preg av samleposter. Slike endringer kan vanskeliggjøre Stortingets mulighet for å påvirke og føre kontroll med hvordan midlene benyttes. Komiteen mener det nå er grunn til å se nærmere på hvordan budsjettstrukturen og budsjettproposisjonen kan gi Stortinget bedre informasjon og større mulighet for påvirkning og kontroll. Komiteen ber regjeringen forberede budsjettekniske endringer som forbedrer Stortingets mulighet til innsyn, innflytelse og kontroll med bruken av budsjettmidlene i budsjettet for 2016.»

Dette flertallet konstaterer at denne enstemmige anmodning til regjeringen heller ikke for 2017 er fulgt opp.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett vil øymerke minst 20 pst. av løyvingane til bilateral bistand til landbruksbistand.

Denne medlemen meiner at ein større del av bistanden til Afrika må nyttast til å sikre auka og berekraftig matproduksjon. Støtte til landbruksorganisasjonar og andre organisasjonar i rurale område må gjevast auka prioritet.

Kap. 151 Bistand til Asia

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	591 500
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	591 500

Komiteen merker seg at Asia som region har opplevd en betydelig økonomisk vekst de siste årene, og at veksten har holdt seg robust til tross for den økonomiske krisen i verden. Komiteen merker seg at på tross av den økonomiske veksten har regionen fortsatt noen av verdens fattigste land, og at selv i de landene som har høy økonomisk vekst, øker forskjellen mellom den rike og den fattige delen av befolkningen. Komiteen noterer at Afghanistan, Myanmar og Nepal er valgt som de tre fokuslandene for norsk bistand i regionen.

Komiteen merker seg regjeringens oppfølging av anmodningsvedtak 849 av 10. juni 2016, hvor Stortinget ba regjeringen om å styrke informasjonsarbeidet og målrettede tiltak i Afghanistan for å forebygge at barn sendes på flukt.

Komiteen understreker at norsk bistand til Afghanistan fortsatt må støtte blant annet utdanning,

helse, menneskerettigheter, næringsutvikling og afghanske kvinners kamp for likestilling.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til budsjettavtalen mellom disse partier og foreslår å øke bevilgningen med 20 mill. kroner, som i sin helhet skal brukes til å øke Norges bistandsinnsats i Nepal.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett vil øymerke minst 20 pst. av løyvingane til bilateral bistand til landbruksbistand.

Denne medlemen meiner at ein større del av bistanden til Asia må nyttast til å sikre auka og berekraftig matproduksjon. Støtte til landbruksorganisasjonar og andre organisasjonar i rurale område må gjevast auka prioritet.

Kap. 152 Bistand til Midtøsten og Nord-Afrika

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	556 000
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	556 000

Komiteen registrerer at den turbulente utviklingen i Midtøsten og Nord-Afrika har ført til at Norges engasjement i regionen er utvidet. Komiteen er enig i at målet for Norges engasjement i Midtøsten er å bidra til stabilisering samt å forebygge og redusere fremveksten av voldelig ekstremisme og konflikt.

Komiteen erkjenner at en slik målsetting er svært utfordrende, da vi ser at området i dag opplever de mest krevende humanitære katastrofer og flyktningstrømmer verden har sett siden andre verdenskrig.

Komiteen ser med bekymring på en utvikling der ekstremisme truer landene i regionen, inkludert vår egen sikkerhet i Europa. Spesielt utfordrende er det at terrororganisasjonen ISIL i stadig større grad utgjør en betydelig utfordring.

Komiteen viser til at området er blitt den viktigste porten for desperate flyktninger som strømmer over Middelhavet til Europa. Organisert kriminalitet er en viktig finansieringskilde for terror-, milits- og opprørsgrupper, og truer således regional og internasjonal sikkerhet. Det er spesielt utviklingen i Syria, Irak, Jemen og Libya, foruten Palestina og særlig Gaza-stripen, som representerer de største utfordringene.

Gjennom flere tiår har Norges engasjementet i Midtøsten hatt som hovedformål å bidra til en tostatsløsning der Israel og en palestinsk stat lever side

om side innenfor gjensidig anerkjente grenser og med en tilfredsstillende sikkerhet for begge land. Komiteen vil understreke at dette fortsatt er viktig. Som leder av giverlandsgruppen for Palestina, «Ad-Hoc Liaison Committee» (AHLIC), har Norge en særlig forpliktelse, både til et aktivt engasjement og til et fortsatt høyt nivå på giverinnsatsen.

Komiteen vil understreke at det er nødvendig å bruke langsiktig utviklingsbistand i Midtøsten og Nord-Afrika til å bidra til stabilisering av regionen gjennom inkluderende politiske prosesser, helse- og utdanningstiltak og økonomisk utvikling.

Komiteen registrerer at Norge i en årrekke har bidratt til palestinsk statsbygging gjennom en slik helhetlig tilnærming. Komiteen er tilfreds at med at Norge også bidrar i land som Tunisia, Marokko og Egypt, gjennom multilaterale kanaler, til jobbskaping og inkluderende økonomisk utvikling.

Komiteen er tilfreds med at støtte til kvinners rettigheter og likestilling fortsatt skal ha høy prioritet, både ved integrering av kjønnsperspektivet i utviklingssamarbeidet og støtte til særskilte tiltak.

Komiteen viser til at den vedvarende krisen i Syria og effekten denne har på nabolandene, er svært krevende for det humanitære apparatet, og støtter at Norge bidrar med utviklingsmidler til disse landenes humanitære innsats overfor dem som søker tilflukt der. Målet er at dette også skal ha en politisk stabiliserende effekt på regionen, en målsetting komiteen deler. Konflikten i Syria og den politiske situasjonen i Irak, hvor store folkegrupper over tid har vært nektet innflytelse, har muliggjort fremveksten av IS-IL. Dette har forverret forholdene for sivilbefolkningen ytterligere, noe som bekymrer komiteen.

Komiteen registrerer at Norges engasjement i dette området er i tråd med grunnleggende utenrikspolitiske verdier og strategiske interesser. Komiteen registrerer at det geografiske nedslagsfeltet for budsjettposten omfatter hele regionen fra Iran til Vest-Sahara. Det er nødvendig å operere med høy grad av fleksibilitet i bruken av bistandsmidler.

Komiteen vil understreke at bistand til Midtøsten og Nord-Afrika må ses i sammenheng med innsatser over andre budsjettkapitler.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett vil øymerke minst 20 pst. av løyvingane til bilateral bistand til landbruksbistand.

Denne medlemen meiner at ein større del av bistanden til Midtausten og Nord-Afrika må nyttast til å sikre auka og berekraftig matproduksjon. Støtte til landbruksorganisasjonar og andre organisasjonar i rurale område må gjevast auka prioritet.

Kap. 153 Bistand til Latin-Amerika

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	80 000
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	80 000

Komiteen viser til at Latin-Amerika er tilbake til «normalen» med noen få prosent økonomisk vekst per år, og jevn positiv utvikling mht. fattigdom og demokrati. Viktige unntak her er Brasil og Venezuela, som begge er inne i resesjon og dype politiske kriser. Mange av de latinamerikanske landene har gjennomgått store politiske endringsprosesser, og demokratiet står i dag langt sterkere enn for noen tiår siden.

Komiteen vil understreke at menneskerettighetene i regionen er under stort press. Menneskehandel og forsvinninger følger av migrasjonsstrømmen til USA og den økende innflytelsen fra mafialignende grupper engasjert i narkotikatraffikken. Urfolks rettigheter utfordres flere steder, og vold mot kvinner i nære relasjoner og problemer knyttet til kriminalisering av abort er også utbredt. Direkte eller indirekte begrensninger i presse- og ytringsfrihet er en utfordring i flere land. Komiteen mener imidlertid at fredsforhandlingene i Colombia representerer et lyspunkt.

Komiteen er enig i dreiningen av Norges engasjement i regionen fra et tradisjonelt bistandsfokus i Mellom-Amerika til et partnerskap med hele kontinentet basert på felles interesser. Det er viktig at dette videreføres, og at ytterligere vekt legges på privat sektor, investeringer og jobbskaping.

Komiteen registrerer at samarbeidet mellom Norge og Latin-Amerika blir stadig mer mangfoldig. Privat sektor og økonomisk samarbeid får samtidig mer oppmerksomhet.

Komiteen er enig i at bistanden til regionen over kap. 153 post 78 primært tilgodeser tiltak innen utdanning, menneskerettigheter, naturressursforvaltning samt kapasitetsstyrking ved hjelp av norsk ekspertise.

Komiteen merker seg at Haiti, ett av tolv fokusland for den norske bistanden, er det fattigste landet på den vestlige halvkule, der kvaliteten på utdanning, yrkesopplæring, miljøutfordringer, mattilgang og dårlig infrastruktur utgjør noen av utfordringene. Den norske innsatsen konsentreres, i samråd med Haitis myndigheter, i Departement du Sud. Satsingsområdene er utdanning (med vekt på yrkesutdanning), fornybar energi, naturressursforvaltning og godt styresett.

Komiteen noterer seg at den bilaterale bistanden til Nicaragua og El Salvador er faset ut, og det norske urfolksprogrammet i Brasil avsluttes i 2017.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til budsjettavtalen mellom disse partier og foreslår å øke bevilgningen med 20 mill. kroner, som i sin helhet brukes til å øke innsatsen til verdensdelens fattigste land, Haiti.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett vil øymerke minst 20 pst. av løyvingane til bilateral bistand til landbruksbistand.

Denne medlemen meiner at ein større del av bistanden til Latin-Amerika må nyttast til å sikre auka og berekraftig matproduksjon. Støtte til landbruksorganisasjonar og andre organisasjonar i rurale område må gjevast auka prioritet.

Kap. 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	2 119 581
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	2 119 581

Komiteen viser til at dei nominelle løyvingane til kap. 160 Sivilt samfunn og demokratiutvikling i regjeringa sitt forslag til utanriks- og bistandsbudsjett vert halde nøyaktig likt som løyvingane frå fjorårets budsjett.

Komiteen peikar på at støtta via sivilt samfunn går til fleire hundre organisasjonar i utviklingsland. Desse organisasjonane arbeider dagleg med mellom anna menneskerettar, likestilling, matsikkerheit, helse, utdanning og klimatilpassing. Dei er med på å bygge opp demokratiske strukturar og kjempar mot fattigdom i praksis.

Komiteen viser til at det i budsjettproposisjonen understrekes at «for tilskudd til norske organisasjoner til tiltak i utviklingsland er det et generelt krav om egenandel», og at det samtidig presiseres at «[t]ilskuddsmottaker forutsettes å dekke minst 10 pst. av utgiftene med egne midler». Komiteen mener en for rigid praktisering av et slikt krav kan medføre utilsiktede konsekvenser for tiltak for marginaliserte grupper, som funksjonshemmede, og ber departementet vise fleksibilitet når det gjelder bidrag med dokumenterte verdier og sikre at støtten over budsjettposten til bistand til funksjonshemmede opprettholdes på minst samme nivå også i 2017.

Komiteen forutsetter at støtten til informasjons- og opplysningsarbeid opprettholdes på minst samme nivå som i 2016 og forvaltes på grunnlag av det formål som er angitt gjennom flere år, senest i Innst. 7 S (2015–2016):

«Formålet med bevilgningen skal være å bidra til å fremme demokratisk deltakelse, kritisk debatt og kunnskap om utviklingspolitiske temaer.»

Komiteen viser videre til følgende enstemmige komitémerknad i samme innstilling:

«Komiteen mener støtteavtaler i økende grad bør gjøres flerårige for å sikre økt forutsigbarhet og kvalitet i tiltakene.»

Komiteen går ut fra at dette er under gjennomføring og kan iverksettes i 2017.

Komiteen har merket seg at 5 mill. kroner for 2017 er foreslått øremerket til informasjonsvirksomhet om FNs bærekraftsmål. Komiteen støtter dette, men vil understreke at dersom nye mottakere kommer til, skal den økonomiske rammen for tilskudd til opplysningsarbeid økes tilsvarende, slik at etablerte tilskuddsmottakere med virksomhet i tråd med støttens formål ikke får redusert sine tilskudd.

Komiteen viser til at terroristgruppen ISIL har stått for grove overgrep mot kvinner, blant annet ved at mange er tvunget til å leve som sexslaver for ISIL-krigere. Mange av disse kvinnene – og deres barn – er nå i en svært utsatt posisjon. Komiteen ber derfor regjeringen ta initiativ til internasjonalt samarbeid for å hjelpe denne målgruppen spesielt.

Komiteen viser til at erklæringen fra Global Partnership-møtet i Nairobi (HLM2) understreker viktigheten av å inkludere ungdom i 2030-agendaen. Komiteen ber regjeringen vurdere om det bør settes av et årlig beløp til dette formålet for å legge bedre til rette for at norske barne- og ungdomsorganisasjoner kan søke om midler til internasjonalt samarbeid om bærekraftsmålene.

Komiteen peikar på at mange av dei sivile organisasjonane som tek imot norsk bistand, arbeider i land der menneskerettar står svakt. Innbyggjarane i desse landa er ofte sårbare for klimaendringar og andre kriser. Eit sterkt og uavhengig sivilt samfunn er viktig for demokratisk utvikling og arbeid mot fattigdom.

Komiteen viser til at utviklingen i flere krise- og konfliktområder øker behovet for tiltak for å sikre tros- og livssynsminoriteter. Frigjøringen av områder som de siste par årene har vært okkupert av terrororganisasjonen ISIL, skaper behov for omfattende tiltak for å sikre at minoritetsgrupper som ble tvunget på flukt, herunder kristne og jesidier, gis nødvendig trygghet slik at de kan vende tilbake til sine hjemsteder. Komiteen forutsetter at akutte behov følges opp gjennom humanitær bistand, mens minst 15 mill. kroner av bevilgningen til sivilt samfunn i 2017 avsettes til tiltak for tros- og livssynsminoriteters rettigheter.

Komiteen understreker betydningen av et sterkt sivilsamfunn for demokratiutvikling. Et sterkt sivilt

samfunn bidrar til demokrati i seg selv, i tillegg til å tilrettelegge for at ulike grupper i samfunnet i større grad blir delaktige i den politiske prosessen. Dette gjelder i Norge, men er særlig aktuelt i de landene som ikke har et demokratisk styresett. Uten et sterkt sivil samfunn i land med autoritært styre blir ikke bare den faktiske påvirkningen fra ulike grupper i samfunnet mindre, men håpet om en demokratisk utvikling i årene fremover vil også svekkes.

Komiteen forutsetter at det ikke innføres krav om egenandel til mottakere av informasjonsstøtte i 2017 og understreker betydningen av at tildeling av midler skjer tidlig på nyåret slik at organisasjonene får forutsigbare arbeidsforhold.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, har merket seg at departementet foreslår å innføre krav om egenandel på 10 pst. også for informasjonsstøtten fra 2018. Flertallet forutsetter at Stortinget på egnet måte forelegges en konsekvensvurdering av forslaget før Stortinget tar endelig stilling til dette.

Eit anna fleirtal, alle unnateke medlemene frå Framstegspartiet, viser til at støtta via sivil samfunn har vist seg minst like effektiv som annan bistand. Støtta har også vore underlagt meir systematiske faglege vurderingar og er under streng kontroll med tanke på effektivitet, resultat og korrupsjonssikring.

Dette fleirtalet meiner Noreg bør bruke bistand aktivt for å medverke til at det blir produsert nok mat i verda og samstundes redusere klimautslippa gjennom auka satsing på småskalaproduksjon i landbruket.

Et tredje flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til budsjettavtalen mellom de fire samarbeidspartiene og at budsjettposten økes med 120 mill. kroner.

Dette flertallet har merket seg at 450 mill. kroner av post 70 foreslås øremerket til utdanning, noe som innebærer en økning fra dagens situasjon hvor ca. 330 mill. kroner går til utdanningssektoren uten at midler er spesielt øremerket til det. Å binde opp ytterligere 120 mill. kroner til utdanning uten noen økning av budsjettposten, kan skape utilsiktede problemer særlig for de organisasjoner som skal fornye sine flerårige rammeavtaler i 2017. Dette flertallet vil derfor – i samsvar med budsjettavtalen mellom disse partier – foreslå at budsjettposten økes tilsvarende, dvs. med 120 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser

til at regjeringen ønsker å innføre en egenandel på 10 pst. for støtte til tiltak for informasjonsformål, også kalt infostøtten, fra 2018. Disse medlemmer er kritiske til svekkelsen av infostøtten som en slik omlegging nødvendigvis vil innebære. Regjeringen beskrev selv formålet med infostøtten i Prop. 1 S Tillegg 1 (2013–2014) som følger:

«Formålet med bevilgningen vil fortsatt være å bidra til demokratisk deltakelse og fremme kritisk debatt om utviklingspolitiske temaer.»

En ekstern evaluering av ordningen fra 2013 fant at infostøtten «skaper og ivaretar viktige og høyst aktuelle debatter om norsk utviklingspolitikk» i tillegg til at den «gir resultater som myndighetene ikke like godt kunne evne alene». Evalueringen fant også at midlene omsettes svært effektivt.

Komiteens medlemmer fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti mener at ordningen med infostøtte burde styrkes, og ber regjeringen om å avlyse innfasingen av en egenandel for infostøtten.

Disse medlemmer viser til høringsinnspill fra landsrådet for Norges barne- og ungdomsorganisasjoner (LNU), hvor det foreslås å bevilge 5 mill. til en styrking av oppfølgingen av bærekraftsmålene. Disse medlemmer ber regjeringen prioritere dette formålet i tildelingene for denne posten.

Disse medlemmer viser til pilotordningen «Students at Risk», hvor studenter som på grunn av sitt engasjement for menneskerettigheter og demokrati har blitt fratatt sin mulighet til å fullføre høyere utdanning i sitt hjemland, får fullføre sin utdanning i Norge. Disse medlemmer ber regjeringen gjøre «Students at Risk» til et permanent program dersom evalueringen av ordningen viser at ordningen har hatt positive effekter.

Medlemen i komiteen fra Senterpartiet understrekar at Noreg må støtte opp om oppbygginga av nasjonalstatar som vert styrt gjennom eit levande folkestyre og desentralisering av makt. Spreiing av makt føreset eit aktivt sivil samfunn i kvart land. Mange av dei store demokratiske reformene verda har opplevd, har hatt sitt utspring i arbeid i sivile organisasjonar. Eit døme frå nyare tid er kvartetten for nasjonal dialog i Tunisia, som blei tildelt Nobels fredspris i 2015. Denne medlemen peikar på at me i fleire land diverre ser ei sterkare avgrensing i rettane og handlingsrommet til sivilsamfunnet. Dette må takast på alvor, og Noregs støtte til sivilsamfunnet er særskilt viktig.

Denne medlemen viser til det omfattande og viktige arbeidet som vert gjort av ulike grasrotorganisasjonar, både i Noreg og i mottakarlanda. Bi-

standsarbeid som vert gjort på frivillig basis i Noreg, er svært viktig både i høve til kunnskapsformidling og for gjevarviljen i Noreg. Denne medlemen viser til at ein heile tida må arbeide for å kvalitets-sikre støtta som vert gjeve til alle mottakarar av norsk bistand. Dette vil måtte innebere eit visst byråkrati. Denne medlemen understrekar at ein samstundes må sikre at ein ikkje innfører eit skjemavelde som nærast berre store bistandsorganisasjonar klarar å etterleve. Denne medlemen peiker vidare på at ein ikkje må konsentrere og sentralisere samarbeidet med dei frivillige organisasjonane til berre dei store organisasjonane, slik at den omfattande innsatsen, perspektiva og mangfaldet ved grasrotorganisasjonar som til dømes Namibiaforeninga ikkje vert verdsett.

Denne medlemen viser til tal frå FN sin organisasjon for landbruk og ernæring som indikerer at Afrika dei seinaste åra har importert om lag ein fjerdepart av matbehovet sitt. I dei siste tiåra har arealekspansjonen i Afrika stoppa opp. Med aukande folkesetnad vert den eksisterande matproduksjonen delt på stadig fleire. Samstundes vert jorda utarma. Det hastar med å starte ei utvikling der produktiviteten i jordbruket aukar, basert på ei berekraftig forvaltning av jorda som kjem alle innbyggjarar og komande generasjonar til gode. Denne medlemen understrekar at FN sin organisasjon for landbruk og ernæring samstundes har slått fast at det gjennom naudsyste politiske tiltak er fullt mogleg å sikre ei berekraftig auke i matproduksjonen som er større enn folkeveksten.

Denne medlemen viser til FN sitt berekraftsmål nr. 2, som seier at ein skal utrydde svalt, oppnå matsikkerheit og betre ernæring, og fremje berekraftig landbruk. Denne medlemen understrekar at det trengst ei auka satsing på mattryggleik og klimatilpassa landbruk. Denne medlemen viser til Senterpartiet sitt alternative statsbudsjett, der det vert øymerka 70 mill. kroner meir av støtta til sivil samfunn til landbruksbistand og til bonde- og landbruksorganisasjonar samt nettverk som medverkar til å styrkje eit berekraftig, klimavenleg landbruk i mottakarlanda.

Denne medlemen viser til at informasjonsstønad frå Norad har vore ein viktig mekanisme for å sikre ein informert opinion og kritisk debatt. Stønaden har tidlegare hatt ei eiga øymerking i budsjetta, medan han no er lagt inn i kapittelet om sivil samfunn. Denne medlemen viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett vil øymerke minimum 70 mill. kroner til informasjonsstønaden.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti ber regjeringen øke bevilningene på kap 160, post 70, og viser til Sosialistisk Venstrebasert tilskuddsordning for yrkes- og fagutdanning

partis alternative statsbudsjett der tilskudd til sivil samfunn er foreslått økt med 70 mill. kroner.

Kap. 161 Næringsutvikling

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	1 639 000
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	1 649 000

Komiteen noterer seg at tilgang til jobber med gode arbeids- og lønnsvilkår er en av de sterkeste drivkreftene i kampen mot fattigdom. I utviklingsland står privat sektor for 9 av 10 jobber.

Komiteen noterer seg også at dårlige rammevilkår for næringsliv og næringsutvikling fortsatt er en utfordring i mange utviklingsland, til tross for store forbedringer de siste årene. Det er også en lang vei å gå før kvinner kan delta i arbeidslivet på lik linje med menn, noe som hindrer vekst.

Komiteen viser til at formålet med bevilgningen er å bidra til økonomisk vekst, jobbskaping innenfor bærekraftige rammer og kompetansebygging i utviklingsland. Innsatsen for næringsutvikling omfatter tiltak for å bedre rammebetingelser for private investeringer, infrastrukturtiltak og andre næringsrettede programmer. Den norske innsatsen skal også bidra til kvinners og jenters økonomiske rettigheter og tilgang til kvalifiserende utdanning.

Komiteen støtter at prioritet gis til tiltak og investeringer i de sektorene der norske næringslivsakører har særlig kompetanse.

Komiteen merker seg at Norfund er et viktig instrument for å legge til rette for økt strategisk partnerskap med næringslivet og vil motta 1,5 mrd. kroner over bistandsbudsjettet i 2017. Norfund investerer i bedrifter i utviklingsland med formål om å utvikle lønnsom, bærekraftig næringsvirksomhet i disse landene. Komiteen viser til at Norfunds årsrapport for 2015 (s. 6–7) beskriver hvordan selskapene innenfor Norfunds virksomhetsområder bidrar til jobbskaping. Dette skjer direkte gjennom ansettelser i selskapene og indirekte ved å kjøpe varer og tjenester fra lokale bedrifter. I tillegg produserer selskapene elektrisitet og yter finanstjenester, som er viktige forutsetninger for næringsutvikling og jobbskaping. Norfund rapporterer at antall ansatte i selskaper som Norfund hadde eierandel i ved utgangen av 2015 var 9 pst. høyere enn antallet i de selskaper Norfund hadde eierandeler i ved utgangen av 2014. Komiteen registrerer at årsrapporten ikke tallfester jobbveksten i bedriftene som Norfund har investert i.

Komiteen merker seg også det store behovet for yrkesfaglig opplæring i alle sektorer, særlig i Afrika, og støtter derfor etableringen av en søknads- som tar utgangspunkt i næringslivets behov.

Komiteen understreker at internasjonale standarder og beste praksis knyttet til samfunnsansvar skal legges til grunn for arbeidet med næringsutvikling.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til budsjettavtalen mellom disse partier og foreslår å heve bevilgningsforslaget til kap. 161 post 70 med 20 mill. kroner, hvorav minst 5 mill. kroner er årlig støtte til Initiativ for etisk handel. Flertallet vil understreke betydningen av at bevilgningen til næringsutvikling brukes slik at den fremmer bærekraftig vekst, varige arbeidsplasser og økt sysselsetting.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringen de siste årene har foreslått og gjennomført betydelige kutt i bevilningene til næringsutvikling i utviklingspolitikken. Disse medlemmer vil framheve at jobbskaping og trygge arbeidsplasser er en forutsetning for både økonomisk og demokratisk utvikling. Denne vektleggingen må også reflekteres i budsjettprioriteringene, og disse medlemmer viser til sitt alternative budsjett, jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor det foreslås å styrke bevilgningen til næringsutvikling med 100 mill. kroner.

Kap. 162 Overgangsbistand/ sårbare stater og regioner

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	200 000
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	247 500

Komiteen viser til at Stortinget ved behandlingen av bistandsbudsjettet for 2016 forkastet regjeringens forslag om å avvike kap. 162 Overgangsbistand. Stortinget vedtok å gjenopprette kapitlet med en tilhørende bevilgning.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, vil videreføre bevilgningsnivået fra 2016 og foreslår følgelig å redusere posten med 45 mill. kroner i forhold til Prop. 1 S (2016–2017). Flertallet vil understreke at strategien som skal styre norsk bistand til sårbare områder må ta utgangspunkt i disse områdenes behov og bl.a. OECDs sårbarhetskriterier. Flertallet forutsetter at kapitlet skal kunne brukes til å styrke sårbare områders evne til å forebygge humanitære kriser, begrense deres skadevirkninger og støtte tidlig gjenoppbygging etter kriser. Sårbare samfunn trenger økt motstandsdyktighet mot kriser som kan

oppstå av ulike årsaker, både klimarelaterte ekstreme hendelser og andre økonomiske, sosiale eller miljømessige sjokk og katastrofer. Bistanden må styrke deres tilpasningskapasitet og evne til å håndtere forskjellige utfordringer, enten det gjelder illegitim vold, menneskerettighetsbrudd, mat- eller vannmangel eller bortfall av utdanningstilbud. Flertallet vil framheve betydningen av å øke respekten for menneskerettigheter, særlig kvinner og barns rettigheter, herunder hjelpe dem som har vært ofre for overgrep og trenger behandling og deretter trygg reintegrering i samfunnet.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Høyre og Fremskrittspartiet, har merket seg at regjeringen i budsjettet for 2017 foreslår å endre kapitlets betegnelse og endre kapitlets innretning slik at det i betydelig grad blir overlappende med formålene som er oppgitt i flere andre kapitler på bistandsbudsjettet. Dette flertallet mener det er behov for en opprydning, slik at det blir en klarere fordeling av ulike formål mellom de ulike budsjettkapitlene. Når nokså likelydende målformuleringer og beskrivelser av aktuelle typer tiltak finnes under en rekke ulike kapitler, blir Stortingets mulighet til å påvirke prioriteringer ved å fastsette bevilgningsbeløp vesentlig svekket. Som et eksempel viser dette flertallet til en generell målformulering som «styrket fred, sikkerhet og stabilitet», som kan gjenfinnes under forskjellige kapitler. Dette flertallet viser videre til at det under dette kapitlet sies at «[a]ktuelle tiltak som kan støttes over denne posten kan være regionale tiltak for å demme opp for spredning av konflikt, voldelig ekstremisme og organisert kriminalitet».

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet viser til at overgangsbistandens formål er å stabilisere og gjenoppbygge samfunn i krise. Dette er fleksible midler som raskt kan anvendes etter voldelige konflikter eller naturkatastrofer. Disse medlemmer mener det er viktig å styrke lokalbefolkningens evne til å håndtere kisesituasjoner.

Kap. 163 Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	4 687 342
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	4 734 424

Komiteen viser til proposisjonen der regjeringen foreslår å bevilge 4 734,424 mill. kroner under kap. 163.

Komiteen viser til at verden i dag opplever en rekke store, komplekse og langvarige humanitære kriser, og at nye kriser kommer på toppen av vedvarende kriser uten tegn til løsning. Europa er rammet av den største flyktningkrisen siden andre verdenskrig gjennom at 60 millioner mennesker er drevet på flukt. Komiteen viser videre til de humanitære behov som oppstår i kjølvannet av naturkatastrofer og klimarelaterte katastrofer.

Komiteen har merket seg at de humanitære behovene øker, og at gapet mellom humanitære behov og tilgjengelig finansiering er betydelig.

Komiteen viser til at humanitær hjelp og arbeid for menneskerettigheter er høyt prioritert i norsk utenriks- og bistandspolitikk, og at det overordnede målet er å bidra til at mennesker i nød får nødvendig beskyttelse og assistanse uavhengig av faktorer som etnisk bakgrunn, kjønn, religion eller politisk tilhørighet.

Komiteen merker seg at regjeringen har fulgt opp Stortingets anmodningsvedtak i sak 940, av 16. juni 2016, om å prioritere aktiv støtte til globale retningslinjer for humanitær innsats mot kjønnsbasert vold. Komiteen viser til anmodningsvedtak i sak 941 av 16. juni 2016 om at en økning av støtten til syriske kvinneorganisasjoner skal prioriteres og bidra til at kvinner inkluderes i fredssamtaler og forhandlinger, og merker seg at regjeringen har fulgt opp dette bl. a gjennom økt støtte til UN Women.

Komiteen merker seg videre at regjeringen også har fulgt opp Stortingets anmodningsvedtak i sak 942 av 16. juni 2016 om å prioritere forebygging av kjønnsbasert vold ved humanitær innsats i Syria og nabolandene.

Komiteen viser til at situasjonen i Syria har forverret seg og at over 6,5 millioner mennesker var internt fordrevne ved utgangen av 2015.

Komiteen har merket seg at det totale bidraget til Syria-krisen over den humanitære bevilgningen i 2015 var på nesten 1,5 mrd. kroner, og at regjeringens viktigste partnere og kanaler for nødhjelp og humanitær bistand er FNs humanitære organisasjoner, Røde Kors-bevegelsen og frivillige organisasjoner.

Videre vil komiteen vise til at de store krisene fortsatt skal prioriteres høyt samtidig som nødvendig bistand til befolkning i langvarige kroniske kriser og i sårbare stater sikres. Komiteen viser videre til at den humanitære innsatsen skal inkludere beskyttelse av sårbare grupper og integrere kjønnsperspektiv og større respekt for menneskerettigheter til mennesker på flukt. Komiteen vil spesielt peke på betydningen av å sikre barn i krise og konflikt tilgang til utdanning. Komiteen har merket seg at arbeidet mot seksuelle overgrep og kjønnsbasert vold skal trappes opp og at kvinners deltakelse i alle faser av nødhjelpsarbeidet skal vektlegges sterkere.

Komiteen viser til Stortingets anmodningsvedtak i sak nr. 8 av 11. november 2014 der regjeringen bes om å legge frem en sak om barnekonvensjonens tredje tilleggsprotokoll om individklagerett i løpet av 2015. Komiteen har merket seg at vedtaket er fulgt opp, jf. Meld. St. 39 (2015–2016). Komiteen har også merket seg at anmodningsvedtak i sak 109 av 4. desember 2015 er fulgt opp i samme melding.

Komiteen viser til det økte presset på menneskerettigheter internasjonalt og vil understreke betydningen av at grunnleggende og universelle rettigheter forsvares og at menneskerettighetsforkjempere støttes aktivt. Komiteen understreker videre viktigheten av at arbeidet for ytringsfrihet, pressefrihet og forsamlingsfrihet vil bli gitt høyeste prioritet. Komiteen viser til at et vern av disse frihetene er avgjørende for realisering av andre rettigheter som retten til mat og til utdanning.

Komiteen har merket seg at en stor del av bevilgningen til arbeidet for å styrke menneskerettighetene på prioriterte områder kanaliseres gjennom norske og internasjonale organisasjoner i tillegg til tiltak i regi av enkelte lokale organisasjoner.

Komiteen viser til at den humanitære situasjonen i og rundt Syria er ekstrem. Lidelsene til sivilbefolkningen er enorme. Situasjonen for flyktninger i nærområdene og Middelhavsregionen er meget krevende.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, mener det er viktig at humanitær innsats blant flyktninger også går til jobb-skapning. Flertallet er kjent med at europeiske land har tatt en rekke initiativ med sikte på å øke antall arbeidsplasser i nærområdene, særlig blant syriske flyktninger. EU har i tillegg myket opp handelsbarrierene for jordanske selskap som ansetter syriske flyktninger. Flertallet mener regjeringen bør se på hvordan Norge best kan bidra til å øke sysselsettingen blant flyktninger i nærområdene.

Medlemene i komiteen fra Arbeiderpartiet og Senterpartiet viser til at ein dei siste åra har sett ei rekkje humanitære katastrofar utspele seg. Ifølgje FN går dei tre verste no føre seg i Syria, Irak og Jemen. Desse medlemene viser til at det er ein sterk trong for hjelp til fleire menneske som ikkje har nok mat, vatn, medisinar eller helsehjelp i Syria sine nærområde. Gjennom å hjelpe landa som har teke imot tusenvis av flykningar, kan Noreg gje heilt naudsynt hjelp til dei menneska som kan hjelpast i flyktningleirar og i Syria sine nærområde.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett aukar løyvingane til naudhjelp og humanitær bistand med 50 mill. kroner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017 og merknad i finansinnstillingen fra Sosialistisk Venstreparti der bevilgninger til humanitær bistand foreslås økt med 1 000 mill. kroner.

Dette medlem deler komiteens engasjement for betydningen av menneskerettigheter som en sentral del av den utviklingspolitiske agendaen, slik også regjeringen beskrev det i Meld. St. 10 (2014–2015). Dette medlem merker seg imidlertid at bevilgningene til dette arbeidet er redusert i denne stortingsperioden. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås å øke støtten til arbeid for menneskerettigheter med 70 mill. kroner.

Kap. 164 Fred, forsoning og demokrati

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	1 086 100
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	1 086 100

Komiteen viser til at regjeringen i proposisjonen foreslår å bevilge 1 086,1 mill. kroner, og at bevilgningen ligger på samme nivå som saldert budsjett 2016.

Komiteen er enig i at norsk utenrikspolitikk skal bidra til internasjonal fred og sikkerhet. Kriser og konflikter langt unna berører også oss, og Norge må bidra både for å redde liv og for å hindre, dempe og løse konflikter. Komiteen viser til at FN er den viktigste internasjonale organisasjonen i arbeidet for å skape en fredeligere verden, men at også andre organisasjoner som EU, Den afrikanske union (AU), Europarådet, OSSE og NATO spiller en viktig rolle i fred- og forsoningsarbeidet. Det er også viktig at enkeltland bidrar i konfliktløsning og prosesser.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti viser til at Noreg over fleire år har bygd opp særskilt kompetanse og erfaring som tilretteleggjar for freds- og forsoningsarbeid. Desse medlemene understrekar at utanrikspolitikken Noreg kan føre som ein sjølvstendig nasjon gjev Noreg ei unik moglegheit til å innta ei uavhengig og konstruktiv rolle i slike prosessar.

POST 70 FRED, FORSONING OG DEMOKRATI

Komiteen merker seg at posten foreslås på samme nivå som saldert budsjett 2016. Post 70 Fred, forsoning og demokratiltak foreslås bevilget med 390,9 mill. kroner.

Komiteen viser til Norges engasjement som offisiell tilrettelegger for fredsforhandlingene på Filippinene og i Colombia.

Komiteen støtter satsingen på stabiliseringstiltak, kapasitetsbygging og tillitsskapende tiltak i land i transisjon (inkludert Myanmar, Syria, Irak, Libya, Mali, Afghanistan, Nigeria og landene på Afrikas horn).

Komiteen er enig med regjeringen i at det fortsatt skal være et satsingsområde å følge opp sikkerhetsrådsresolusjon 1325 og regjeringens handlingsplan for kvinner, fred og sikkerhet vedrørende fredsprosesser og fredsforhandlinger, fordi aktiv deltagelse fra kvinner er nødvendig for å løse konflikter og skape varig fred.

Komiteen merker seg at det skjer omfattende overgrep mot kvinner og minoriteter i mange av dagens konflikter verden over. Seksualisert vold er ofte del av en krigsstrategi, og Irak er bare ett av mange eksempler på at kvinners rettigheter blir ofret for politiske, militære og religiøsideologiske målsettinger. Situasjonen for LHBT-samfunn er flere steder kritisk, og mange homofile blir drept på grufullt vis kun på grunn av sin legning.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, viser til at Norge i mange sammenhenger har vært engasjert i freds- og forsoningsprosesser, både som tilrettelegger og støttespiller for eksempel for FN. Over flere år har Norge bygd opp særskilt kompetanse og erfaring med denne type arbeid. Norsk utviklingspolitikk bør innrettes mot områder hvor vi har naturlige fortrinn og kompetanse.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til budsjettavtalen mellom disse partier og foreslår at kap. 164 post 70, Fred, forsoning og demokratiltak, økes med 25 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at regjeringen de siste årene har kuttet i bevilgningene til fred og forsoning. Disse medlemmer vil understreke betydningen av norsk innsats for fred og forsoning og viser til sitt alternative budsjett, jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor det foreslås å øke bevilgningen til fred, forsoning og demokratiltak (post 70) med 150 mill. kroner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at bevilgningene til denne posten ble redusert fra 556 mill. kroner i 2015 til 391 mill. kroner i 2016, en reduksjon på 30 pst. Dette medlem viser til at regjeringen velger å opprettholde dette kuttet i dette budsjettforslaget. En sterk satsning på fred og forsoning burde stå helt sentralt i norsk utenriks- og utviklingspolitikk av grunnene regjeringen selv viser til i Prop. 1 S (2016–2017). Der skriver regjeringen følgende:

«Rollen som tilrettelegger, og som støttespiller for FN og andre aktører, i ulike fred- og forsoningsprosesser har vært et viktig element i norsk utenrikspolitikk siden tidlig på 1990-tallet. Støtte til land i og etter konflikt har blitt en viktig del av norsk utenriks- og utviklingspolitikk, både fordi konflikt er blant de fremste hindre for utvikling og fordi ustabile stater kan være en trussel mot global sikkerhet.»

På denne bakgrunn mener dette medlem at satsingen på fred og forsoning må styrkes, og ikke svekkes slik det har vært tilfelle i denne perioden. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor vi foreslår å øke bevilgningene til fred- og forsoningsarbeid med 80 mill. kroner.

POST 71 ODA-GODKJENTE LAND PÅ BALKAN

Komiteen merker seg at posten foreslås på samme nivå som saldert budsjett 2016. Post 71 ODA-godkjente land på Balkan foreslås bevilget med 175 mill. kroner.

Komiteen støtter beskrivelsen om at landene på Vest-Balkan har vært hardt rammet av den økonomiske krisen. Disse landene ønsker medlemskap i EU og tettere samarbeid med NATO for å skape stabilitet og legge grunnlaget for økonomisk fremgang. Komiteen mener at varig stabilitet og demokratisk utvikling er et mål i regionen.

POST 72 GLOBAL SIKKERHET, UTVIKLING OG NEDRUSTNING

Komiteen merker seg at postene foreslås på samme nivå som saldert budsjett 2016. Post 72 Global sikkerhet, utvikling og nedrustning foreslås bevilget med 157,7 mill. kroner.

Komiteen støtter målene om forebygging av radikaliserings, voldelig ekstremisme og terrorisme i land og områder preget av konflikt, vold og sårbarhet. Det vil kreve stadig større innsats å styrke sikkerhets- og justissektoren mot terrorisme, organisert kriminalitet, piratvirksomhet og ikt-sikkerhet basert på grunnleggende rettsprinsipper.

Komiteen mener – som regjeringen – at arbeidet mot spredning av masseødeleggende våpen må være en hovedprioritering. Det er et mål å arbeide for

at utviklingslands egenkompetanse på nedrustnings-spørsmål kan styrkes slik at disse kan delta aktivt i internasjonale nedrustningsregimer og nedrustnings-initiativer.

Komiteen merker seg at arbeidet med å forhindre spredning av masseødeleggende våpen ligger fast, og komiteen merker seg at regjeringen baserer sin politikk på det samme grunnlag som redegjort for i regjeringen Stoltenberg IIs Prop. 1 S (2013–2014). I tråd med Stortingets enstemmige vedtak arbeider regjeringen aktivt for nedrustning med sikte på en balansert, gjensidig, irreversibel og verifiserbar avskaffelse av kjernevåpen.

Komiteen støtter regjeringens innsats mot globale sikkerhetsutfordringer og arbeidet for å forebygge radikaliserings, voldelig ekstremisme og terrorisme i land og områder preget av konflikt, vold og sårbarhet. I 2016 ble det etablert to nye bistandsprogrammer mot henholdsvis organisert kriminalitet og ulovlig handel og forebygging av radikaliserings, voldelig ekstremisme og terrorisme.

Komiteen støtter at Norge skal arbeide for at FN skal møte globale sikkerhetsutfordringer som terrorisme, organisert kriminalitet, digitale trusler og piratvirksomhet på en mest mulig offensiv måte.

Komiteen viser til at miljøkriminalitet utgjør en økende global sikkerhetstrussel og en trussel mot både naturgrunnlaget og økonomisk utvikling i mange land. Naturkriminaliteten truer livsgrunnlaget til kommende generasjoner og setter en rekke arter, som neshorn, elefant og tiger, i fare for utryddelse, mens fiskerikriminalitet utgjør en stor trussel mot verdens fiskebestander. Komiteen peker på at Interpol og FNs miljøprogram i 2016 ga ut en rapport som tar for seg omfanget av miljøkriminalitet. Der anslås verdien av miljøkriminalitet til å være mellom USD 70 og 213 mrd. i året, og miljøkriminalitet kobles blant annet til våpensmugling og finansiering av terrornettverk. Ifølge en rapport fra FNs kontor for narkotika og kriminalitet (UNODC), har fiskefartøy som fisker ulovlig også vært involvert i menneskesmugling og annen grenseoverskridende kriminalitet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, ser behov for å forsterke arbeidet med å bekjempe naturkriminalitet globalt og vil i samsvar med budsjettavtalen foreslå å øke bevilgningen til kap. 164 post 72, Global sikkerhet, utvikling og nedrustning, med 25 mill. kroner for å kunne trappe opp innsatsen til dette formålet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til dette medlemsmerknad under kap. 116 i denne innstillingen, og understreker viktigheten av å delta i eventuelle forhand-

linger om et lovlig rammeverk for avskaffelse av atomvåpen dersom de finner sted i 2017. Dette medlem understreker også viktigheten av det sivile samfunnets rolle som pådriver i kampen for en atomvåpenfri verden. Dette medlem ber derfor regjeringen øremerke 10 mill. kroner til norske sivilsamfunnsorganisasjoner som jobber aktivt for nedrustning. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås å øke støtten til organisasjoner som jobber for nedrustning med 10 mill. kroner.

POST 73 ANDRE ODA-GODKJENTE OSSE-LAND

Komiteen merker seg at postene foreslås på samme nivå som saldert budsjett 2016. Post 73 Andre ODA-godkjente OSSE-land foreslås bevilget med 365,5 mill. kroner.

Komiteen merker seg at det gjennomgående er stort behov for å fremme demokrati, rettsikkerhet, godt styresett og respekt for menneskerettighetene. Styrking av svake institusjoner og å legge til rette for næringsutvikling og økt utenrikshandel er vesentlig. Mye av innsatsen kanaliseres gjennom Europarådet, OSSE og sentrale norske frivillige organisasjoner.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, støtter Riksantikvarens arbeid med kompetansebygging for tradisjonelt bygningshåndverk og bevaring i Tbilisi i Georgia, og foreslår at 6 mill. kroner øremerkes til dette formålet.

Kap. 165 Forskning, kompetanseheving og evaluering

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	811 437
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	596 180

Komiteen viser til at regjeringen i proposisjonen foreslår en bevilgning på 596 180 mill. kroner.

Komiteen merker seg at byggingen av forskningsskipet «Dr. Fridtjof Nansen» er ferdigstilt, at fartøyet settes i regulær drift vinteren 2017, og at det således ikke er behov for ytterligere bevilgninger til dette formålet. Komiteen ser frem til at forskningsskipet skal bistå kyststater i sør med å gjennomføre en økosystembasert fiskeriforvaltning, og å innhente informasjon om marine ressurser, miljø og klima.

Komiteen mener det er viktig å legge til rette for forskning som bidrar til internasjonal fattigdomsbekjempelse og bærekraftig utvikling, og at det er viktig at man både støtter forskningsmiljøer i Norge og utviklingslandenes egne forskningsmiljøer.

Komiteen viser til at forskning og formidling av forskning om prioriterte utviklingspolitiske tema, er viktig for å sikre at utviklingspolitikken er kunnskapsbasert.

Komiteen viser til at mange utviklingsland har utfordringer på områder der Norge har betydelig kunnskap og erfaring, og at det er viktig at Norge bidrar med kompetanseoverføring og erfaringsutveksling.

Komiteen mener det er viktig at innsatsen innenfor likestilling styrkes ved at det etableres et eget program, Likestilling for utvikling, som på etterpørsel, og etter kapasitet, kan støtte land i å oppnå likestilling mellom kvinner og menn i tråd med bærekraftsmålene.

Komiteen viser til at å øke et lands evne til å kreve inn skatter og hindre kapitalflukt på en effektiv og rettferdig måte, kan være av avgjørende betydning for et lands utvikling. Som en konsekvens av dette ble programmet Skatt for utvikling etablert, der Norge bistår andre land i å utvikle institusjoner som øker deres evne til skatteinnkreving. Komiteen viser til de positive effektene dette programmet har hatt for eksempel for Zambia, som regjeringen nevner i proposisjonen.

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, vil understreke behovet for styrking av forskning som bidrar til internasjonal fattigdomsbekjempelse og bærekraftig utvikling. Flertallet viser til at det under komiteens høring om Utenriksdepartementets budsjett for 2017 kom fram at Forskningsrådet gjennom det nye tildelingsbrevet fra Utenriksdepartementet får 26 mill. kroner i 2017 til å videreføre forskningsprogrammet NORGLOBAL. Flertallet vil foreslå at kap. 165 post 70 som et første skritt økes med 8 mill. kroner for 2017, med sikte på at forskningsprogrammet NORGLOBAL får tilnærmet samme støttenivå som tidligere.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti ønsker ikke bare å videreføre, men også styrke, dette programmet. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett der Skatt for utvikling-programmet styrkes med 50 mill. kroner.

Kap. 166 Klima, miljø og fornybar energi

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	1 242 700
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	1 242 700

Komiteen merker seg at regjeringen i proposisjonen foreslår en bevilgning på 1 242,7 mill. kroner.

Komiteen oppfatter at klima, miljø og bærekraftig utvikling er et satsningsområde for regjeringens utviklingspolitikk. Parisavtalen har gitt verden et styrket globalt rammeverk som skal forsterke innsatsen for å redusere klimagassutslipp og tilpasse seg klimaendringer. Norge signerte Parisavtalen 22. april og ratifiserte den i New York 20. juni 2016. Det grønne skiftet hjemme og ute skal være gjensidig forsterkende.

Komiteen viser til at FNs 17 globale, felles mål for bærekraftig utvikling de neste 15 årene ser miljø, økonomi og sosial utvikling i sammenheng.

Komiteen ser at klimaendringene vil kunne føre til økt fattigdom. Lavere matproduksjon flere steder og dårligere tilgang på vann kan føre til flere flyktninger. Komiteen ser det positive i at tiltak mot klimaendringer kan skape utvikling og arbeidsplasser og bidra til å løfte mennesker ut av fattigdom. Komiteen merker seg at regjeringen vil fortsette arbeidet med å skaffe til veie mer miljøvennlige oppvarmings- og matlagingsalternativer gjennom stimulering til utbygging av elektrisitetsnett og produksjon. Komiteen noterer at regjeringen har ønsket å dreie innsatsen innenfor fornybar energi mer i retning av private investeringer, og kapitaltilførselen til Norfunds investeringer i fornybar energi er blitt økt.

Komiteen viser til betydningen av å stimulere til private investeringer innenfor fornybar energi, noe som også omtales under kapittel 161. Komiteen mener at Norfund har en viktig rolle i å gi mennesker tilgang til ren elektrisitet, og vil særlig peke på Norfunds investering i solcelleanlegget i Agahozo-Shalom Youth Village i Rwanda. Anlegget produserer nå 8,5 MW i ren energi, gir elektrisitet til 15 000 husstander og har skapt mange jobber lokalt. Komiteen mener videre at det er viktig å stimulere til utvikling av ren energi- og miljøvennlig teknologi som særlig svarer på utfordringer i utviklingsland.

POST 70 YMSE TILSKUDD

Komiteen merker seg at bevilgningen foreslås til 5,5 mill. kroner.

POST 72 INTERNASJONALT ARBEID FOR KLIMA OG MILJØ

Komiteen merker seg at bevilgningen foreslås til 767,2 mill. kroner.

Komiteen merker seg at Norges innsats blir rettet mot globale klimaendringer og miljøutfordringer. Norsk innsats konsentreres om klimafinansiering, kapasitetsbygging og teknologisamarbeid i utviklingsland. Komiteen merker seg målet om reduserte klimagassutslipp, effektiv tilpasning til kli-

maendringer og løsninger på viktige miljøproblemer i utviklingsland.

Komiteens medlemmer fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti viser til at det grønne klimafondet (GCF) ble opprettet for å være hovedkanal for storskala multilateral finansiering av tiltak både for utslippsreduksjoner og klimatilpasning i utviklingsland. Klimaeffekten merkes mest blant fattige mennesker i områder hvor det mangler ressurser til å tilpasse seg nye krevende forhold. Klimafondet er den viktigste finansieringskanalen for gjennomføring av Parisavtalen.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås å øke bevilgningene med 250 mill. kroner til dette formål.

POST 74 FORNYBAR ENERGI

Komiteen merker seg at bevilgningen foreslås til 470 mill. kroner. I tillegg foreslås tilsagnsfullmakt på 30 mill. kroner, jf. forslag til romertallsvedtak VII.

Komiteen viser til at 1,1 milliarder mennesker mangler tilgang til elektrisitet, og 2,9 milliarder mennesker bruker ineffektive og forurensende kokeovner. Komiteen støtter at Norge skal bidra til FNs bærekraftsmål om å sikre tilgang til pålitelig, bærekraftig og moderne energi til en overkommelig pris for alle. Komiteen merker seg at satsingen skal bidra til å redusere utslipp av klimagasser fra energisektoren.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Fremskrittspartiet, mener at satsing på fornybar energi er nødvendig for å nå de klimapolitiske målene som ble satt i Paris.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, vil styrke Norges innsats for fornybar energi for å fremme bedre energidekning og et grønt energiskifte i utviklingsland. Dette flertallet viser til budsjettavtalen og foreslår å heve bevilgningen med 25 mill. kroner utover regjeringens forslag i Prop. 1 S (2016–2017).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet vil særlig trekke fram betydningen av å støtte utbyggingen av ren energi i utviklingsland. Tilgang til energi er en nødvendig forutsetning for økonomisk utvikling, norsk næringsliv har naturlige fortrinn innen fornybar energi, og klimaeffekten er åpenbar positiv. Disse medlemmer viser til at bevilgningene til fornybar energi de siste årene har blitt drastisk redusert. Disse medlemmer viser

til sitt alternative budsjett, jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor det foreslås å styrke bevilgningen til fornybar energi (post 74) med 100 mill. kroner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti understreker viktigheten av en satsning på fornybar energi i utviklingsland, men merker seg at bevilgningene på posten har blitt kraftig redusert i denne stortingsperioden. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås å øke denne posten med 200 mill. kroner.

Kap. 167 Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	7 381 924
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	3 742 766

Komiteen syner til at etter OECD/DAC sine retningslinjer kan visse flyktningutgifter knytta til opphald i Noreg og heimreise til heimlanda klassifiserast som offisiell utviklingshjelp (ODA). Posten dekkjer også einskilde utgifter knytta til reintegring i opphavsland, herunder finansiering av omsorgstilbod til einslege mindreårige asylsøkarar.

Komiteen syner elles til at tiltaka administrativt ligg under hhv. Justis- og beredskapsdepartementet, Kunnskapsdepartementet og Barne- og likestillingsdepartementet.

Komiteen merkar seg at det i Prop. 1 S (2016–2017) er foreslått løyvd 3 742,8 mill. kroner. Komiteen noterer seg at post 21 vert redusert med 3 639 mill. kroner samanlikna med Prop. 1 S Tillegg 1 (2015–2016). Denne reduksjonen skuldast redusert tilstrøyming av asylsøkarar til Noreg.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til at Finansdepartementet i brev av 17. november 2016 til Stortingets presidentskap opplyste at nye og langt lavere prognoser for antall asylsøkere i 2017 gjør at de volumstyrte postene på innvandrings- og integreringsområdet anslås å få 1,8 mrd. kroner i lavere utgifter enn anslått i Prop. 1 S for 2016–2017. Flertallet har merket seg at finansministeren i brevet opplyser at kap. 167 post 21, Flyktningtiltak i Norge (godkjent som utviklingshjelp), derfor reduseres med 775 183 000 kroner i budsjettforslaget for 2017. Flertallet vil på denne bakgrunn øke bevilgningene til andre kapitler på bistandsbudsjettet slik at de samlede bevilgninger til offentlig bistand (ODA-formål) i 2017-budsjettet utgjør 1 pst. av BNI.

Flertallet viser til at Stortingets handlingsrom for omdisponering av store beløp innen bistandsbudsjettet er sterkt begrenset ved nysalderingen på slutten av året. Flertallet ser fram til at det i forbindelse med revidert nasjonalbudsjett våren 2017 på normal måte legges fram oppdaterte prognoser for ankomsttall og tilhørende utgiftsanslag for 2017.

Kap. 168 Kvinners rettigheter og likestilling

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	293 500
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	306 700

Komiteen viser til Prop. 1 S (2016–2017), der regjeringen i alt foreslår å bevilge 306,7 mill. kroner under kap. 168.

Komiteen viser til at kvinners rettigheter og likestilling skal fremmes og styrkes gjennom målrettede tiltak og integreres i alt utviklingsarbeid. Komiteen har merket seg at innsatsen på området skal finansieres gjennom alle budsjettposter på programområde 3, mens kap. 168 er innrettet mot særskilte strategiske innsatser og i større grad skal brukes til å støtte gjennomføringen av kvinners rettigheter og likestilling i fokuslandene for norsk bistands- og utviklingssamarbeid.

Komiteen merker seg at bevilgningen skal brukes katalytisk, slik at den utløser større utviklingseffekter for likestilling og bidrar til jenters utdanning. Videre merker komiteen seg at 100 mill. kroner av bevilgningen er avsatt særskilt til jenters utdanning, og at den også kan brukes til å støtte lokale kvinneorganisasjoners arbeid i tillegg til myndigheters innsats på området.

Komiteen viser videre til at bevilgningen skal brukes til å støtte jenters utdanning globalt gjennom bl.a. FN-systemet. Komiteen vil understreke viktigheten, og de langsiktige effektene når det gjelder likestilling, av å sikre jenters og kvinners rett til utdanning, jf. Innst. 125 S (2014–2015), jf. Meld. St. 25 (2013–2014) Utdanning for utvikling, et arbeid der Norge har påtatt seg en global lederrolle.

Komiteen viser til at bevilgningen skal bidra til å styrke kvinners deltakelse, godt styresett, og økonomisk og sosial endring. I et likestillingsperspektiv vil komiteen understreke betydningen av at utviklingspolitikken generelt fremmer demokratiutvikling, utdanning, vekst, arbeidsplasser og fattigdomsbekjempelse.

Komiteen er bekymret for en utvikling der kvinners rettigheter og likestilling svekkes i en rekke av FNs medlemsland og i områder preget av krig og konflikt. Komiteen understreker derfor viktigheten av at Norge viderefører sin aktive pådriverrolle

gjennom politisk lederskap, diplomati og økonomisk støtte for å bidra til styrking av kvinners rettigheter globalt.

Komiteen viser til betydningen av viktige innsatsområder som kvinners økonomiske og politiske rettigheter, seksuell og reproduktiv helse og arbeidet med å forebygge særlig seksualisert vold mot kvinner.

Komiteen viser videre til arbeidet for å styrke barns og kvinners helses særlig gjennom vaksinealliansens arbeid som også omfatter reproduktiv helse og tiltak rettet mot å redusere mødre- og spedbarnsdødeligheten, der Norge er en av hovedbidragsyterne. Komiteen viser spesielt til behovet for et styrket arbeid mot kjønnslemlestelse og barneekteskap samt for å sikre bedre helsetjenester knyttet til svangerskap, dette for å forebygge komplikasjoner i forbindelse med fødsler og redusere forekomsten av mødredødelighet. Komiteen viser til at risikoen for komplikasjoner og dødsfall øker jo yngre mødrene er og som følge av kjønnslemlestelse. Komiteen vektlegger styrket arbeid mot vold i nære relasjoner, seksualisert vold spesielt i konflikt, seksuell trakassering, partnerdrap og menneskehandel.

Komiteen viser videre til de norske føringer om at også den humanitære innsatsen skal inkludere beskyttelse av sårbare grupper og integrere kjønnspektivet. Komiteen har merket seg at arbeidet mot seksuelle overgrep og kjønnsbasert vold skal trappes opp, og at kvinners deltagelse i alle faser av nødhjelpsarbeidet skal vektlegges sterkere. Komiteen vil vise til betydningen av arbeidet mot barneekteskap og tvangsekteskap i relasjon til arbeidet for styrking av menneskerettigheter og likestilling og anmoder regjeringen om fortsatt å innta en pådriverrolle internasjonalt i dette arbeidet.

Komiteen understreker viktigheten av en aktiv strategi for likestilling og kvinners rettigheter som en integrert del av utviklingsarbeidet. Komiteen støtter regjeringens argumentasjon for å bevilge midler til dette formål. Komiteen ønsker at dette settes som en sentral del av den utviklingspolitiske agendaen.

Komiteen viser til behovet for å styrke internasjonal bistand til arbeidet med jenters og kvinners rettigheter. Det er særskilt behov for styrking av bistand overfor kvinner og jenter som opplever grov diskriminering og har vært utsatt for uhyrlige overgrep fra ekstreme islamistiske terrorbevegelser og andre parter som i konflikt- og krigssituasjoner har brukt seksualisert vold som virkemiddel. Komiteen anser dette som grove brudd på grunnleggende menneskerettigheter og mener internasjonal bistand til ofrene og til å styrke disse kvinnenes rettigheter i de samfunn de lever, trenger økt støtte. Komiteen vil videre øke Norges innsats i arbeidet for å bekjem-

pe barneekteskap og generelt styrke arbeidet for å bekjempe vold og overgrep mot jenter.

For å styrke innsatsen på de nevnte områder vil komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, i samsvar med budsjettavtalen øke bevilgningen til kap. 168 post 70 med 10 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til at det er tverrpolitisk enighet om at satsing på kvinner og likestilling er en av grunnpilarne i norsk utenriks- og utviklingspolitikk. Norsk støtte er nødvendig i en tid hvor dette arbeidet settes tilbake i mange deler av verden. Disse medlemmer viser til sitt alternative budsjett, jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor det foreslås å øke bevilgningen til kvinners rettigheter og likestilling med 50,583 mill. kroner.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til kap. 170 og at Senterpartiet foreslår å løyve 10 mill. kroner meir til FN's organisasjon for kvinner sine rettar og likestilling.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstreparti alternative statsbudsjett hvor midler til dette formål foreslås økt med 50 mill. kroner.

Kap. 169 Global helse og utdanning

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	4 812 958
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	4 919 325

Komiteen viser til at regjeringen foreslår for 2017 å bevilge 4 919,325 mill. kroner, og merker seg at dette er en økning på anslagsvis 500 mill. kroner fra 2016. Regjeringen har doblet bistanden til utdanning fra 1,7 mrd. kroner i 2013 til 3,4 mrd. kroner i 2017.

Komiteen støtter regjeringens hovedsatsing på utdanning og helse i utenriks- og utviklingspolitikken, og merker seg at statsministeren har ledet FN's generalsekretærs pådrivergruppe for FN's bærekraftsmål. De to satsingsområdene ses i sammenheng, og oppnåelse av bærekraftsmålene for helse og utdanning er styrende for arbeidet som dekkes under dette kapitlet.

Komiteen støtter også at arbeidet med disse to satsingsområdene gjensidig styrker hverandre og gir en merverdi. Særlig for jenter og mødrehelse, og reduksjon av barnedødelighet, har utdanning stor be-

tydning. Komiteen viser til at oppnåelse av likestilling og kvinners rettigheter generelt er viktig i norsk utenrikspolitikk. Det vil være nødvendig å sikre kvinners og jenters rett til utdanning og helse, inkludert seksuell og reproduktiv helse, og å fremme likestilling mellom kjønnene for å nå bærekraftsmålene for utdanning, helse og likestilling innen 2030.

Komiteen viser særlig også til at hensynet til barn med nedsatt funksjonsevne er viktig og støtter regjeringen i at dette må være gjennomgående i alt som gjøres. Samtidig som barn i krise- og konfliktområder må sikres kvalitetsutdanning.

POST 1 DRIFTSUTGIFTER

Komiteen merker seg at posten foreslås bevilget med 17,3 mill. kroner.

POST 70 GLOBAL HELSE

Komiteen merker seg at posten foreslås bevilget med 3 065 mill. kroner.

Komiteen støtter at innsatser under posten skal være langsiktige og forutsigbare, og at formålet med bevilgningen er å bidra til å nå bærekraftsmål 3, helsemålet, med særskilt vekt på delmål knyttet til dødelighet blant kvinner, barn og ungdom, og å stoppe spredning av hiv og aids, tuberkulose og malaria, og andre smittsomme sykdommer.

Komiteen viser til at svake helsesystemer i fattige land kan ha betydning ikke bare for milliarder av mennesker som lever i fattige deler av verden, men også for Norge. Ebola var en alvorlig vekker. Utbruddet avdekket vesentlige mangler i global beredskap og kapasitet til å håndtere kriser. Derfor er det viktig at regjeringen følger opp anbefalingene fra FNs generalsekretærs høynivåpanel om forebygging av helsekriser.

Komiteen merker seg at om lag to tredjedeler av bevilgningen under posten går til langsiktig støtte til de offentligprivate helsepartnerskapene vaksinealliansen Gavi, Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria og legemiddelordningen UNITAID. Videre ble det i 2015 inngått avtale med Verdensbanken om støtte på 600 mill. kroner årlig til Den globale helsefinansieringsordningen GFF, jf. tilsagnsfullmakt i 2016-budsjettet. Innenfor disse initiativene vektlegges støtte til styrking av helsesystem, tilgang til helsepersonell og bærekraft.

POST 73 UTDANNING

Komiteen merker seg at det for 2017 foreslås bevilget 1 837 mill. kroner, men at utdanningsbistand også inngår i flere budsjettposter slik at samlede bevilgninger anslås til ca. 3,4 mrd. kroner i 2017. Komiteen støtter ambisjonen om at Norge skal bidra til et høyst nødvendig løft for global utdanning og

merker seg at det innebærer en dobling av norske bistandsbevilgninger til utdanning fra 2013 til 2017. Komiteen viser til at formålet med bevilgningen er å bidra til oppnåelse av bærekraftsmål 4 om utdanning. Utdanning er avgjørende for å bekjempe fattigdom og oppnå bærekraftig utvikling.

Komiteen viser til at bevilgning til utdanning i krise og konflikt hovedsakelig inngår i bevilgningene på kap. 163 post 70 Nødhjelp og humanitær bistand. Utdanningssatsing gjennom sivilt samfunn bevilges over kap. 160 post 70 Sivilt samfunn. Videre inngår bistand til utdanningsformål også i regionbevilgningene (kap. 150–153) og kvinne- og likestillingsbevilgningen (kap. 168).

Komiteen viser til at gjennom norsk støtte til partnere som Global Partnership for Education (GPE) og UNICEF, bidrar Norge til å sikre skolebarn i en rekke land mer og bedre undervisningsmaterieell, og til at lærere får videreutdanning. Utdanningssatsingen fokuserer i tillegg på nye teknologiske løsninger, som kan bidra til at flere nås med godt læringsinnhold. satsingen på relevant yrkesopplæring er viktig som en del av å sikre kvalitetsutdanning for alle barn.

Komiteen viser til at Norge også har forpliktet seg til på sikt å bidra til å doble støtten til GPE, fra 290 mill. kroner i 2014 til 590 mill. kroner i 2017, og at det for 2017 foreslås bevilget 590 mill. kroner.

Komiteen viser til Norads rapport «Evaluation of Norwegian Multilateral Support to Basic Education» (Rapport 7/2015). Evalueringsrapporten peker på at både UNICEF og GPE har fått til mye bra, men er samtidig kritisk til at verken UNICEF eller GPE leverer tilfredsstillende, særlig på kvalitetssikring av bistanden og på dokumentasjon og rapportering av resultater. Komiteen forutsetter at svakhetene som rapporten avdekket blir utbedret.

Den samme Norad-rapporten påpeker videre at en utilsiktet konsekvens av bistand er at midler kanaliseres vekk fra utdanning på lokalt og nasjonalt nivå. Komiteen mener det er viktig å unngå at utdanningssektoren nedprioriteres i mottakerlandenes budsjetter, og ser derfor positivt på at regjeringen vektlegger at norske midler skal benyttes slik at de utløser økte investeringer i utdanningssektoren.

Kap. 170 FN-organisasjoner mv.

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	3 124 100
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	3 071 100

Komiteen viser til forslaget til bevilgning til FN-organisasjonene for 2017 på totalt 3 071,1 mill.

kroner, fordelt på flere poster. Komiteen merker seg at Norge forblir en av de største økonomiske bidragsyterne til FN, både absolutt og relativt.

Komiteen er imidlertid bekymret for at kjernebidragenes andel av FN-organisasjonens totale budsjett viser en nedadgående tendens. Likevel øker den samlede finansiering av FNs utviklingsaktiviteter, men komiteen understreker at en solid kjernefinansiering av FN er en forutsetning for at organisasjonen kan drives effektivt og planmessig.

Komiteen mener også at en robust kjernefinansiering er en forutsetning for at FN kan være operativ i de mange tilfeller som krever handling i krise- og nødstilfeller.

Komiteen støtter arbeidet for å forenkle og forbedre forvaltningen av de norske bidragene til FN, gjennom å begrense antall enkeltaktører og mottakere. Komiteen slutter seg til målet om å unngå og å motvirke for stor spredning av antallet mottakerorganisasjoner.

Komiteen understreker viktigheten av at FNs ulike organisasjoner samlet og hver for seg ivaretar sine kjernemandat og utfører sine oppgaver på en effektiv, velkoordinert og kompetent måte.

Komiteen viser til at det i organisasjonen er store ulikheter knyttet til resultat og effektivitet. Derfor er det komiteens oppfatning at FNs evne til kontinuerlig effektivitet og resultater må styrkes. Komiteen forutsetter derfor at Norge er pådriver i arbeidet med å utvikle FN i effektivitetssammenheng.

Medlemen i komiteen fra Senterpartiet viser til at Senterpartiet ønsker internasjonalt samarbeid mellom suverene demokratiske nasjonalstater og eit sterkt FN for å løse globale utfordringer i fellesskap. Denne medlemen understrekar at det er både i Noreg og verda si interesse å sikre eit sterkt FN som evnar å løse globale utfordringer gjennom eit internasjonalt samarbeid mellom suverene demokratiske nasjonalstater. I ei tid der FN sitt budsjett er under press, må Noreg vidareføre og auke sine løyvingar til FN-organisasjonane.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett der kjernebidragene foreslås økt til en rekke FN-organisasjoner. Totalt økes bevilgningene for kap. 170 med 295 mill. kroner.

POST 70 FNS UTVIKLINGSPROGRAM (UNDP)

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at de ekstraordinære utgiftene til flykntingiltak i Norge i 2015 og 2016 har medført store reduksjoner i Norges bidrag

til mange av FNs sentrale bistandsorganisasjoner. UNDPs koordinerende rolle – ikke minst i arbeidet med de nye bærekraftsmålene – gjør det viktig å opprettholde UNDPs økonomiske handlekraft. Flertallet viser til budsjettavtalen og foreslår å øke bevilgningen til UNDP med 20 mill. kroner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til UNDPs høringsuttalelse som understreker at 90 pst. av kjernebidragene brukes til å finansiere organisasjonens innsats i de fattigste og mest sårbare statene. Kjernebidragene er også avgjørende for å fremme FN-reform, sikre integrerte løsninger for å nå bærekraftsmålene i tillegg til å støtte opp om organisasjonens arbeid for menneskerettigheter og konflikthforebygging. Gitt disse positive effektene av kjernebidragene, foreslår Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett å styrke midlene til UNDP med 90 mill. kroner.

POST 71 FNS BEFOLKNINGSFOND (UNFPA)

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett øker bevilgningene til FNs befolkningsfond med 20 mill. kroner. UNFPA har fått redusert sin støtte i inneværende stortingsperiode.

POST 72 FNS BARNEFOND (UNICEF)

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, har merket seg at Norges kjernestøtte til UNICEF i 2015 var på 435 mill. kroner, mens det for 2017 bare foreslås 360 mill. kroner i kjernestøtte. Det innebærer en reduksjon på 75 mill. kroner. Flertallet mener kjernestøtten til UNICEF har en meget viktig funksjon fordi UNICEF er en effektiv nøkkelorganisasjon i arbeidet for en rekke av Norges høyest prioriterte innsatsområder. Flertallet viser til budsjettavtalen og foreslår å øke kjernestøtten med 50 mill. kroner utover forslaget i Prop. 1 S (2016–2017), slik at det over post 72 bevilges 480 mill. kroner.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener det er viktig å sikre FN-organisasjonene forutsigbare rammer, og viser til sitt alternative budsjett, jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor det foreslås å fjerne kuttet som regjeringen foreslår på 75 mill. kroner i bevilgningen til UNICEF.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at UNICEF i sin høringsuttalelse viser til sentrale funksjoner av kjernebidragene, som for dem har blitt kuttet i denne stortingsperioden. Sosialistisk Venstreparti foreslår i

sitt alternative budsjett å øke kjernebidraget til UNICEF med 40 mill. kroner.

POST 73 VERDENS MATVAREPROGRAM (WFP)

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til at en rekke store humanitære kriser fører til et uvanlig stort behov for bistandstiltak for en hardt rammet sivilbefolkning. Flertallet viser til budsjettavtalen og foreslår å øke bevilgningen til Verdens matvareprogram med 40 mill. kroner.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet peikar på Verdas matvareprogram sitt viktige arbeid med mellom anna å bidra til å sette folk, samfunn og land i stand til sjølv å dekke sine matbehov, samstundes som ein beskytta menneske sitt livsgrunnlag i akutte kriser. Denne medlemen viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett løyver 10 mill. kroner meir til Verdas matvareprogram.

POST 74 FNs HØYKOMMISSÆR FOR FLYKTNINGER (UNHCR)

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at ein dei siste åra har sett ei rekkje humanitære katastrofar utspile seg. FNs høgkommissær for flyktningar gjer ein viktig jobb med å hjelpe mange av flyktningane, spesielt i Syria og regionen. Denne medlemen viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår å auke løyvingane til FNs høgkommissær for flyktningar med 15 mill. kroner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett øker bevilgningene til UNHCR med 30 mill. kroner. Kjernebidragene er sentrale av lignende grunner som omtalt for UNICEF og UNDP. UNHCR har også fått redusert sin støtte i inneværende stortingsperiode.

POST 75 FNs ORGANISASJON FOR PALESTINSKE FLYKTNINGER (UNRWA)

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at UNRWA spiller en avgjørende rolle for palestinske flyktninger, som fortsatt lever i en svært krevende situasjon. På tross av dette har organisasjonen fått redusert sine midler i denne stortingsperioden. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor kjernebidragene til UNRWA foreslås økt med 30 mill. kroner.

POST 76 FN OG GLOBALE UTFORDRINGER

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener det er viktig å styrke arbeidet for FN-reform i regi av den nye generalsekretæren og FNs politiske arbeid for fred og forsoning gjennom FNs politiske kontor (DPA). Flertallet viser til budsjettavtalen og foreslår å øke bevilgningen med 10 mill. kroner til de nevnte formål.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Sosialistisk Venstreparti i sitt alternative statsbudsjett øker bevilgningene til post 76 FN og globale utfordringer med 40 mill. kroner. Kjernebidragene er sentrale av lignende grunner som for UNICEF og UNDP. Denne posten har også fått redusert sin støtte i inneværende stortingsperiode.

POST 77 FNs AIDSPROGRAM (UNAIDS)

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, vil understreke betydningen av at FNs innsats mot spredning av hiv/aids opprettholdes. Flertallet viser til budsjettavtalen og foreslår å øke bevilgningen til UNAIDS med 10 mill. kroner.

POST 81 MATSIKKERHET OG KLIMATILPASSET LANDBRUK

Komiteens flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, merker seg at kapittelbetegnelsen er endret, men forutsetter at støtten til internasjonal landbruksforskning i 2017 opprettholdes på minst samme nivå som tidligere over denne budsjettposten, dvs. godt over 100 mill. kroner. Flertallet mener norsk bistand til klimarobust landbruk og matsikkerhet må økes både under dette kapittel, under regionbevilgningene, spesielt i Afrika sør for Sahara, og andre relevante budsjettposter. Flertallet viser til budsjettavtalen mellom disse partier og foreslår at bevilgningen til post 81 økes med 100 mill. kroner for å fremme et mer klimarobust landbruk, spesielt i Afrika sør for Sahara.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til sin støtte til reduksjonen under kap. 162, post 70 Overgangsbistand/sårbar stater og regioner, på 45 mill. kroner. Disse medlemmer ønsker å benytte denne innsparingen til å styrke kap. 170 post 81 med 45 mill.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at Senterpartiet over lang tid har arbeidd for å bidra til å gje fleire menneske sikker tilgang til trygg mat, både nasjonalt og globalt. Eit viktig bidrag til å nå FN's berekraftsmål nr. 2, om å få slutt på svolt, oppnå matsikkerheit, forbetre ernæring og å stimulere til berekraftig landbruk, er nettopp å styrke løyvingane til matsikkerheit og klimatilpassa landbruk. Denne medlemen viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett foreslår å auke løyvingane til post 81 med 15 mill. kroner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017 der støtten til matsikkerhet og klimatilpasset landbruk foreslås økt med 40 mill. kroner.

POST 82 FNs ORGANISASJON FOR KVINNERS RETTIGHETER OG LIKESTILLING (UN WOMEN)

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet mener det er viktig å sikre FN-organisasjonene forutsigbare rammer, og viser til sitt alternative budsjett, jf. Innst. 2 S (2016–2017), hvor det foreslås å øke bevilgningen til UN Women med 20 mill. kroner.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet understrekar at Noreg gjennom bistandspolitikken må medverke til å styrkje kvinner sine rettar. Å styrke kvinner sine rettar og betre likestillinga i fleire mottakarland bidreg òg til å sikre økonomisk utvikling og rettvis fordeling av ressursane. Det er godt dokumentert, mellom anna frå Verds-handelsorganisasjonen, at å styrkje kvinner sin økonomiske, politiske og sosiale situasjon styrkjer demokratiet og legg til rette for betre økonomisk utvikling. Denne medlemen viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett foreslår å auke løyvingane til kvinner og likestilling (UN Women) med 10 mill. kroner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti vil trekke frem UN Women, som en sentral bidragsyter for likestilling og kvinners rettigheter globalt. Norge har spilt en sentral rolle i etableringen og vært en pådriver for utviklingen av UN Women. Dette medlem er derfor kritisk til at organisasjonen har fått redusert sine midler i denne stortingsperioden og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett der midlene til UN Women foreslås økt med 30 mill. kroner.

Kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	1 772 000
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	1 797 000

Komiteen mener utviklingsbankene har viktige funksjoner i det internasjonale utviklingssamarbeidet. De er både viktige finansieringskilder, kompetente rådgivere og sentrale aktører i utviklingsdebatten. Komiteen vil framheve Verdensbanken og de regionale utviklingsbankenes innsats for å bekjempe fattigdom. Blant annet har Verdensbankens fond for de fattigste landene (IDA) det siste tiåret bidratt til å gi godt over 100 millioner barn muligheten til å gå på skole.

Komiteen finner det viktig at Norge, sammen med nordiske land, aktivt bruker sin innflytelse i Verdensbanken, de regionale utviklingsbankene og Det internasjonale pengefondet (IMF) til å sikre at disse institusjonene skjerper innsatsen for godt styresett, inklusive finansiell åpenhet og antikorrupsjon, privat sektor-utvikling og jobbskaping, ikke-diskriminering og menneskerettigheter, samt miljø og klima. Komiteen vil understreke betydningen av at utviklingsbankene, både i sine skoleinvesteringer og andre programmer, ivaretar funksjonshemmedes behov og sikrer deres rettigheter.

Komiteen har merket seg at den norske samfinansieringsstøtten til Verdensbanken og de regionale utviklingsbankene lenge har vært brukt strategisk for å påvirke og utvikle bankenes politikk og operasjoner i tråd med norske utviklingspolitiske prioriteringer. Komiteen mener Norge aktivt må arbeide for at de multilaterale finansinstitusjonene bidrar til realiseringen av FN's bærekraftsmål for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030.

Komiteen forutsetter at man fra norsk side aktivt bruker vår innflytelse i styrende organer til å sikre at bankene i større grad vektlegger inkluderende og jobbskapende vekst, klima, likestilling og antikorrupsjon.

Komiteen er enig i at Norge må arbeide for at utviklingsbankene legger økt vekt på utdanning, utvikling av privat sektor og jobbskaping, samt arbeid mot ulovlig kapitalflyt og skatteunndragelser.

Kap. 172 Gjeldslette og gjeldsrelaterte tiltak

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	270 000
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	270 000

Komiteen viser til Prop. 1 S (2016–2017) og regjeringens prioriteringer av internasjonal gjeldspolitikk, og at disse videreføres. Komiteen viser til at Norge i flere år har arbeidet for at gjeldsbyrden til de fattigste og mest gjeldstyngede landene skal ned på et håndterbart nivå, og at frigjorte betalingsplikter blir omdisponert til utviklingsfremmende og fattigdomsreducerende tiltak. Komiteen merker seg at for de fattigste, mest gjeldsrammede landene tilsier dette fortsatt sletting av den bilaterale gjelden, landenes gjeld til internasjonale finansinstitusjoner og landenes gjeld til private kreditorer. Komiteen viser til at internasjonal økonomisk uro de siste åra har forsterket behovet for å være en ansvarlig långiver, og

for å styrke fattige lands kapasitet til å drive ansvarlig gjeldshåndtering og makroøkonomisk politikk.

Kap. 480 Svalbardbudsjettet

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	450 915
Forslag Prop. 1 S (2016–2017)	461 012

Komiteen viser til sine merknader til Prop. 1 S (2016–2017) Svalbardbudsjettet for budsjettåret 2017.

3. Oversikt over budsjettkapitler og poster i rammeområde 8 (Forsvar)

90-poster behandles av finanskomiteen utenfor rammesystemet.

Oversikt over budsjettkapitler og poster i rammeområde 8

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
Utgifter			
<i>Forsvarsdepartementet</i>			
1700	Forsvarsdepartementet		
	1	Driftsutgifter	772 976 000
	21	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres, overslagsbevilgning</i>	121 860 000
	43	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet, <i>kan overføres</i>	15 610 000
	71	Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	60 325 000
	73	Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	28 127 000
	78	Norges tilskudd til NATOs og internasjonale driftsbudsjetter, <i>kan overføres</i>	297 491 000
1710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg		
	1	Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	3 631 748 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760 post 45</i>	277 515 000
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1761 post 47</i>	1 629 700 000
1716	Forsvarets forskningsinstitutt		
	51	Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	162 479 000
1720	Felles ledelse og kommandoapparat		
	1	Driftsutgifter	5 306 251 000
	70	Renter låneordning	4 517 000
1723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet		
	1	Driftsutgifter	258 716 000
1725	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben		
	1	Driftsutgifter	825 403 000
	71	Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	19 629 000

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
1731		Hæren	
	1	Driftsutgifter	5 362 228 000
1732		Sjøforsvaret	
	1	Driftsutgifter	4 191 223 000
1733		Luftforsvaret	
	1	Driftsutgifter	4 774 506 000
1734		Heimevernet	
	1	Driftsutgifter	1 245 353 000
1735		Etterretningstjenesten	
	21	Spesielle driftsutgifter	1 714 268 000
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon	
	1	Driftsutgifter	1 797 022 000
1760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760 post 45</i>	1 522 392 000
	44	Fellesfinansierte investeringer, nasjonalfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	55 714 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1761 post 45</i>	4 832 916 000
	48	Fellesfinansierte investeringer, fellesfinansiert andel, <i>kan overføres</i>	71 500 000
	75	Fellesfinansierte investeringer, Norges tilskudd til NATOs investeringsprogram for sikkerhet, <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760 post 44</i>	90 000 000
1761		Nye kampfly med baseløsning	
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1761 post 45</i>	194 686 000
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	7 282 849 000
	47	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	1 309 680 000
1790		Kystvakten	
	1	Driftsutgifter	1 094 428 000
1791		Redningshelikoptertjenesten	
	1	Driftsutgifter	925 343 000
1792		Norske styrker i utlandet	
	1	Driftsutgifter	823 497 000
1795		Kulturelle og allmennyttige formål	
	1	Driftsutgifter	245 602 000
	72	Overføringer til andre	2 636 000
Sum utgifter rammeområde 8			50 948 190 000

Inntekter

Inntekter under departementene

4700		Forsvarsdepartementet	
	1	Driftsinntekter	24 655 000

Kap.	Post	Formål	Prop. 1 S (2016–2017)
4710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg	
	1	Driftsinntekter	3 321 834 000
	47	Salg av eiendom	269 425 000
4720		Felles ledelse og kommandoapparat	
	1	Driftsinntekter	107 247 000
4723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet	
	1	Driftsinntekter	11 392 000
4725		Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben	
	1	Driftsinntekter	24 622 000
4731		Hæren	
	1	Driftsinntekter	63 993 000
4732		Sjøforsvaret	
	1	Driftsinntekter	54 761 000
4733		Luftforsvaret	
	1	Driftsinntekter	109 250 000
4734		Heimevernet	
	1	Driftsinntekter	5 598 000
4740		Forsvarets logistikkorganisasjon	
	1	Driftsinntekter	82 943 000
4760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	
	1	Driftsinntekter	29 750 000
	48	Fellesfinansierte investeringer, inntekter	71 536 000
4790		Kystvakten	
	1	Driftsinntekter	1 106 000
4791		Redningshelikoptertjenesten	
	1	Driftsinntekter	838 289 000
4792		Norske styrker i utlandet	
	1	Driftsinntekter	25 117 000
4795		Kulturelle og allmennyttige formål	
	1	Driftsinntekter	8 223 000
4799		Militære bøter	
	86	Militære bøter	500 000
Sum inntekter rammeområde 8			5 050 241 000
Netto rammeområde 8			45 897 949 000

3.1 Sammendrag

Regjeringen Solberg la 6. oktober 2016 frem Prop. 1 S (2016–2017). Ved vedtak i Stortinget 5. desember 2016 er netto utgiftsramme for rammeområde 8 endelig fastsatt til kr 46 197 949 000, jf. budsjettforliket mellom regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti og Venstre, som ble lagt fram som et «løst forslag» ved behandlingen av Innst. 2 S (2016–2017). De fremsatte bevilgningsforslag i Innst. 7 S

(2016–2017) bygger på denne rammen, jf. Stortingets forretningsorden § 43.

3.1.1 Omtale av særlige tema

I proposisjonens del III gis det en omtale av følgende tema:

- Informasjonssaker
- Avhending av brukt/utrangert forsvarsmateriell

- Soldatproposisjonen
- Forsvarets flysamling på Gardermoen
- Innføring av allmenn verneplikt
- Oppfølging av § 1a i likestillingsloven
- Omtale av klima- og miljørelevante saker
- NATOs vurdering av Norge
- Lederes ansettelsesvilkår i heleide foretak under Forsvarsdepartementet

Det vises også til proposisjonens fem vedlegg vedrørende:

- Ordninger i tilknytning til verneplikten
- Standardiserte nøkkeltall for forvaltningsorganer med særskilte fullmakter – Forsvarets forskningsinstitutt (FFI)
- Budsjettstatistikk for perioden 2014–2017
- Nøkkeltall for perioden 2014–2017
- Forsvarets fremtidige styrkestruktur

3.2 Komiteens alminnelige merknader – rammeområde 8

Komiteen vil understreke betydningen av at Norge har et moderne og leveringsdyktig forsvar med høy operativ evne. Forsvaret skal ivareta et bredt spekter av oppgaver nasjonalt og internasjonalt. Norge skal være en aktiv, konstruktiv og troverdig alliert, og skal vise evne og vilje til å ivareta vår egen sikkerhet, bidra til våre alliertes sikkerhet, samt sikkerheten og stabiliteten i våre nærområder.

Komiteen vil anerkjenne den store innsatsen Forsvarets personell gjør i tjeneste både hjemme og ute.

Komiteen viser til at langsiktig satsing på forsvarssektoren, kombinert med omfattende omstilling og modernisering, har resultert i at Forsvaret i dag er et relevant sikkerhetspolitisk instrument som bidrar til å ivareta norske interesser og verdier både nasjonalt og internasjonalt.

Komiteen viser til at forsvarsbudsjettet for 2017 utgjør det første av fire år i den nylig vedtatte langtidsplanen for forsvarssektoren, Innst. 62 S (2016–2017), jf. Prop. 151 S (2015–2016). Komiteen understreker viktigheten av at den nye langtidsplanen følges opp og finansieres. Komiteen er kjent med at flere av tiltakene som komiteen foreslår å øke bevilgningene til i 2017, vil gi økte årlige utgifter også i det flerårige perspektivet. Komiteen forutsetter at de økte utgiftene ivaretas gjennom tilpasning og tilstrekkelig økning av forsvarsrammen i budsjettene for perioden 2018–2020 og senere, slik at det sikres langsiktig økonomisk bærekraft også i tiden etter 2017.

Komiteen erkjenner utfordringen i at flere land i NATO har redusert framfor å styrke sine forsvarsbudsjetter. Denne trenden ser nå ut til å snu,

men forbedringen i byrdefordelingen mellom USA og alliansens europeiske medlemmer må fortsette.

Komiteen vil vise til at Norge prioriterer å modernisere og videreutvikle sine militære kapasiteter slik at Forsvaret både har god operativ evne hjemme og kan ta sin del av ansvaret for å håndtere kriser internasjonalt.

Komiteen viser til at fellesskapets midler skal forvaltes på en god og ansvarlig måte. Forsvarets utvikling må derfor være preget av framsynthet, langsiktighet, forutsigbarhet og tilpasningsevne.

Komiteen viser til de norske militære bidragene i Irak og Jordan, til den internasjonale koalisjonen mot ISIL og til deltakelsen i NATOs operasjon i Afghanistan, «Resolute Support Mission». Norge har også personell i flere FN-ledede internasjonale operasjoner.

Komiteen vil understreke viktigheten av at arbeidet for å ivareta våre veteraner før, under og etter tjeneste følges opp med full kraft.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, vil særlig trekke fram viktigheten av landmaktutredningen for å foreta utestående, men nødvendige veivalg og prioriteringer for den videre utviklingen av Hæren og Heimevernet.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, viser til enigheten om rammene for forsvarsbudsjettet i 2017. Forslaget til forsvarsbudsjett for 2017 la opp til en økning på 1,9 mrd. kroner. I forliket tilføres 300 mill. kroner, i tillegg til 90 mill. kroner i interne omdisponeringer i forsvarsbudsjettet. Dette fører blant annet til at Kystjegerkommandoen opprettholdes, at Hæren og Heimevernet styrkes ytterligere, særlig i Troms og Finnmark, samt at antall militære musikkorps opprettholdes.

Dette flertallet viser til at Stortinget behandlet Prop. 151 S (2015–2016) Langtidsplan for forsvarssektoren høsten 2016 og viser til Innst. 62 S (2016–2017). I tråd med forsvarsforliket medfører dette endringer i forhold til regjeringens forslag for 2017 som følger:

				(alle tall i kr.)	
Oppfølging enighet om Forsvarets langtidsplan					
Dep.	Kap.	Post	Beskrivelse	Påløpt endring	Bokført endring
FD	1700	71	Ivaretagelse av pris- og lønnskompensasjon DFS	500 000	500 000
FD	1710	1	Øremerking av midler til PBU/EBA ifm. innføring av allmenn verneplikt	10 000 000	10 000 000
FD	1725	71	Økt støtte til veteranorganisasjonene	1 500 000	1 500 000
FD	1731	1	Hæren – ytterligere styrking av reservedeler/ammunisjon/beredskapsbeholdninger/vedlikehold	90 000 000	90 000 000
FD	1731	1	Øke antall øvingsdøgn i 2. bataljon på Skjold fra 26 til 28	8 000 000	8 000 000
FD	1732	1	Kystjegerkommandoen (KJK) opprettholdes i Nord-Norge	65 000 000	65 000 000
FD	1734	1	HV - ytterligere øving/aktivitet, samt reservedeler/ammunisjon/beredskapsbeholdninger/vedlikehold	91 000 000	91 000 000
FD	1734	1	Styrking av stabene ved HV 16 (Troms) og HV 17 (Finnmark), samt ekstra øvingsdøgn I-styrken HV-17 (Forseres fra 2018 til 2017)	17 000 000	17 000 000
FD	1734	1	HV-11/Setnesmoen, opprettholdelse inntil landmaktstudien konkluderer helhetlig distriktstruktur	15 000 000	15 000 000
FD	1734	1	Sjøheimevernet – aktivitet i nord i 2017	10 000 000	10 000 000
FD	1760	45	Kystjegerkommandoen (KJK) opprettholdes i Nord-Norge	75 000 000	75 000 000
FD	1795	1	Opprettholde to korps i 2017	7 000 000	7 000 000
FD	1732	1	Omdisponering fra Sjøforsvaret til Hæren	-20 000 000	-20 000 000
FD	1760	1	Omdisponering fra ledelse, stab og adm.	-20 000 000	-20 000 000
FD	1710	47	Omdisponering fra EBA-prosjekter Forsvarsbygg	-50 000 000	-50 000 000
				300 000 000	300 000 000
Sum				390 mill. kr.	

Komiteens medlemmer fra Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti viser til Innst. 62 S (2016–2017), jf. Prop 151 S (2015–2016), hvor det fremgår at disse medlemmer

«..understreker at en stor svakhet ved proposisjonen er at den utsetter beslutninger om investeringer i landmakten til det er gjennomført en ny landmaktstudie. Dette gjør at langtidsplanen ikke får en helhetlig prioritering og avklaring av Hæren og Heimevernets framtidige rolle.»

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet og Venstre viser til at utredningen knyttet til landmaktstudien fremlegges i mai 2017. Dette innebærer at det vil bli god tid og anledning til å vurdere, debattere og prioritere landmaktens rolle innenfor langtidsplanens rammer, i forkant av Stortingsvalget i 2017.

Disse medlemmer vil understreke at det budsjettforliket som er inngått knyttet til statsbudsjettet for 2017, også omfatter forsvarsbudsjettet. Forliket innebærer at regjeringen i 2017 ikke har anledning til å gjennomføre eller starte gjennomføringen av en rekke av de forslag som ligger i langtidsplanen. Dette gjelder f.eks. nedbyggingen av Heimevernets områdestyrker og innsatsstyrker, nedleggelsen av HV-11 og Setnesmoen, avviklingen av Sjøheimevernet og nedleggelsen av Kystjegerkommandoen.

Disse medlemmer mener at det er viktig at forsvarssjefens iverksettelsesbrev til de ulike forsvarsgrener og enheter ikke forskutterer elementer som er foreslått i langtidsplanen, som det ikke er grunnlag for å gjennomføre gitt forliket om 2017-budsjettet.

Komiteens medlemmer fra Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Ven-

streparti vil understreke at ovennevnte retningslinjer også gjelder for mer langsiktige endringer i strukturelementer som heller ikke 2017-budsjettet gir anledning til å endre, f.eks. reduksjon av antall Bell 412-helikoptre på Bardufoss, avvikling av skjoldklassen korvetter og nedleggelse av P-3 Orion før en ny investeringsproposisjon er fremlagt og vedtatt.

Komiteens medlem fra Senterpartiet understrekar at utforminga av den norske Hæren og Heimevernet er viktig for Senterpartiet og vil difor ta partiet sine konklusjonar frå arbeidet med landmakt-

studien vidare i eventuelle forhandlingar om ei ny regjering etter valet i 2017.

Etter fremleggelsen av landmaktstudien vil komiteens medlem fra Venstre gjennomføre en ny samlet vurdering av Forsvarets innretning og kapasiteter. Dette medlem vil bidra til at konklusjonene fra dette arbeidet blir sentrale elementer i forhandlinger om en ny regjering etter valget i 2017, eller i en eventuell samarbeidsavtale med dem som skal danne regjering, dersom Venstre skulle komme i en slik posisjon.

3.2.1 Hovedprioritering for fraksjonene – rammeområde 8

Kap.	Post	Formål	Prop 1 S	AP, H, FrP, KrF og V	Sp	SV
Utgifter (i tusen kroner)						
1700		Forsvarsdepartementet				
	1	Driftsutgifter	772 976	772 976 (0)	742 976 (-30 000)	772 976 (0)
	71	Overføringer til andre	60 325	60 825 (+500)	60 325 (0)	60 325 (0)
1710		Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg				
	1	Driftsutgifter	3 631 748	3 641 748 (+10 000)	3 531 748 (-100 000)	3 631 748 (0)
	45	Større utstysanskaffelser og vedlikehold	277 515	277 515 (0)	277 515 (0)	77 515 (-200 000)
	47	Nybygg og nyanlegg	1 629 700	1 579 700 (-50 000)	1 639 700 (+10 000)	1 629 700 (0)
1723		Nasjonal sikkerhetsmyndighet				
	1	Driftsutgifter	258 716	258 716 (0)	248 716 (-10 000)	308 716 (+50 000)
1725		Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben				
	1	Driftsutgifter	825 403	825 403 (0)	790 403 (-35 000)	825 403 (0)
	71	Overføringer til andre	19 629	21 129 (+1 500)	19 629 (0)	19 629 (0)
1731		Hæren				
	1	Driftsutgifter	5 362 228	5 460 228 (+98 000)	6 362 228 (+1 000 000)	5 862 228 (+500 000)
1732		Sjøforsvaret				
	1	Driftsutgifter	4 191 223	4 236 223 (+45 000)	4 311 223 (+120 000)	4 386 223 (+195 000)
1734		Heimevernet				
	1	Driftsutgifter	1 245 353	1 378 353 (+133 000)	1 545 353 (+300 000)	1 342 353 (+97 000)

Kap.	Post	Formål	Prop 1 S	AP, H, FrP, KrF og V	Sp	SV
1735		Etterretningstjenesten				
	21	Spesielle driftsutgifter	1 714 268	1 714 268 (0)	1 714 268 (0)	1 749 268 (+35 000)
1740		Forsvarets logistikkorganisasjon				
	1	Driftsutgifter	1 797 022	1 797 022 (0)	1 757 022 (-40 000)	1 797 022 (0)
1760		Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold				
	1	Driftsutgifter	1 522 392	1 502 392 (-20 000)	1 472 392 (-50 000)	1 522 392 (0)
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	4 832 916	4 907 916 (+75 000)	4 862 916 (+30 000)	4 832 916 (0)
1761		Nye kampfly med baseløsning				
	45	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	7 282 849	7 282 849 (0)	7 282 849 (0)	6 857 849 (-425 000)
1790		Kystvakten				
	1	Driftsutgifter	1 094 428	1 094 428 (0)	1 094 428 (0)	1 244 428 (+150 000)
1792		Norske styrker i utlandet				
	1	Driftsutgifter	823 497	823 497 (0)	823 497 (0)	486 497 (-337 000)
1795		Kulturelle og allmennnyttige formål				
	1	Driftsutgifter	245 602	252 602 (+7 000)	280 602 (+35 000)	315 602 (+70 000)
Sum utgifter			50 948 190	51 248 190 (+300 000)	52 178 190 (+1 230 000)	51 083 190 (+135 000)
Inntekter (i tusen kroner)						
Sum inntekter			5 050 241	5 050 241 (0)	5 050 241 (0)	5 050 241 (0)
Sum netto			45 897 949	46 197 949 (+300 000)	47 127 949 (+1 230 000)	46 032 949 (+135 000)

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til enigheten mellom regjeringspartiene og Arbeiderpartiet om langtidsplanen for Forsvaret, Innst. 62 S (2016–2017), og til enigheten om forsvarsbudsjettet i budsjettforliket mellom regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti og Venstre, Innst. 2 S (2016–2017), og foreslår at netto ramme 8 settes til 46 197 949 000 mill. kroner.

Flertallet følger opp langtidsplanen med forslag til en kraftig bevilgningsøkning fra 2017. Og i tråd med innretningen i Innst. 62 S (2016–2017), jf. Prop. 151 S (2015–2016), prioriteres det i regjeringens budsjettforslag for 2017 tiltak som legger til ret-

te for økt tilgjengelighet og utholdenhet. Flertallet merker seg at utover styrkingene, foreslår regjeringen, i tråd med vedtaket i langtidsplanen, Innst. 62 S (2016–2017), jf. Prop. 151 S (2015–2016), en rekke kostnadsreduserende tiltak for å omdisponere midler til høyere prioritert virksomhet i forsvarssektoren. Flertallet viser til at langtidsplanen angir og forankrer hovedlinjene for sektorens videre utvikling, inkludert forsvarspolitiske mål, oppgaver og ambisjonsnivå, samt tilhørende økonomiske og strukturelle rammer. Flertallet er positivt til at det i videreutviklingen av Forsvarets operative struktur for perioden 2017–2020 prioriteres å øke tilgjengelighet og utholdenhet til prioriterte avdelinger gjen-

nom en tydelig prioritering av vedlikehold, reservedeler og beredskapsbeholdninger i 2017.

Flertallet mener at for å sikre økonomisk bærekraft i utviklingen av forsvarsstrukturen må det være samsvar mellom oppgaver, struktur og økonomi. Flertallet er opptatt av at det er avgjørende med realistisk planlegging som tar høyde for faktiske driftsutgifter og erfart kostnadsutvikling, for at forsvarsevnen skal kunne opprettholdes over tid, og som grunnlag for økonomisk bærekraft.

Et annet flertall, medlemmene fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, mener at det i regjeringens langtidsplan, og i budsjettforslaget for 2017, for første gang er tatt høyde for en slik utvikling.

Dette flertallet er i likhet med regjeringen opptatt av at maktbruk eller trussel om maktbruk mot Norge ikke skal kunne gi avgjørende innflytelse på noen del av norsk politikk, og merker seg at regjeringens budsjettforslag tar dette på alvor.

Dette flertallet støtter regjeringens forslag om at Hæren skal videreføre et høyt trenings- og øvingsnivå. Dette flertallet viser til at Hæren får markant styrket beredskap og økt operativ evne gjennom bedring av kvaliteten og tilgjengeligheten på lagret materiell og forsyninger samt økt treningsnivå. Dette flertallet er positive til at 2017 vil markere oppstarten på etablering av et jegerkompani ved Garnisonen i Sør-Varanger.

Dette flertallet merker seg at Sjøforsvaret styrkes betydelig og vil seile mer i 2017, sammenliknet med planlagt aktivitet i 2016, også i Nord-Norge. Dette flertallet mener det i vesentlig grad vil styrke evnen til å understøtte Sjøforsvarets fartøyer at Norge i 2017 overtar et nytt logistikkfartøy.

Dette flertallet noterer seg at Luftforsvarets høye aktivitetsnivå fra 2016 vil bli videreført i 2017. Flyging i Norge med nye kampfly og med nye redningshelikoptre representerer en viktig milepæl, og innebærer samtidig en ny fase i Luftforsvarets omstilling.

Dette flertallet ser positivt på at Kystvakten vil seile mer i 2017, sammenliknet med planlagt aktivitet i 2016, også i Nord-Norge. Dette flertallet merker seg at NH90-helikoptrene innføres gradvis for bruk på Kystvaktens helikopterbærende fartøyer. 334 skvadron forberedes flyttet fra Bardufoss til Haakonsværn, og NH90 integreres for bruk på fre-gattene.

Dette flertallet merker seg at aktivitetsnivået i Heimevernet videreføres i 2017 på samme nivå som for 2016 for innsatsstyrkene og områdestrukturen. Det høye treningsnivået på 90 pst. av innsatsstyrkene opprettholdes, og i utvalgte tropper i innsatsstyrkene videreføres inntil 30 treningsdager i året.

Sjøheimevernet tilføres midler til aktivitet også i 2017.

Dette flertallet ser at videre implementering av militærordningen vies vesentlig oppmerksomhet i 2017. Målet er å sikre rekruttering av spesialister og forlenge tiden hver enkelt står i samme stilling, slik at kompetansen og operativ evne styrkes.

Dette flertallet slår fast at norsk sikkerhets- og forsvarspolitik har som mål å sikre Norges suverenitet, territorielle integritet og politiske handlefrihet. Forsvarets grunnleggende rasjonale er å ha en avskrekkende effekt på mulige angriper, og forsvare Norge og allierte mot eksterne trusler, anslag og angrep. Fundamentet for Norges sikkerhet er NATO. Norge må ha et moderne forsvar som inngår i en sterk og troverdig allianse. Dette vil ha en avskrekkende effekt og reduserer sannsynligheten for at vi kommer i en situasjon hvor Norges eller alliertes sikkerhet utfordres og må forsvares med militærmakt. Dette flertallet mener det er viktig at Forsvaret også skal kunne bidra substansielt og effektivt til styrket sikkerhet i samarbeid med andre sentrale aktører som FN, EU, de nordiske landene og Den afrikanske union. Dette flertallet vil understreke at Forsvaret spiller en viktig rolle i samfunnets samlede beredskap.

Dette flertallet ser at skifter i det sikkerhetspolitiske bildet kan endres raskt, og at det derfor også i fremtiden må påregnes endringer i dette bildet. Det er derfor viktig å bygge opp et forsvar som er fleksibelt og fremtidsrettet.

Dette flertallet viser til at Stortinget behandlet Prop. 151 S (2015–2016) Langtidsplan for forsvarssektoren høsten 2016 og viser til Innst. 62 S (2016–2017).

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet viser til sitt budsjettopplegg i Innst. 2 S (2016–2017) hvor det framgår at Arbeiderpartiet foreslår at rammeområde 8 (forsvarsbudsjettet) settes til 46 197 949 000 kroner, en økning på 300 mill. kroner sammenliknet med regjeringens forslag. Økningen sikrer en videreføring av Kystjegerkommandoen og en styrking av Hæren og Heimevernet, særlig i Nord-Norge.

Disse medlemmer viser videre til behandlingen av langtidsplanen for forsvarssektoren for perioden 2017–2020 gjennom Innst. 62 S (2016–2017), jf. Prop. 151 S (2015–2016), og den tilknyttede politiske avtalen om forsvarsbudsjettet for 2017. Disse medlemmer er opptatt av å ta ansvar for å styrke forsvarsevnen og sikre forutsigbarhet for Forsvaret i en krevende sikkerhetspolitisk situasjon.

Disse medlemmer vil understreke behovet for å oppnå en balanse mellom Forsvarets oppgaver, struktur og økonomi. Langtidsplanproposisjonen

legger opp til en økning av forsvarsbudsjettets ramme med 7,42 mrd. 2017-kroner i 2020. Ifølge Prop. 1 S (2016–2017) tilsvarer imidlertid den såkalte varige LTP-styrkingen på 1,14 mrd. kun en resultatgrad på 15,4 pst. i det første av langtidsplanproposisjonens fire budsjettår. Disse medlemmer er derfor tilfreds med at det gjennom behandlingen av langtidsplanproposisjonen også ble oppnådd enighet om å styrke forsvarsrammen i 2017 med 300 mill. kroner.

Disse medlemmer viser til omtalen i Innst. 62 S (2016–2017), jf. Prop. 151 S (2015–2016), av nedleggningen av Andøya flystasjon. Når nye maritime overvåkningsfly innføres på Evenes, som er det tiltaket i langtidsplanproposisjonen med størst negative konsekvenser for det berørte lokalsamfunnet,

«må det legges til rette for ekstraordinær statlig innsats og bevilges midler til gode og effektive omsillingsprogrammer».

Disse medlemmer viser til Innst. 16 S (2016–2017), hvor Arbeiderpartiet går inn for allereide i 2017 å bevilge 75 mill. kroner til omstillingsmidler for Andøy kommune.

Komiteens medlem fra Kristelig Folkeparti viser til Innst. 2 S (2016–2017), hvor det fremgår at Kristelig Folkeparti i sitt alternative statsbudsjett foreslår at ramme 8 settes til 46 197 949 000 kroner, som er en økning på 300 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag.

Dette medlem viser til at Kristelig Folkeparti i arbeidet med ny langtidsplan for Forsvaret og forsvarsbudsjettet for 2017 har vært spesielt opptatt av å styrke Hæren og Heimevernet i forhold til regjeringens forslag. I forsvarsbudsjettet for 2017 er bevilgningene til Hæren styrket med om lag 100 mill. kroner og bevilgningene til Heimevernet styrket med over 130 mill. kroner i forhold til regjeringens forslag i budsjettproposisjonen. I dette beløpet inngår bl.a. at HV-11/Setnesmoen videreføres i 2017 og fortsatt drift i Sjøheimevernet. Dette medlem viser videre til at det i arbeidet med langtidsplanen også er oppnådd gjennomslag for å videreføre Kystjegerkommandoen i Nord-Norge, og nødvendige midler til dette er satt av i 2017-budsjettet.

Dette medlem viser for øvrig til at Kristelig Folkeparti også har lagt inn 10 mill. kroner ekstra til uniformer og forlegningstiltak slik at Forsvaret er bedre rustet til å ta inn en større andel kvinner. Dessuten har Kristelig Folkeparti foreslått å øke tilskudet til Det frivillige skyttervesen.

Dette medlem mener det er viktig å opprettholde samtlige korps i Forsvarets musikk, både ut fra Forsvarets behov og den betydningen disse profesjonelle korpsene har for musikklivet i sine regioner. Dette medlem har derfor ikke støttet regjeringens

forslag om nedleggelse av to av Forsvarets musikkkorps og følgelig lagt inn midler til videre drift av samtlige korps.

Medlemmen i komiteen frå Senterpartiet viser til at den mest grunnleggjande oppgåva til landet sine folkevalde er å sikre tryggleiken til Noreg sine borgarar. Senterpartiet sitt mål med det norske forsvaret er å sikre eit forsvar som evnar å forsvare norsk territorium, sikre nasjonale interesser saman med våre allierte i NATO og sikre NATO-landa sin tryggleik. Denne medlemmen viser til at Noreg, som dei fleste andre NATO-land, er avhengig av støtte frå NATO gjennom artikkel 5. Samstundes må me syte for å ha eit nasjonalt forsvar som er sterkt nok til å utgjere ein nasjonal krigsførebyggjande terskel.

Denne medlemmen viser til at Senterpartiet gjennom sitt alternative budsjett vil gje Forsvaret eit historisk løft, i tråd med tilrådingane frå forsvarssjefen sitt fagmilitære råd. I sitt alternative statsbudsjett foreslår Senterpartiet å styrkje løyvingane til Forsvaret med 1,32 mrd. kroner, samanlikna med Prop. 1 S (2016–2017). Samstundes prioriterer Senterpartiet å bruke ein større del av forsvarsbudsjettet til investeringar, trening og operativ aktivitet i Forsvaret, og mindre til departementet og etatar som Forsvarsbygg og Forsvarsmateriell.

Denne medlemmen viser til at Senterpartiet i sitt alternative budsjett ynskjer å styrkje alle dei tre våpengreinene og dermed gjere Forsvaret i stand til å forsvare landet gjennom god samhandling mellom våpengreinene. Noreg vil i åra framover kunne stå ovanfor eit breitt spekter av sikkerheitstrugslar, til dømes press mot norsk territorium, hybridkrigføring, press mot vår suverenitet over norske naturressursar eller omfattande og koordinert terror. Felles for alle desse trugsmåla er at om dei blir omfattande nok, treng me eit forsvar med eit breitt spekter av kapasitetar og, ikkje minst, eit forsvar av norske menn og kvinner med forsvarskompetanse.

Denne medlemmen viser til at Senterpartiet under landsmøtet i 2015 vedtok at Noreg må auke løyvingane til Forsvaret gradvis opp mot eit nivå tilsvarande 2 pst. av BNP, i tråd med våre forpliktingar vedteke under NATO sitt toppmøte i 2014. I ei uroleg verd må løyvingane styrkjast og dei må brukast på tiltak som styrkjer nasjonal forsvarsevne. Denne medlemmen understreker at forsvarsbudsjettet må aukast vesentleg allereie for 2017, og viser til at Senterpartiet gjer nettopp dette i sitt alternative budsjett for 2017.

Denne medlemmen slår fast at Noregs tryggleik avheng av forsvarsvilja og kompetansen til det norske folk. Å styrkje vernepliktinstituttet og dei strukturane i Forsvaret som held opptaket av verne-

pliktige oppe, er avgjerande for Senterpartiet. For at Noreg skal bestå som ein sjølvstendig nasjonalstat, må det norske terskelforsvaret basere seg på norske soldatar.

Denne medlemen vil peike på at Senterpartiet heilt frå langtidsplanen for Forsvaret vart lagt fram, åtvare sterkt mot regjeringa sitt forslag om å skyve Hæren og Heimevernet ut i ei eiga «landmakt-utgreiing». Mellom anna lekkasjar i Klassekampen har peika på at det i forslaget til langtidsplan ikkje er økonomisk handlingsrom til naudsynte investeringar i Hæren og Heimevernet. Senterpartiet har bede om å sjå dei underliggjande årlege investeringsplanane for kvar forsvarsgrein, men er nekta slikt innsyn.

Denne medlemen viser til at Hæren i dag er underfinansiert. Naudsynte investeringar som Stortinget vedtok for fire år sidan er framleis ikkje gjennomførte, og blir heller ikkje sikra finansiering gjennom korkje neste års statsbudsjett eller regjeringa sitt forslag til ny langtidsplan. Ei rekkje utgreiingar dei siste åra har peika på at Forsvaret treng ei mekanisert brigade. Hæren manglar i dag naudsynte kapasitetar som luftvern, fungerande stridsvogner og artilleri. I tillegg tilrår forsvarssjefens fagmilitære råd at det vert oppretta ei stridsgruppe på Porsangmoen og eitt jegerkompani ved Garnisonen i Sør-Varanger.

Denne medlemen viser til at forsvarssjefen i sitt fagmilitære råd frå i fjor haust gjorde det klart at risikoen knytt til reduksjonar i landmakta

«i liten grad kompenseres av NATO, med mindre det stasjoneres styrker på norsk jord til daglig, (...)»

Forsvarssjefen stadfesta at

«uten evne til å yte motstand på bakken, er det en betydelig risiko for at en motpart kan nå sine territoriale mål uten at vårt nasjonale forsvar kan påvirke situasjonen.»

Denne medlemen understrekar at Senterpartiet gjennom sitt alternative forsvarsbudsjett vil gjere det som er naudsynt for å sikre ein sterk hær. Det trengs store investeringar, noko Senterpartiet tek konsekvensen av. Senterpartiet foreslår å løyve 1 mrd. kroner meir til Hæren enn det regjeringa føreslo i sitt forsvarsbudsjett. Med desse midlane kan Hæren gå i gang med investeringar til kampluftvern, artilleri, stridsvogner og kommando- og kontrollsystem. Samstundes går me i gang med investeringane som trengs for å etablere ei mekanisert stridsgruppe på Porsangmoen, i tråd med forsvarssjefen si tilråding.

Denne medlemen viser til at Senterpartiet også vil finansiere eit historisk løft for Heimevernet. I dag er Heimevernet underfinansiert. Regjeringa har ikkje klart å fylle opp områdestrukturen i HV. Det er behov for meir trening i Heimevernet, samt oppgradering av våpen og utstyr. I Forsvarets langtidsplan

vil regjeringa leggje ned sjøheimevernet, og i 2017 har ikkje regjeringa satt av noko midlar til trening. Senterpartiet vil behalde Sjøheimevernet, og vil gjennom vårt budsjett sikre full trening også for Sjøheimevernet, samstundes som Sjøheimevernets basar på Grunden 22 og Nærøysund vert vidareførte. Senterpartiet aukar løyvingane til Heimevernet med 320 mill. kroner.

Denne medlemen viser til at Senterpartiet vil sikre Kyst-Noreg eit sterkt forsvar, og vil styrkje beredskapen og forsvarsevna langs kysten. Senterpartiet vil gjennom sitt alternative budsjett sikre full finansiering av Kystjegerkommandoen, som vert oppretthalde som ein del av Sjøforsvaret og held fram på Trondenes. Senterpartiet vil òg vidareføre drifta av Sjøforsvarets sine korvettar.

Denne medlemen slår fast at Senterpartiet ynskjer eit folkeforsvar – eit forsvar av folket for folket. Gjennom verneplikta sikrar vi ei breiast mogleg rekruttering til Forsvaret. Eit folkeforsvar må vere sett saman av heile folket. Dei best eigna og motiverte kan då velje å halde fram si militære karriere etter avtent verneplikt. Senterpartiet vil styrkje, ikkje svekkje avdelingane i Forsvaret som tek imot verneplikte. Å styrkje Hæren, HV-strukturen, Sjøheimevernet og Kystjegerkommandoen bidreg til at Noreg kan ta i mot fleire verneplikte. Forsvarsviljen i det norske folk er høg, norske folkevalde må sikre eit forsvar som nyttegjer denne heilt avgjerande ressursen.

Denne medlemen viser til at Forsvarets musikkorps representerer over 200 år med nasjonal kulturarv. Forsvarets musikk har òg ei viktig rolle som brubyggjar mellom Forsvaret og det sivile samfunn. Senterpartiet vil bevare musikkorpsa, og aukar løyvingane til musikkorps med 40 mill. kroner. Samstundes ynskjer Senterpartiet at delar av budsjettet for musikkorpsa vert finansiert av Kulturdepartementet.

Komiteens medlem fra Venstre viser til at Venstre i sitt alternative statsbudsjett for 2017 foreslår at ramme 8 settes til 45 819 449 000 kroner, som er en reduksjon i forhold til regjeringens forslag på 78 500 000 kroner.

Dette medlem viser til at Venstres helhetlige forslag til statsbudsjett for 2017 tar utgangspunkt i budsjettforslaget fra regjeringen Solberg, jf. Prop. 1 S (2016–2017). Konkrete endringer på rammeområdet 8 i forhold til disse dokumentene følger av omtale og tabeller under.

Dette medlem mener at norsk sikkerhet ivaretas både gjennom egen militær evne og gjennom å bidra til fred, frihet og demokrati i flest mulig land, kombinert med reell vilje til en rettfærdig internasjonal utvikling. Økt handel, samarbeid og dialog er de

beste virkemidlene for fred mellom ulike stater. NATO og det transatlantiske samarbeidet skal forbli hjørnesteiner i norsk sikkerhetspolitikk, samtidig som det forsvarspolitiske samarbeidet i Norden og med EU videreutvikles.

Dette medlem mener at Norges rolle som forvalter av ressurser og vår geopolitiske plassering krever et sterkt selvstendig norsk forsvar og deltakelse i forpliktende internasjonalt samarbeid. Det er viktig at Norge er i stand til å hevde suverenitet og utøve myndighet i norske områder.

Dette medlem vil understreke betydningen av at det er en balanse mellom drift og investeringer i Forsvaret. Over flere år ser man at de avsatte driftsmidlene ikke står i forhold til de investeringene det legges opp til.

Dette medlem kan støtte langtidsplanens forutsetninger som legger opp til en samlet økning i pengebruken til Forsvaret på 165 mrd. kroner (2016 kroner) over 20 år. Regjeringens forslag til innfasing av de store investeringene i fly binder imidlertid opp det meste av Forsvarets drifts- og investeringsmidler uten at forsvarer av kysten og landforsvarets rolle er klarlagt. Et forsvar uten en relevant og moderne landmakt er etter dette medlems vurdering et forsvar ute av balanse, og som dermed kan utmanøvreres.

Dette medlem har etterlyst en klar prioritering av Hæren og Heimevernet i langtidsplanen. Det er knyttet stor usikkerhet til om vi i det hele tatt vil være i stand til å finansiere et høyteknologisk forsvar slik regjeringen legger opp til, og det er uklart hvordan de økonomiske rammene for Forsvaret vil være de nærmeste årene.

For dette medlem er det derfor helt avgjørende at det ikke blir gjort store investeringsbeslutninger i Stortinget som svekker det økonomiske handlingsrommet som er nødvendig for å styrke Hæren, Heimevernet og kystforsvaret. Det kan medføre uopprettelig skade på Norges forsvarsevne, og vi kan i realiteten bli oppfattet av både USA og Russland som et land uten evne til å prioritere egne soldater på bakken.

Forsvaret trenger forutsigbarhet i grunnstrukturen, og dette medlem vil sikre at landforsvaret (Hæren og Heimevernet) og kystforsvaret kan opprettholdes og moderniseres i en periode med store endringer i de overordnede forutsetninger for Norges forsvar.

Dette medlem viser til at langtidsplanen for Forsvaret er behandlet i Stortinget høsten 2017, parallelt med at Stortinget behandler statsbudsjettet. Dette medlem viser til Venstres posisjoner til denne planen. Dette medlem foreslår omfattende endringer av budsjettopplegget for rammeområde 8 i 2017 på bakgrunn av den ubalanse mellom foreslåtte

investeringer og midler til tilfredsstillende driftsvilkår for Forsvaret i tiden som kommer.

Dette medlem har lagt følgende hovedprioriteringer til grunn for sitt arbeid i budsjettet for 2017 og for Forsvarets langtidsplan:

1. Hæren styrkes ved følgende tiltak
 - a. Brigaden i Nord-Norge opprettholdes med
 - i. vedtatte investeringer knyttet til Leopard panservogner, artilleri og kampluftvern som gjennomføres nå, uten å igangsette en ny landmaktutredning.
 - ii. ekstra mobilt luftvern som tilføres brigaden for å kunne disponeres ved flyplasser
 - iii. en jegerbataljon etableres på Garnisonen i Porsanger (GP) som en fjerde bataljon i brigaden
 - b. Grensevakten (GSV) utvides med ett jegerkompani
 - c. Hans Majestet Kongens Garde (HMKG) videreføres
 - d. Det etableres en hærreserve (Brig S) hvor Telemark bataljon på Rena bidrar med personell
2. Heimevernet utvikles videre og styrkes
 - a. Heimevernet utvides til 45 000 mann inkl. 5 000 i en innsatsstyrke
 - b. Økt bevæpning og utstyr tilføres Heimevernet, særlig i Nord-Norge
 - c. Antall HV-distrikt og de fleste HV-områder opprettholdes
3. Kystforsvaret opprettholdes
 - a. Kystjegerkommandoen videreføres og videreutvikles
 - b. Kystkorvettene videreføres inntil videre og inngår i kystforsvaret
 - c. Sjøheimevernet videreføres
4. Maritim luftovervåkning videreføres
 - a. P3 Orion beholdes og driftes fra Andøya
 - b. Evenes beholdes som fremskutt base (QRA) for F-35
5. Helikopterdriften fortsetter i hovedsak som i dag
 - a. Hovedbase for helikoptre videreføres på Bardufoss
 - b. 339 skvadron (Bell 412) videreføres på Bardufoss, flyttes ikke til Rygge
 - c. 334 skvadron (NH90, Marinen) videreføres på Bardufoss, flyttes ikke til Haakonvern
 - d. 337 skvadron (NH90, Kystvakta) forblir på Bardufoss
 - e. 330 skvadron (AW101 redningshelikoptre) ledes fra Sola, fordeles på seks ulike baser
6. Kampfly F-35 kjøpes inn, over tid
 - a. Bestillingen av de første 28 flyene fastholdes
 - b. Bestillingen av de neste 18 flyene utsettes i fem år

- c. Tidspunktet for bestillingen av de siste seks flyene vurderes senere
- d. Ørlandet bygges ut som base for F-35
- e. Utbyggingen på Evenes utsettes inntil videre
- 7. Forsvarets skoler gis en ny samlet vurdering
 - a. Luftforsvarets skoler på Kjevik flyttes ikke til Værnes
- 8. Marinens fartøyer seiler mer enn i dag, men mindre enn regjeringens opplegg
 - a. Fem fregatter videreføres og seiler mer enn i dag
 - b. Nye ubåter kjøpes i samarbeid med andre nasjoner og helst slik at «ekstra» ubåter kan lånes fra allierte i en krisesituasjon
- 9. Kutt i stab og støttefunksjoner
 - a. Generalinspektøren for Luftforsvaret forblir på Rygge
 - b. Forsvarsbygg reduseres kraftig, gitt færre flytteprosesser og investeringsprosjekter enn i forsvarssjefens fagmilitære råd (FMR) og regjeringens opplegg
 - c. Nedbemanning i stab og støttefunksjoner gjennomføres i tråd med reglene i arbeidsmiljøloven, men ikke ved bruk av omfattende sluttpakker
- 10. En rekke leire legges ned eller moderniseres ikke, herunder
 - a. Kjeller flyplass legges ned
 - b. Åsegarden overføres til Harstad kommune og drives videre i et offentlig-privat samarbeid
 - c. Det oppmuntres til alliert trening ved leirene i Nord-Norge

Dersom det skal være mulig å frigjøre midler til nødvendige investeringer i hær, heimevern og kystforsvaret i perioden 2018–2022, finnes det ikke andre løsninger enn å faseforskyve bestillingene av de neste 18 F-35 flyene. Dette medlem har lagt en slik fem års faseforskyvning til grunn for sitt alternative forslag til langtidsplan for Forsvaret.

Dette medlem vil legge opp til et kutt på 300 mill. kroner i investeringer i nye kampfly og Joint Strike Missile (JSM)-programmet. Dette medlem viser til at budsjettet slik det er lagt opp, ikke bygger opp nødvendige driftsmidler og personell til å ta i bruk de nye jagerflyene i den takten som regjeringen legger opp til, noe som vil bety en betydelig

feilinvestering de kommende årene. Venstre er av den klare oppfatning, ut fra erfaring med fregattkjøpene, at det er bedre å fase inn jagerflykjøpene i et lavere tempo enn regjeringen legger opp til, slik at man parallelt kan bygge opp en driftsorganisasjon rundt jagerflykapasiteten. Dette medlem viser i så måte til forslag i Forsvarsdepartementets budsjettproposisjon, romertallsvedtak III om bestillingsfullmakter og varsler at Venstre i innstillingen fra utenriks- og forsvarskomiteen vil foreslå å endre regjeringens bestillingsfullmakt fra 6+6 nye kampfly til 3+3 med leveranse i hhv. 2021 og 2022.

Dette medlem mener det vil det være naturlig med en tilsvarende faseforskyvning av investeringene i nye anlegg på Evenes og på Ørlandet. Disse faseforskyvningene kunne skaffe finansielt rom for de nødvendige investeringer i Hæren, som da kan finne sted raskt, og reduserer disse postene med 400 mill. kroner.

Dette medlem vil ikke nedlegge Kystjegerkommandoen, men videreføre den som et viktig element i en ny kystforsvarsstruktur, med korvetter og et oppgradert sjøheimevern. Dette medlem vil legge forholdene til rette for å kunne prioritere et mobilt kystforsvar med flere mobile missilbærende plattformer. Det vil i denne oppbyggingsperioden være uheldig å flytte Kystjegerkommandoen til Ramsund, slik at avdelingen videreføres på Trondenes. Dette medlem vil derfor prioritere videreføring av Kystjegerkommandoen med en økning på 150 mill. kroner.

Dette medlem viser til at heller ikke Forsvaret er unntatt miljøkrav. Dette medlem viser til at regjeringen foreslår å kutte miljøopprydding i Forsvaret med 20 mill. kroner for etter eget utsagn å styrke andre deler av Forsvaret. Dette medlem mener det er svært tvilsomt praksis å unnlate å rydde opp etter gamle miljøsynder for heller å kjøpe mer kuler og krutt. Dette medlem vil derfor reversere regjeringens forslag til kutt. På denne bakgrunn fremmer dette medlem følgende forslag:

«Stortinget ber regjeringen fase ut fossil oppvarming i alle forsvarsbygg innen 2018.»

Dette medlem viser til sitt alternative budsjett der Venstre har følgende forslag til konkrete endringer under rammeområde 8, Forsvar:

Kap.post	Tekst	Bokført (mill. kr)
1710.01	Miljøopprydding	20,0
1731.01	Hæren	250,0
1732.01	Sjøforsvaret	50,0
1734.01	Heimevernet	250,0
1760.45	Utstyr, Hæren og Heimevernet	400,0

Kap.post	Tekst	Bokført (mill. kr)
1790.01	Kystvakten	50,0
1795.01	Videreføre fem forsvarskorps	6,5
1710.01	Forsvarsbygg, drift	-74,0
1710.45	Forsvarsbygg, større utstyrsanskaffelser og vedl.	-50,0
1710.47	Forsvarsbygg, nybygg og anlegg	-150,0
1720.01	Felles ledelse og kommandoapparat	-76,9
1725.01	Forsvarsstaben	-50,0
1733.01	Luftforsvaret	-144,4
1740.01	Forsvarets logistikkorganisasjon	-31,7
1760.01	Forsvarsmateriell, drift	-28,0
1761.45	Nye kampfly med baseløsning, større utstyrsanskaffelser og vedl.	-300,0
1761.47	Nye kampfly med baseløsning, nybygg og anlegg	-200,0
Sum ramme 8: forsvar		-78,5

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Innst. 2 S (2016–2017) og Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017 der Sosialistisk Venstreparti foreslår å styrke Hæren, Heimevernet, Sjøforsvaret og Cyberforsvaret med totalt 1 130 mill. kroner i forhold til regjeringens opprinnelige forslag til statsbudsjett, jf. Prop. 1 S (2016–2017). Etter inndekninger og omdisponeringer foreslås rammeområde 8 økt med 135 mill. kroner i Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett.

Dette medlem understreker betydningen av å prioritere et sterkt nasjonalt forsvar. Investeringene i 52 F-35 kampfly vil legge beslag på så store deler av fremtidige forsvarsbudsjett at det vil gå ut over bevilgningene til landmakt og sjøforsvar. Hær og heimevern, sjøforsvar og cyberforsvar må styrkes. Dette kan oppnås innenfor en økonomisk forsvarlig ramme, med en reduksjon i antallet F-35 kampfly. Dette medlem ser det som åpenbart at Norges geostrategiske posisjon generelt, og den endrede sikkerhetspolitiske situasjonen spesielt, tydeliggjør nødvendigheten av at Norge bygger opp et sterkt nasjonalt forsvar som er i stand til å løse et bredt sett av oppgaver, også uten alliert hjelp. Dette medlem viser for øvrig til merknader fra Sosialistisk Venstreparti i Innst. 62 S (2016–2017), der dette medlem redegjør utførlig for Sosialistisk Venstrepartis hovedprioriteringer i norsk forsvars- og sikkerhetspolitikk.

3.3 Komiteens merknader til de enkelte budsjettkapitler innen rammeområde 8 (Forsvar)

Regjeringen Solberg la 6. oktober 2016 frem Prop. 1 S (2016–2017). I del 2 til Prop. 1 S (2016–2017) fra Forsvarsdepartementet gir regjeringen detaljerte beskrivelser av kapitler og poster, samt sine

forslag til utgifter og inntekter for kapitlene innen programområde 4 militært forsvar.

Komiteens merknader til de enkelte kapitler innen rammeområde 8 er gitt nedenfor.

Kap. 1700 og 4700 Forsvarsdepartementet

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	412 061
Prop. 1 S (2016–2017)	1 296 389

Inntekter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	2 371
Prop. 1 S (2016–2017)	24 655

Komiteen merker seg at budsjettet for Forsvarsdepartementet reelt økes med 45,6 mill. kroner og at dette er knyttet til merinntekter, finansiering av nasjonalt HEMMELIG nett og drift av nyetablert nødstrømanlegg. Komiteen merker seg at bidraget til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen utgjør 3,2 mill. kroner.

Komiteen merker seg at bevilgningene som tidligere har vært fordelt på kap. 1700 og kap. 1719, fra og med 2017 samles på kap. 1700 for å skape bedre kontroll, oversikt og sporbarhet. Komiteen merker seg at denne sammenslåingen fører til at post 1 Driftsutgifter nominelt øker med 394 mill. kroner.

Komiteen merker seg videre at utgiftene dekker Forsvarsdepartementets ordinære driftsutgifter som lønn og godtgjørelser, reiser i inn- og utland, presentasjon, kompetanseoppbygging, utgifter til husleie samt vedlikehold og drift av bygningsmassen. I tillegg dekker posten alle utgifter til Forsvarsdepartementets andel av Norges delegasjon til NATO, mi-

litærmisjonen i Brussel, Forsvarsdepartementets spesialutsending til de norske ambassadene i Washington og London, en stilling som assisterende forsvarsråd i EU-delegasjonen, samt forsvarsattacheer og militær-rådgivere ved norske utenriksstasjoner.

Kap. 4700 Forsvarsdepartementet

Komiteen merker seg at posten videreføres på om lag samme nivå som saldert budsjett for 2016, og at inntektene gjelder viderefakturering av husleie og andre driftskostnader knyttet til Forsvarsdepartementets lokaler på Akershus festning, mens 6,3 mill. kroner gjelder brukerbetaling for tilkobling til nasjonalt BEGRENSET nett. Komiteen merker seg at bevilgningene som tidligere har vært fordelt på kap. 4700 og kap. 4719, fra og med 2017 samles på kap. 4700 for å skape bedre kontroll, oversikt og sporbarhet.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til Senterpartiets arbeid for å avgrensa byråkrati på alle nivå, og at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett kuttar løyvingane til Forsvarsdepartementet med 30 mill. kroner.

Kap. 1710 og 4710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	5 286 636
Prop. 1 S (2016–2017)	5 538 963

Inntekter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	4 387 092
Prop. 1 S (2016–2017)	3 591 259

Komiteen viser til at Forsvarsbygg er et forvaltningsorgan underlagt Forsvarsdepartementet, med ansvar for å levere eiendomstjenester til forsvarssektoren og forvalte forsvarssektorens eiendommer, bygg og anlegg (EBA). Forsvarsbygg dekker sine utgifter gjennom husleie fra brukerne, betaling for utførte oppdrag og bevilgninger.

Komiteen har merket seg at komponentutskifting fra og med 2017 vil finansieres over kap. 1710 post 47. I tråd med dette blir det ikke fremmet forslag til bevilgning på kap. 1710 post 46, men disse midlene er fra og med 2017-budsjettet lagt inn i post 47.

Komiteen foreslår at investeringsposten for eiendom, bygg og anlegg, kap. 1710 post 47, reduseres med 50 mill. kroner for 2017. Komiteen vil presisere at reduksjonen ikke indikerer et varig redusert investeringsnivå i eiendom, bygg og anlegg for kom-

mende år, og at budsjettposten årlig må tilpasses det investeringsnivå som Forsvarets struktur og omstillingsplaner gjør nødvendig.

Komiteen er gjort kjent med, og merker seg, at de korrekte bevilgningsreduksjonene til miljøopp-rydding og de nasjonale festningsverk over kap. 1710 post 1 skal være henholdsvis 10 og 20 mill. kroner. Komiteen foreslår videre at det øremerkes 10 mill. kroner i 2017 til styrking av EBA-tiltak i forbindelse med innføring av allmenn verneplikt.

Komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti har merket seg at det fra 2016 til 2017 er gjort budsjettekniske endringer som gjør det vanskelig å se at forslaget til kap. 1710 post 1 Driftsutgifter reelt innebærer en reduksjon på 179,1 mill. kroner, slik det framgår av den tilhørende budsjett-teksten.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at å fase ut bruken av fossil energi til oppvarming i bygg, er eit viktig klimatiltak. Denne medlemen meiner staten bør gå føre i denne prosessen. Denne medlemen viser til at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett under kap. 1710 foreslår å løyve 10 mill. kroner til utfasing av oljefyr i bygg tilhøyrande Forsvaret.

Denne medlemen viser til at driftsbudsjettet til Forsvarsbygg vert auka med om lag 174 mill. kroner. Denne medlemen viser til Senterpartiets arbeid for å avgrensa byråkrati på alle nivå, og at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett kuttar løyvingane til Forsvarsbygg med 100 mill. kroner.

Kap. 1716 Forsvarets forskningsinstitutt

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	188 763
Prop. 1 S (2016–2017)	162 479

Komiteen merker seg at regjeringens forslag til basisfinansiering av Forsvarets forskningsinstitutt (FFI) er på 162,5 mill. kroner, en nominell reduksjon sammenliknet med saldert budsjett 2016 på 26,3 mill. kroner. Den reelle reduksjonen på 20 mill. kroner skyldes et ettårig nedtrekk av instituttets frie virksomhetskapital. I nominell endring inngår avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen med 0,9 mill. kroner. Komiteen tar til etterretning at nedtrekket ikke vil medføre en redusert forskningsaktivitet i 2017.

Komiteen registrerer videre at i overkant av 20 pst. av FFIs virksomhet finansieres av basisbevilgningen, og at denne finansieringen er en viktig forut-

setning for instituttets langsiktige kompetanseoppbygging. Komiteen understreker viktigheten av instituttets selvstendige rådgivende rolle overfor Forsvarsdepartementet.

Kap. 1719 og 4719 Fellesutgifter og tilskudd til foretak under Forsvarsdepartementet

Komiteen viser til at kapitlet tidligere har dekket fellesutgifter i tilknytning til Forsvarsdepartementet, dekning av uforutsette utgifter som trenger rask avklaring, tilskudd til frivillige organisasjoner og Norges tilskudd til NATOs ulike driftsbudsjetter. Komiteen støtter regjeringens forslag om å samle bevilgningene til Forsvarsdepartementet på kap. 1700 fra 2017.

Komiteen støtter regjeringens forslag om å samle inntektene til Forsvarsdepartementet på kap. 4700.

Kap. 1720 og 4720 Felles ledelse og kommandoapparat

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	3 842 312
Prop. 1 S (2016–2017)	5 310 768

Inntekter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	67 066
Prop. 1 S (2016–2017)	107 247

Komiteen merker seg at posten reelt er økt med 201,4 mill. kroner.

Komiteen støtter at Forsvarets operative hovedkvarters (FOH) evne til å lede nasjonale fellesoperasjoner skal videreutvikles i 2017.

Komiteen vil understreke viktigheten av at FOH viderefører arbeidet med å styrke NATOs evne til å planlegge og lede operasjoner i Norge og på alliansens maritime flanke. For Norge er det et mål at alliansen skal ha en tydeligere rolle i nord, samt økt kompetanse og situasjonsforståelse for alliansens maritime flanke.

Komiteen merker seg at Forsvarets spesialstyrker (FS) vil være beredskapsklare i henhold til operative ambisjoner og at aktivitetsnivået i all hovedsak vil videreføres på samme nivå som i 2016, inkludert samtrening mellom spesialstyrkene, fellesoperative ressurser i Forsvaret og politiet. Komiteen ser positivt på at FS styrkes i 2017 gjennom etableringen av en reserveenhet for å legge til rette for økt fleksibilitet og utholdenhet, i tråd med Innst. 62 S (2016–2017), jf. Prop. 151 S (2015–2016). Komiteen merker seg at FS på anmodning skal yte bistand til justissektoren i forbindelse med kontraterroroperasjoner, med et

særskilt oppdrag innenfor maritim kontraterror mot offshoreinstallasjoner. Komiteen ser positivt på og støtter at det meget gode arbeidet som er gjennomført med å rekruttere kvinner til operative stillinger gjennom egen jegetropp, videreføres i 2017.

Komiteen merker seg at Cyberforsvaret skal styrkes i 2017 for å øke utholdenheten og tilgjengeligheten. Komiteen viser til det skal sikres en tydelig og helhetlig ledelse av IKT-virksomheten underlagt forsvarssjefen, og at Cyberforsvarets ledelse samles på Jørstadmoen.

Komiteen vil påpeke at videreutvikling av IKT som samvirker med NATO skal fortsette for å kunne oppnå bedret samhandling i fremtidige operasjoner. Komiteen merker seg at realisering av gevinster i porteføljen av IKT-systemer og oppgaver som kun kan løses av Forsvaret, herunder bedre evnen til å beskytte Forsvarets informasjonsinfrastruktur, skal prioriteres. Ved innføring av nye løsninger skal driften av utgående systemer og tilhørende eiendom, bygg og anlegg avvikles.

Komiteen merker seg at Forsvarets sanitet (FSAN) videreføres som Forsvarets fagmyndighet innenfor sanitet og veterinærtjenester, men at allmennhelsetjenestene 1. januar 2017 overføres til forsvarsgrenene, Heimevernet og Cyberforsvaret. Komiteen ser positivt på at FSAN styrkes for å legge til rette for økt tilgjengelighet og utholdenhet ved at beredskapsbeholdninger og nødvendig materiell anskaffes.

Komiteen merker seg at FSAN i 2017 skal styrkeprodusere og bemanne de felles militærmedisinske kapasitetene i samarbeid med det sivile samfunnet, og at arbeidet med å etablere et helhetlig medisinsk evakueringskonsept som dekker fred, krise og væpnet konflikt, vies særskilt oppmerksomhet. Komiteen merker seg videre at en del av tjenestene som i dag ligger i FSAN, skal utredes for bortsetting til sivile leverandører. Komiteen ser positivt på at FSAN skal gjennomføre et forskningsprosjekt knyttet til kulde, frost og hypotermi, relatert til Forsvarets militære operasjoner i kaldt klima.

Komiteen merker seg at FoU-virksomheten ved Forsvarets høgskole skal bidra til å gi forsvarssektoren og samfunnet for øvrig relevant kunnskap om forsvars- og sikkerhetsfaglige spørsmål og at institutt for forsvarsstudier viderefører forskningen innenfor tre områder: globale og regionale maktforhold, håndteringen av Norges sikkerhetsutfordringer og militærmaktens plass i samfunnet. Komiteen merker seg videre at forsvarsomstilling er etablert som et viktig forskningsfelt ved instituttet, og videreføres i 2017. Komiteen viser til at de sikkerhets- og forsvarspolitiske implikasjonene av utviklingen i Russland og samarbeidet i NATO og med USA forblir prioriterte områder.

Komiteen merker seg at store deler av Forsvarets personell- og vernepliktssenter (FPVS) i Oslo avvikles og flyttes til eksisterende lokaler i Harstad, på Elverum og Hamar, og at Forsvarets lønnsadministrasjon skal inngå som en del av FPVS. Komiteen merker seg også at eksisterende teknologi skal videreutvikles for å ivareta Forsvarets fremtidige behov for forvaltning av personell.

Komiteen viser til at NATOs kommandostruktur og tilstøtende flernasjonale ledelsesstrukturer, som blant annet NATOs styrkestruktur, må endres og tilpasses de endrede sikkerhetspolitiske rammene. Komiteen støtter at Norge i 2017 aktivt følger opp dette arbeidet. Komiteen viser til at det er viktig for Norge å ha tilstrekkelig representasjon i NATOs kommandostruktur og øvrige multinasjonale ledelsesstrukturer for å sikre ivaretagelse av norske interesser. Komiteen understreker at Norges internasjonale representasjon til enhver tid skal være tilpasset NATOs byrdefordelingsprinsipp, nasjonale behov og balanse mellom stillinger innenlands og utenlands.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, merker seg at en av hovedaktivitetene i 2017 vil være feltøvelsen Joint Viking 2017, som skal gjennomføres i Finnmark, og kommandoplassøvelsen Gram i oktober, som kobles til NATOs kommandoplassøvelse Trident Javelin 17, som Norge er vertskap for. Trident Javelin 17 er et ledd i forberedelsene til NATOs høyprofiløvelse Trident Juncture i 2018. Flertallet ser meget positivt på at Trident Juncture skal avholdes i Norge. Flertallet merker seg videre at deler av øvingsaktiviteten i 2017 skal benyttes til å revidere og utvikle nasjonalt og NATOs forsterkningsplanverk, herunder en vektlegging av totalforsvaret og vertslandstøtte. Videre skal øvingsaktivitetene i 2017 benyttes til å øve konseptutvikling innenfor nettverksbasert forsvar og øving av nye kapasiteter.

Kap. 1723 og 4723 Nasjonal sikkerhetsmyndighet

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	224 962
Prop. 1 S (2016–2017)	258 716
Inntekter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	9 182
Prop. 1 S (2016–2017)	11 392

Komiteen viser til at Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) sammen med Etterretningstjenesten

og Politiets sikkerhetstjeneste utgjør de tre nasjonale etterretnings- og sikkerhetstjenestene.

Komiteen viser til at handlingsrommet for NSM reelt sett økes med 9 mill. kroner i budsjettforlaget når interneffektiviseringen, kompensasjoner og tekniske endringer medregnes.

NSM skal styrke sin evne til å gjennomføre tilsyn med tekniske IKT-sikkerhetstiltak, videreutvikle akkrediteringsordningen for leverandører av sikkerhetstjenester, styrke sin fagmyndighetsrolle innen personellsikkerhet og utvikle e-læringskurs ved kurs-senteret for forebyggende sikkerhet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at NSM spiller en koordinerende, men også dels utøvende, rolle i Cyberforsvaret. Med tanke på en rask teknologiutvikling, og understrekninger fra forskere og militære eksperter om viktigheten av et sterkt cyberforsvar, ber dette medlem regjeringen sette inn en større innsats for å styrke de viktige aktørene i Cyberforsvaret. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017 hvor støtten til NSM foreslås økt med 50 mill. kroner for å styrke deres rolle i Cyberforsvaret. Dette medlem viser for øvrig til merknaden fra dette medlem under kap. 1735 om Etterretningstjenestens rolle i Cyberforsvaret.

Kap. 1725 og 4725 Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	2 038 487
Prop. 1 S (2016–2017)	845 032
Inntekter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	60 682
Prop. 1 S (2016–2017)	24 622

Komiteen viser til at Forsvarets fellestjenester (FFT) ble opprettet som en ny driftsenhet fra august 2016 og består av tolv avdelinger: Forsvarets sikkerhetsavdeling, Forsvarets regnskapsadministrasjon, Feltprestekorpset, Forsvarets veteranstjeneste, Oslo garnisonsforvaltning, Forsvarets mediesenter, Forsvarets Forum, Regelverksenheten, Forsvarets FIF-administrasjon, Forsvarsmuseene, Forsvarets musikk og Forsvarets kommandantskap.

Komiteen merker seg at posten er redusert med 1 184,5 mill. kroner sammenliknet med saldert budsjett 2016, på grunn av flytting av enheter til kap. 1720, slik at den reelle endringen er 2 mill. kroner. I den nominelle endringen inngår også avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen med 6,4 mill. kro-

ner. Det interne effektiviseringskravet for å styrke prioriterte områder i forsvarssektoren, utgjør 7,5 mill. kroner for dette kapitlet i 2017.

Komiteen merker seg at Forsvarsstaben i 2017 skal forberede iverksettelse av tiltak for å realisere målene for Forsvarets nye utdanningsordning iht. Innst. 62 S (2016–2017), jf. Prop. 151 S (2015–2016). Forsvarsstaben vil også etablere en enhet som får det overordnede ansvaret for helhetlig styring av Forsvarets utdanning og kompetanseproduksjon.

Kap. 1731 og 4731 Hæren

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	5 262 935
Prop. 1 S (2016–2017)	5 362 228
Inntekter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	65 911
Prop. 1 S (2016–2017)	63 993

Komiteen merker seg at Hæren styrkes gjennom en satsing på vedlikehold, reservedeler og beredskapslogistikk, herunder ammunisjonsbeholdninger, og at øvingsaktiviteten for Panserbataljonen og 2. bataljon økes. Aktivitetsnivået for resten av Brigade Nord videreføres på samme nivå som for 2016. Komiteen merker seg at Hæren fortsetter videreutviklingen av Brigade Nord med vekt på evne til gjennomføring av taktiske samvirkeoperasjoner i en fellesoperativ ramme. Komiteen viser til at styrkingen for Hæren i 2017 inngår som del av en langsiktig satsing for at Hæren skal få en reell og troverdig operativ evne og økt kampkraft.

Komiteen merker seg at Hæren også i 2017 har avdelinger og enheter på kontinuerlig nasjonal beredskap for å raskt kunne møte uforutsette hendelser i militær sektor, men også for å kunne bidra til ivaretagelse av samfunnssikkerhet og andre sentrale samfunnsoppgaver. Komiteen stiller seg bak Hærens hovedbidrag til deltakelse i flernasjonale krisehåndtering for 2017 med en avdeling som skal deployere til Litauen for en periode på om lag seks måneder. Avdelingen vil bidra til å styrke NATOs fremskutte nærvær i regionen. Komiteen merker seg også at Hæren vil delta i «Operation Inherent Resolve» i Irak, samt bidra med stabsoffiserer til øvrige pågående operasjoner og misjoner i utlandet. Hæren vil i 2017 fortsette bidraget til «NATO Response Force» (NRF), med en lokaliserings- og ildledelsestropp som del av «Very High Readiness Joint Task Force» (VJTF).

Komiteen viser til at regjeringen skal iverksette en særskilt utredning av landmakten (Hæren og

Heimevernet), og merker seg at spørsmålet om helikopterstøtte til Hæren vil være enn del av denne utredningen. Komiteen forventer at regjeringen kommer tilbake til Stortinget med en helhetlig anbefaling.

Komiteen merker seg at sjef Hæren (tidligere generalinspektøren for Hæren) i 2017 får et helhetlig ansvar som styrkesjef, lokalisert på Bardufoss, at det tas sikte på å samordne Hærens taktiske ledelse med brigadekommandoen og at Hæren vil søke å effektivisere ledelses-, stabs og forvaltningsfunksjoner ytterligere.

Komiteen merker seg at grensevakten videreutvikles og forsterkes med ett jegerkompani. Etableringen vil starte i 2017.

Komiteen merker seg at staben til Forsvarets kompetansesenter for logistikk og operativ støtte på Sessvollmoen, fagavdeling logistikk, teknisk avdeling, Logistikkskolen, Forsvarets ammunisjons- og EOD-skole, Forsvarets transportskole og operasjonsstøtte skal, i tråd med Innst. 62 S (2016–2017), organisatorisk overføres til Forsvarets logistikkorganisasjon. Avdelingene videreføres på Sessvollmoen.

Komiteen merker seg at Hæren beholder logistikkbase land, Forsvarets kompetansesenter for objektsikkerhet, Forsvarets ABC-skole, Forsvarets hundeskole og Forsvarets militærpolitivdeling. Avdelingene videreføres lokalisert på Sessvollmoen og omstruktureringen gjennomføres i 2017.

Komiteen merker seg videre at Hæren reetablerer logistikk som ett kompetansemiljø, fagskole logistikk, under Hærens våpenskole, for å ivareta fagansvar for landbasert logistikk.

Komiteen merker seg at allmennhelsetjenesten overføres til Hæren fra Forsvarets sanitet.

Komiteen merker seg at ny karriere- og tjenesteplan for generalister og spesialister, og en tilpasset utdanning, implementeres i 2017 og at oppfylld av Hærens styrkestruktur med kompetent personell på rett nivå er et satsingsområde.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti viser til at Hæren er det viktigaste verktøyet i Forsvaret for å behalde suverenitet over eige territorium. Hæren er i dag underfinansiert. Naudsynte investeringar som Stortinget har vedteke for inneverande periode er framleis ikkje gjennomførte, og blir heller ikkje sikra finansiering gjennom korkje neste års statsbudsjett eller regjeringa sitt forslag til ny langtidsplan.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Venstre viser til at ei rekkje utgreingar dei siste åra har peika på at Forsvaret treng ei mekanisert brigade. Hæren manglar i dag naudsynte

kapasitetar som luftvern, fungerande stridsvogner og artilleri. I tillegg tilrår forsvarssjefens fagmilitære råd at det vert oppretta ei stridsgruppe i Porsangmoen og eitt jegerkompani ved Garnisonen i Sør-Varanger (GSV).

Desse medlemene viser til at nær alle NATO-land har ein mekanisert struktur på sin hær. Alle det er naturleg for Noreg å samanlikne seg med, også våre næraste allierte og potensielle motstandarar, moderniserer sitt kampluftvern, artilleri, stridsvogner og kampvogner.

Desse medlemene viser til at eit samla storting gjennom handsaminga av Prop. 113 S (2014–2015) røysta for å gå i gang med naudsynte oppgraderingar av Hærens stridsvogner. I Prop. 113 S (2014–2015) skreiv regjeringa mellom anna følgjande:

«Hovudkampsystemet Leopard 2 er ein føresetnad for dei mekaniserte kampbataljonane sin strids-effektivitet gjennom ein kombinasjon av mobilitet, vern og eldkraft. Konflikta det siste tiåret har stadfesta at eit slikt system er effektivt både mot konvensjonelle styrkar og asymmetriske truslar. Teknologisk har det av fleire nasjonar vore satsa store summer på å utvikla ei erstatning for denne kapasiteten, men i dag er situasjonen den at andre samanliknbare nasjonar moderniserer sine stridsvogner tilsvarande det prosjektet som no er føreslege godkjend» (...) «den planlagde moderniseringa av stridsvognene vil avhjelpa manglar på desse områda, og gje Hæren ein teknologisk balansert struktur. Dette sikrar vidare at strukturen ikkje har vesentlege veikskapar som kan verta nytta av ein motstandar».

Desse medlemene viser til at regjeringa i Prop. 84 S (2014–2015) stadfesta følgjande:

«Artilleri er ein viktig operativ kapasitet for Forsvaret, og Stortinget har tidlegare vedteke at denne kapasiteten skal vere ein del av strukturen. Dette ligg fast, og Forsvarsdepartementet har difor byrja arbeidet med å finne alternativ til Archer. Eksisterande artillerisystem av typen M109 har ei forventet levetid fram til 2020. Ei erstatning for M109-systemet må vere på plass innan denne tida. Kva for eit artilleri Hæren skal ha i framtida, vil fyrst bli klart etter ei grundig vurdering av mogelegaste alternativ. Ein prosess for å skaffe eit nytt artillerisystem er både tidkrevjande og omfattande. Det er difor naudsynt å få ei avklaring så snart som råd. Det er venta at ei avklaring om val av system vil kunne kome i 2014.»

Desse medlemene viser til at forsvarssjefen gjennom sitt fagmilitære råd frå i fjor haust gjorde det klart at risikoen knytt til reduksjonar i landmakta

«i liten grad kompenseres av NATO, med mindre det stasjoneres styrker på norsk jord til daglig, (...)» «uten evne til å yte motstand på bakken, er det en betydelig risiko for at en motpart kan nå sine territoriale mål uten at vårt nasjonale forsvar kan påvirke situasjonen.»

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet understrekar at Senterpartiet gjennom sitt alternative forsvarsbudsjett vil gjere det som er naudsynt for å sikre ein sterk hær. Det trengst betydelege investeringar, noko Senterpartiet tek konsekvensen av. Senterpartiet løyver 1 mrd. kroner meir til Hæren enn det regjeringa føreslo i sitt forsvarsbudsjett. Med desse midlane kan Hæren gå i gang med investeringar til kampluftvern, artilleri, stridsvogner og kommando- og kontrollsystem. Samstundes sikrar dette finansiering til å gå i gang med investeringane som trengst for å etablere ei mekanisert stridsgruppe på Porsangmoen. Alle desse investeringane følgjer forsvarssjefen si tilråding frå sitt fagmilitære råd.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Innst. 62 S (2016–2017) om langtidsplanen for Forsvaret, og merknadene knyttet til Hæren fra Sosialistisk Venstreparti. Dette medlem viser til flere høringsuttalelser som påpeker at det foreslåtte nivået for driftsmidler til Hæren, kombinert med kravet om effektivisering, vil føre til mindre øvingstid for Hæren, noe som igjen kan redusere forsvarsevnen på sikt. Dette medlem er svært kritisk til en slik svekkelse av forsvarsevnen, som følge av manglende bevilgninger til Hæren. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor driftsmidler til hæren styrkes med 300 mill. kroner ut over det som er foreslått i Prop. 1 S (2016–2017).

Dette medlem registrerer at den vedtatte langtidsplanen inneholder en rekke svært viktige og nødvendige investeringer i nytt utstyr og materiell til Hæren. Dette medlem noterer seg imidlertid at det ikke er avsatt midler til flere av de viktige investeringene i 2017. Dette medlem vil be regjeringen igangsette nødvendige investeringer i luftvern og artilleri allerede i 2017. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017, hvor det foreslås 100 mill. kroner til oppgradering av luftvern og 100 mill. kroner til nytt artilleri til Hæren.

Kap. 1732 og 4732 Sjøforsvaret

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	3 890 479
Prop. 1 S (2016–2017)	4 191 223
Inntekter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	54 305
Prop. 1 S (2016–2017)	54 761

Komiteen merker seg at budsjettet for Sjøforsvaret foreslås økt nominelt med 253,2 mill. kroner sammenliknet med saldert budsjett for 2016.

Komiteen viser til enigheten mellom regjeringspartiene og Arbeiderpartiet om langtidsplanen for Forsvaret, Innst. 62 S (2016–2017), og til enigheten om forsvarsbudsjettet i budsjettforliket mellom regjeringspartiene og Kristelig Folkeparti og Venstre, Innst. 2 S (2016–2017). Komiteen viser til at utgifter til at Kystjegerkommandoen, som var foreslått nedlagt i langtidsplanen (Prop. 151 S (2015–2016)), opprettholdes, fører til at budsjettet øker med 140 mill. kroner, hvorav 65 mill. kroner på dette kapitlet.

Forliket innebærer også at Sjøforsvarets driftsbudsjett reduseres med 20 mill. kroner i 2017, som omdisponeres midlertidig til Hæren i 2017. Komiteen er kjent med at kostnadene ved å opprettholde Kystjegerkommandoen øker fra 2017 til 2018 og 2019 og at dette forutsettes ivaretatt gjennom økning av de årlige budsjetttrammene.

Komiteen noterer seg at interne effektiviseringskrav gjennom regjeringens langtidsplan innebærer en reduksjon på 9,6 mill. kroner.

Komiteen ser at regjeringens budsjettforslag styrker Sjøforsvaret gjennom en betydelig satsing på vedlikehold, reservedeler og beredskapslogistikk, samt materielldriften knyttet til erfart kostnadsvekst, noe som vil øke utholdenheten og tilgjengeligheten til Sjøforsvarets struktur.

Komiteen vil understreke viktigheten av at Sjøforsvarets kapasiteter skal skape stabilitet, troverdighet og forutsigbarhet, og sørge for maritim sikkerhet i norske havområder og mener budsjettet styrker den operative evnen.

Komiteen registrerer også at en undervannsbåt fortsatt vil stasjoneres ved Ramsund orlogsstasjon, noe som åpner for 250 seilingsdøgn i nordområdene med ubåt. Komiteen mener dette medfører en økt maritim operativ tilgjengelighet og en betydelig økning av tilstedeværelsen i Nord-Norge, noe som legger til rette for å møte ambisjonene som settes til Sjøforsvarets moderniserte struktur, tilstedeværelse og aktivitetsnivå.

Komiteen merker seg at Sjøforsvaret prioriterer trening og deltakelse i øvelser, nasjonalt og i utlandet, og registrerer at Sjøforsvaret i 2017 skal delta i NATOs stående styrker og vil lede en av NATOs stående fregattstyrker i hele 2017, samtidig som aktivitet i Nord-Norge videreføres på samme nivå som i 2015 og 2016. Dette er mulig siden det i 2017 er fire fregatter som seiler. Komiteen merker seg også bidragene til NATOs stående minerydderstyrke (SNMCMG1), «Initial Follow-on Forces Group» (IFFG) og «NATO Guidance for Shipping» (NCAGS).

Komiteen merker seg at styrkestrukturen i Marinen videreføres, med unntak av to mineryddingsfartøyer som fases ut 1. januar 2017, uten at dette medfører redusert aktivitet. Komiteen merker seg videre at et nytt logistikkfartøy innføres og vil være operativt i løpet av 2017, og at oppdateringen av undervannsbåtene fortsetter. Komiteen mener dette samlet sett vil styrke fleksibiliteten og utholdenheten i Sjøforsvarets styrkestruktur.

Komiteen merker seg innsatsen knyttet til implementeringen av ny militærordning med særlig vekt på å sikre rekruttering av spesialister, herunder fra sivil sektor, og vernepliktige mannskap. Komiteen mener dette viser en vilje til å styrke den sjømilitære kompetansen og bemanning av fartøyene og at det vil sikre en økt kontinuitet i bemanningen av fartøyene.

Medlemen i komiteen fra Senterpartiet viser til Senterpartiet sitt alternative statsbudsjett, der Senterpartiet foreslår å auke løyvingane til Sjøforsvaret med 120 mill. kroner samanlikna med regjeringa si opphavlege budsjettforslag. Desse midlane skal mellom anna verte nytta til å vidareføre Kystjegerkommandoen som ein del av Sjøforsvaret med base på Trondenes.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til at Kystjegerkommandoen er planlagt nedlagt i det opprinnelige forslaget til statsbudsjett fra regjeringen. Dette medlem viser til merknad om nedleggelse av Kystjegerkommandoen fra Sosialistisk Venstreparti i Innst. 62 S (2016–2017). Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017 der det foreslås bevilget 150 mill. kroner til Kystjegerkommandoen for å sikre dem fra nedleggelse. Dette medlem er videre kritisk til at ikke det bevilges mer midler til økt seilingstid i Sjøforsvaret. Suverenitetshevdelse på havet er en helt sentral oppgave for Sjøforsvaret, og midler til tilstrekkelig seilingstid er en avgjørende komponent for å realisere dette. Dette medlem ber derfor regjeringen sikre nok midler til å opprettholde seilingstiden i Sjøforsvaret og viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017 der det foreslås 145 mill. kroner økning i driftsmidler til Sjøforsvaret for nettopp dette formål.

Kap. 1733 og 4733 Luftforsvaret

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	4 759 844
Prop. 1 S (2016–2017)	4 774 506

Inntekter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	183 233
Prop. 1 S (2016–2017)	109 250

Komiteen merker seg at posten foreslås økt nominelt med 14,7 mill. kroner sammenliknet med saldert budsjett for 2016. Komiteen noterer at i nominell endring inngår avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen med 19,4 mill. kroner.

Komiteen merker seg at budsjettet foreslås styrket for å sikre tilstrekkelig aktivitet og grunnlag for å kunne videreutvikle operativ evne i en kritisk omstillingsfase. Komiteen viser til at innfasing av nye kampfly og driftssetting av nye maritime helikoptre, NH90, vil kreve mer ressurser.

Komiteen ser at regjeringens budsjettforslag styrker Luftforsvaret gjennom en betydelig satsing på vedlikehold, reservedeler og beredskapslogistikk.

Komiteen merker seg at virksomheten i Luftforsvaret vil også i 2017 være preget av nødvendige og omfattende endrings- og moderniseringsprosesser som følger opp de vedtak som ble fattet av Stortinget under behandlingen av Innst. 388 S (2011–2012), jf. Prop. 73 S (2011–2012).

Komiteen noterer at regjeringens forslag om å øke bevilgningen til Luftforsvaret for å øke vedlikeholdet, reservedels- og beredskapsbeholdningene, er i tråd med Innst. 62 S (2016–2017), jf. Prop. 151 S (2015–2016), og at disse tiltakene vil øke utholdenheten og tilgjengeligheten til Luftforsvarets kapasiteter.

Komiteen merker seg at Luftforsvarets organisasjon og styrkestruktur i 2017 vil være om lag på samme nivå som i 2016.

Komiteen er tilfreds med at anskaffelse av nye kampfly er i rute og at de tre første F-35 vil komme til Norge i løpet av 2017.

Komiteen merker seg at utbyggingen av kampflybasen på Ørland er i gang og at rullebanen på Ørland skal utbedres og vil være delvis stengt i første halvår 2017.

Komiteen noterer at utfasingen av F-16-systemet vil være balansert mot innfasingen av F-35.

Komiteen merker seg at ett DA-20 fly skal utfases, og at dette betyr at antall flytimer reduseres og at kalibreringstjenester kjøpes kommersielt.

Komiteen oppfatter at den operative helikoptervirksomheten vil opprettholdes på samme nivå ved

alle detasjementene i 2017 og forventer at aktivitet og tilstedeværelse på Bardufoss gjennomføres i tråd med opplegget i Prop. 151 S (2015–2016) og tilhørende vedtak i Innst. 62 S. 2016–2017). Komiteen oppfatter at levering av NH90 i endelig utgave forventes å starte i 2017. Komiteen ser positivt på at de første nye redningshelikoptrene av typen AW101 vil ankomme Norge i 2017 og at operativ testing og evaluering vil bli gjennomført på Sola.

Komiteen merker seg at luftkommando- og kontrollstrukturen skal moderniseres og videreutvikles, og at dette ses i sammenheng med implementeringen av NATOs nye kommando- og kontrollsystemet Air Command and Control System (ACCS). Luftoperasjonssenteret (NAOC) på Reitan vil videreutvikles i takt med innføringen av ACCS og innfasingen av nye kampfly. Komiteen viser til at ACCS er installert på Luftforsvarets stasjon Sørreisa, og at det legges opp til at systemet vil være operativt i løpet av 2017.

Komiteen merker seg at sjef Luftforsvaret (tidligere generalinspektøren for Luftforsvaret) videreføres samlokalisert med Luftforsvarsstaben og luftoperativt inspektorat på Rygge. Luftforsvarets rekruttutdanning videreføres på Madla i samarbeid med Sjøforsvaret.

Kap. 1734 og 4734 Heimevernet

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	1 213 630
Prop. 1 S (2016–2017)	1 245 353

Inntekter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	6 012
Prop. 1 S (2016–2017)	5 598

Komiteen merker seg at regjeringa i Prop. 1 S (2016–2017) foreslår å løyve 1 245 mill. kroner til Heimevernet, og at posten vert foreslått auka nominelt med 31,7 mill. kroner samanlikna med saldert budsjett 2016.

Komiteen syner til at den mest grunnleggjande oppgåva til ein stat er å tryggje landet sine innbyggjarar. For at Noreg skal ha eit forsvar med tilstrekkeleg forsvarsevne, er Heimevernet særskild viktig. Noreg har eit stort landareal, med litt over fem millionar innbyggjarar. Noreg har eit større landareal enn Italia, men med ein tidel av folketallet. Komiteen vil understreke at for å kunne forsvare heile Noreg må det bu folk i heile landet, og at eit breitt forankra forsvar må ha kompetanse til å forsvare landet.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre og Fremskrittspartiet, merker seg at regjeringen i Prop. 1 S (2016–2017) foreslår å bevilge 1 245 mill. kroner til Heimevernet, og at posten er foreslått økt nominelt med 31,7 mill. kroner sammenliknet med saldert budsjett for 2016.

Flertallet viser til at Heimevernet har et landsdekkende territorielt ansvar, og at Heimevernets hovedoppgaver er å etablere evne til territoriell overvåking og kontroll samt etablere evne til vakthold og sikring av utpekte militære og sivile objekter. Heimevernet skal også ha evne til nedkjemping av mindre fiendtlige styrker, til grensevaktt og til styrkebeskyttelse av nasjonale og allierte styrker.

Flertallet vil understreke at Heimevernet utgjør et vesentlig bidrag til løsning av Forsvarets oppgaver om forsvar av Norge innenfor rammen av NATOs kollektive forsvar samt avverging og håndtering av episoder og sikkerhetspolitiske kriser.

Flertallet peker også på at Heimevernet utgjør en potensielt betydelig ressurs for sivil sektor, og kan bli anmodet om å bistå sivile myndigheter ved naturkatastrofer, ulykker, leteaksjoner og terrorhendelser. Således er Heimevernet viktig for Forsvarets oppgave om å bidra til ivaretagelse av samfunnsikkerhet og andre sentrale samfunnsoppgaver.

Eit anna fleirtal, alle unnateke medlemmene frå Høgre og Framstegspartiet, viser til at arbeidet med objektsikring i Noreg må styrkast. Dette fleirtalet viser mellom anna til at Riksrevisjonens rapport om den årlege revisjon og kontroll for budsjettåret 2015, Dokument 1 (2016–2017), konkluderer med at manglande objektsikring gir risiko for at viktige samfunnsfunksjonar vert sett ut av spel i kritiske situasjonar. Dette fleirtalet viser til at Riksrevisjonen mellom anna slår fast følgjande:

«Riksrevisjonen ser det som svært alvorlig at Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet ikkje har sørget for å styrke og betre samarbeidet mellom politiet og Forsvaret om sikring og beskyttelse av utpekte eiendommer (objekter) ved bruk av sikringsstyrker. Viktige tiltak som skal sikre godt samarbeid og gode forberedelser, er ikkegjennomført. Det er derfor risiko for at verken politiet eller Forsvaret, sammen eller hver for seg, vil være i stand til å utøve tilstrekkelig beskyttelse og sikring av viktige objekter ved en trusselsituasjon. De to departementene har heller ikke sørget for at Politidirektoratet og Forsvaret har etablert en permanent grunnsikring for egne skjermingsverdige objekter i henhold til kravene i lov om forebyggende sikkerhetstjeneste (sikkerhetsloven) og forskrift om objektsikkerhet.»

Komiteens medlemmer fra Høyre og Fremskrittspartiet støtter regjeringens satsing på å bedre Heimevernets operative evne gjennom å

øke vedlikehold av materiellet, anskaffelse av reserveredeler samt oppfylging av beredskapslagre, i tråd med den opptrappingen som er skissert i langtidsplanen.

Disse medlemmer merker seg at det høye aktivitetsnivået i Heimevernets innsats- og områdestyrker videreføres. Disse medlemmer anbefaler en styrking av øvingen for innsatsstyrken til HV-distriktet i Finnmark (HV-17).

Disse medlemmer viser til at regjeringen skal iverksette en særskilt utredning av landmakten, og merker seg at Heimevernets fremtidige oppgaver og struktur vil være enn del av dette. Disse medlemmer forventer at regjeringen vil komme tilbake til Stortinget med en helhetlig anbefaling.

Disse medlemmer viser til Innst. 62 S (2016–2017), jf. Prop. 151 S (2015–2016) og sine merknader der. Disse medlemmer viser videre til at distriktstaben i HV-11 og Setnesmoen videreføres i 2017 i påvente av anbefalinger fra landmaktstudien. Disse medlemmer støtter regjeringens forslag om å styrke stabene til HV-16 og HV-17 og at denne styrkingen skal starte allerede i 2017.

Disse medlemmer støtter regjeringens forslag om at Sjøheimevernet legges ned i tråd med regjeringens forslag i Prop. 151 S (2015–2016), men ønsker at det i første halvdel av 2017 gjennomføres noe aktivitet i Sjøheimevernet i Nord-Norge.

Disse medlemmer registrerer at HVs skole- og kompetansesenter på Dombås videreføres, og at kull 17/18 er det siste kullet på HVs befalsskole på Porsangmoen før skolen nedlegges.

Disse medlemmer merker seg at sjef Heimevernet (tidligere generalinspektøren for Heimevernet) i 2017 får et helhetlig ansvar som styrkesjef, og videreføres med sin stab på Terningmoen. Det etableres et nasjonalt territorielt ledelseselement (NTK) for taktisk ledelse av Heimevernets styrker. Disse medlemmer viser til at dette vil styrke sjef Heimevernets evne til å lede og koordinere Heimevernets operasjoner over hele landet, for eksempel ved styrkebeskyttelse av nasjonale eller allierte styrker eller ved overføring av HV-styrker mellom distrikter.

Disse medlemmer viser til at arbeidet med objektsikring i Norge må styrkes. Disse medlemmer merker seg derfor at regjeringen i budsjettet for 2017 foreslår å bevilge 27 mill. kroner til innkjøp av sperremateriell, noe som vil øke Heimevernets evne til objektsikring.

Disse medlemmer viser også til at omvæpning i Heimevernet til HK-416 har startet. Med en heimevernsstruktur på 35 000 mannskaper i områdestrukturen har Heimevernet et tilstrekkelig antall av HK-416 for å fylle opp strukturen, noe komiteen ser positivt på.

Medlemene i komiteen frå Kristeleg Folkeparti, Senterpartiet, Venstre og Sosialistisk Venstreparti viser til at Noreg er avhengig av eit forsvar med rask reaksjonsevne, men også med tilstrekkeleg evne til halde ut for å kunne utføre oppgåvene sine over tid. Desse medlemene viser til at det å beherske terreng er heilt avgjerande for å kunne halde ut under eit åtak mot Noreg. Desse medlemene vil peike på at Heimevernet med sin unike lokalkunnskap utgjer ein naudsynt ressurs for at Forsvaret samla skal innfri si hovudoppgåve, forsvaret av norsk territorium.

Desse medlemene vil understreke at Heimevernet skal vere ein desentralisert, landsdekkjande og attkjennande del av Forsvaret som utgjer ein vesentleg ressurs militært, men også for det sivile samfunnet. Heimevernet skal bygge rekrutteringa si på verneplikta.

Desse medlemene viser til at Heimvernet, saman med Sivilforsvaret og friviljuge organisasjonar, er heilt avgjerande for at samfunnet skal kunne yte maksimal støtte i samband med ulukker og andre alvorlege hendingar. I ei tid med fleire naturkatastrofar og andre alvorlege hendingar er det viktig at Heimevernet har ein struktur som er eigna til å handtere dette.

Desse medlemene viser også til at omvæpning i Heimevernet til HK-416 våpensett er starta, men at Forsvaret i dag manglar våpen for å fylle opp strukturen. Desse medlemene vil peike på at Forsvaret må sikrast ressursar til å slutføre denne omvæpninga innan få år.

Desse medlemene peiker på at det er eit stort behov for investeringar i Heimevernet. Heimevernet treng å fornye sine uniformer og hjelmar, og dei treng utrusting med skotsikre vestar. HV-soldatane har ikkje skotsikre vestar i dag. Dette kan medføre at HV-soldatar i fredstid overtek objektsikring frå politiet der politiet på grunn av trugsmål har nytta moderne skotsikre vestar og hjelmar, medan HV-soldatane ikkje har dette vernet. Desse medlemene peiker på at HV-soldatane burde ha same vern som politiet har, når dei oppheld seg i same risikosituasjon som politiet.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet og Venstre viser til at regjeringa har sett investeringar i Hæren og Heimevernet på vent fordi ein ikkje veit korleis landmakta skal dimensjonerast i framtida. Desse medlemene ser ikkje logikken i at regjeringa likevel foreslår å gå i gang med nedbygging av Heimevernet med 7 000 mann, å avvike Sjøheimvernet og å leggje ned tre av Heimevernets baser i Prop. 151 S (2015–2016). Desse medlemene viser til at det ikkje på nokon måte er utdatert å ha menn og kvinner over heile landet trenar og moti-

vert for å tryggje sine landsmenn mot ei rekkje ulike trugsmål.

Medlemene i komiteen frå Senterpartiet viser til Senterpartiet sitt alternative budsjett, der Senterpartiet vil styrke Heimevernet sitt budsjett med 300 mill. kroner. Denne finansieringa medfører eit historisk løft for Heimevernet. Denne medlemen viser til at Heimevernet i dag er underfinansiert. Regjeringa har ikkje klart å fylle opp områdestrukturen i HV.

Denne medlemen viser til at HV-lova heimlar årleg trening med seks dagar for soldatane og ni dagar for befal. Dei manglande ressursane tvingar Heimevernet til å trene vesentleg mindre enn dette, om lag fire dagar for soldatane og seks dagar for befal i to av tre år. Denne medlemen understreker at det er naudsynt å auke treningane i Heimevernet, og at dette vil vere eit svært kostnadseffektivt sikkerheitspolitisk tiltak. Denne medlemen peikar på at ein også treng oppgradering av våpen og utstyr i Heimevernet.

Denne medlemen viser til at regjeringa i Forsvarets langtidsplan foreslår å leggje ned Sjøheimvernet. Denne medlemen viser til at Senterpartiet vil behalde Sjøheimvernet, og at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett sikrar finansiering av full trening også for Sjøheimvernet, samstundes som Sjøheimvernet sine basar på Grunden 22 og Nærøysund vert vidareførte.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti deler komiteens vurdering av behovet for utstyr og våpen til Heimevernet, og mener at slike investeringar må starte allereide fra 2017. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017 der bevilgninger til investeringar i nødvendige våpen og utstyr til Heimevernet foreslås økt med 100 mill. kroner.

Kap. 1735 Etterretningstjenesten

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	1 549 955
Prop. 1 S (2016–2017)	1 714 268

Komiteen vil vise til at økt internasjonal etterretningsvirksomhet de siste 15 år har forebygget mulige terroranslag. Det gjelder ikke minst samarbeid over landegrensene. Komiteen er enig med departementet som i proposisjonen understreker at en relevant og effektiv utenlandsetterretningstjeneste er viktig for å sikre et relevant beslutningsgrunnlag for norske myndigheter. Dette er også en viktig forutsetning for sikkerhet og trygghet.

Komiteen vil vise til et uforutsigbart og ustabilt trusselbilde. Dette krever en kompetent og høyteknologisk etterretningstjeneste. På denne bakgrunn støtter komiteen den foreslåtte budsjettøkningen til tjenesten.

Komiteen vil vise til at Etterretningstjenesten er regulert ved lov av 20. mars 1998 nr. 11. Etterretningstjenesten skal innhente opplysninger om den militære og politiske situasjonen i norsk interesseområde.

Komiteen vil videre vise til at vi ser større usikkerhet i våre nærområder og problematisk utvikling i Midtøsten og Nord-Afrika. En rekke stater har liten eller ingen statlig kontroll, noe som gir grobunn og friområder for terrororganisasjoner, internasjonal organisert kriminalitet og menneskesmuglere. Komiteen ser store utfordringer som følge av krigen i Syria og de store gruppene med flyktninger og migranter. Komiteen er urolig over framferden til ISIL og andre terrororganisasjoner.

Komiteen ser også med uro på framveksten av høyreekstreme miljøer i et Europa med økonomisk og sosial uro og store migrant- og flyktningstrømmer.

Komiteen merker seg at Etterretningstjenesten i 2017 vil prioritere å følge opp utviklingen i Russland og nordområdene, det digitale rom og utfordringene fra internasjonal terrorisme, i tillegg til Midtøsten og Nord-Afrika.

Komiteen har videre merket seg at det tilligger Etterretningstjenesten å gi etterretningsstøtte til norske styrker i internasjonale operasjoner. Komiteen vil vise til at tjenesten samarbeider med våre allierte og med NATO.

Komiteen ser det som viktig med økt samarbeid mellom Etterretningstjenesten, Nasjonal sikkerhetsmyndighet (NSM) og Politiets sikkerhetstjeneste (PST). Komiteen vil også vise til at det er etablert et felles kontraterrørsenter (FKTS) med folk fra PST og Etterretningstjenesten. Komiteen registrerer videre at det skal etableres et felles cyberkoordineringssenter for å styrke evnen til å motvirke truslene i det digitale rom.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti understreker viktigheten av å styrke Cyberforsvaret og de viktigste aktørene involvert i dette, inkludert Etterretningstjenesten. Dette medlem viser til merknad fra Sosialistisk Venstreparti under kap. 1723 og ønsker med samme begrunnelse å øke midlene til Etterretningstjenestens arbeid innen cyberforsvar. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett hvor det foreslås en økning på 35 mill. kroner til dette formål.

Kap. 1740 og 4740 Forsvarets logistikkorganisasjon

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	1 295 007
Prop. 1 S (2016–2017)	1 797 022

Inntekter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	76 263
Prop. 1 S (2016–2017)	82 943

Komiteen viser til at regjeringen foreslår posten økt nominelt med 502 mill. kroner sammenliknet med saldert budsjett for 2016. I nominell endring inngår avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen med 6,6 mill. kroner.

Komiteen viser til at Forsvarets logistikkorganisasjon (FLO) leverer logistikktenester til øvrige deler av Forsvaret på bakgrunn av blant annet inngåtte leveranseavtaler. Dette er i hovedsak tungt vedlikehold og forsyningstjenester i direkte tilknytning til den daglige styrkeproduksjonen i Forsvaret.

Komiteen viser til at logistikkvirksomheten i forsvarssektoren fra 2016 fikk en ny innretning med etableringen av etaten Forsvarsmateriell. Samarbeidet med Forsvarsmateriell legger til rette for funksjonelle og effektive løsninger. Komiteen noterer at FLO er underlagt forsvarssjefen og blir 1. januar 2017 organisert med en fagstab som inkluderer en Nasjonal logistikkommando (NLK), en forsyningsdivisjon med regionale logistikkledelser og en vedlikeholdsdivisjon med verksteder. NLK utgjør det taktiske ledelselementet for logistikk, sanitet og vertslandsstøtte.

Komiteen merker seg at budsjettet foreslås styrket blant annet for å bidra til en vellykket implementering av allmenn verneplikt gjennom anskaffelse av riktig personlig bekledning og utrusting for kvinner.

Komiteen noterer at FLO styrkes i budsjettforlaget gjennom en satsing på vedlikehold, reservedeler og beredskapslogistikk og at styrkingen legger til rette for å dekke et identifisert, men ikke finansiert vedlikeholdsbehov. Komiteen merker seg at FLO styrkes for å redusere klartiden til vertslandsstøttebataljonen ved mottak av allierte forsterkninger.

Komiteens flertall, medlemmene fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre, viser til enigheten mellom regjeringspartiene og Arbeiderpartiet om langtidsplanen for Forsvaret, Innst. 62 S (2016–2017), og til enigheten om forsvarsbudsjettet i budsjettforliket mellom regjeringspartiene og

Kristelig Folkeparti og Venstre, Innst. 2 S (2016–2017), som innebærer at FLO Vedlikehold Horten, som i dag driver støttevirksomhet for Forsvaret, videreføres.

Medlemen i komiteen frå Senterpartiet viser til at driftsutgiftene til Forsvarets logistikkorganisasjon vert auka med over 500 mill. kroner. Denne medlemen viser til Senterpartiet sitt arbeid for å avgrensa byråkrati på alle nivå, og at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett kutter løyvingane til Forsvarets logistikkorganisasjon med 40 mill. kroner.

Kap. 1760 og 4760 Nyanskaffelser av materiell og nybygg og nyanlegg

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	6 705 125
Prop. 1 S (2016–2017)	6 572 522
Inntekter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	100 621
Prop. 1 S (2016–2017)	101 286

Komiteen viser til Prop. 1 S (2016–2017) der regjeringen foreslår å bevilge 6 572,522 mill. kroner under kap. 1760 Forsvarsmateriell, større anskaffelser og vedlikehold. Komiteen viser til at etaten Forsvarsmateriell ble etablert i januar 2016 for å styrke den strategiske styringen, og bidra til en kvalitetsforbedring av materiellinvesteringer og materiellforvaltning i forsvarssektoren.

Komiteen viser videre til at post 1 finansierer driftsutgiftene til etaten Forsvarsmateriell, gjennomføringskostnader til materiellanskaffelsesprosjekter og materiellforvaltning i forsvarssektoren. Komiteen har merket seg at post 1 reelt økes med 84,6 mill. kroner, og at bidraget til avbyråkratiserings- og effektiviseringsreformen utgjør 6,4 mill. kroner.

Komiteen viser til post 45 som i hovedsak omfatter investeringer i materiell til Forsvaret unntatt nye kampfly med baseløsning, og at posten har en reell økning på 93,4 mill. kroner. Komiteen er tilfreds med at materiellinvesteringsporteføljen styrkes i budsjettet.

Komiteen merker seg at det i denne proposisjonen ikke legges frem forslag om godkjenning av endring av prosjektomfang og kostnadsramme for Kategori 1-prosjekter.

Komiteen viser videre til at utbetalinger til materiellinvesteringer i hovedsak gjelder påbegynte kategori 1-prosjekter som logistikk- og støttefartøy, bekledning og beskyttelser, kampvogner til Hæren,

landbasert indirekte ildstøtte, anskaffelse av nye sjømålsmissiler (NSM), AEGIS COTS-oppdatering, oppgradering av luftvernmissil til Fridtjof Nansen-klasse fregatter, videre oppdatering av Ula-klasse undervannsbåter og nye NH90 enhetshelikoptre til Forsvaret foruten utbetalinger til strukturoppgradering av P-3 Orion overvåkningsfly og anskaffelse av nye transportfly. Komiteen slutter seg til dette.

Komiteen merker seg at det nye logistikkfartøyet KNM Maud, som skal understøtte Forsvarets maritime kapasiteter og inngå som en viktig plattform i allianseforsvaret, er under bygging og at det etter planen vil bli levert primo 2017 og være operativt i løpet av samme år.

Komiteen viser til Innst. 353 S (2015–2016), jf. Prop. 110 S (2015–2016), der regjeringen informerte om at logistikkprosjektet i Forsvaret vil bli avsluttet i 2017 etter at første delleveranse er ferdig, og at LOS-programmet i Forsvaret etter dette vil bli lagt ned som egen avdeling.

Komiteen merker seg at beklednings- og beskyttelsesprosjektet er foreslått forlenget med to år for å spre utbetalingene over flere år.

Komiteen viser til at det hittil er levert 75 vogner i anskaffelsen av i alt 144 nye kampvogner i ulike versjoner av typen CV90 til Hæren, den største materiellinvesteringen i Hæren noensinne, og at det i 2017 er satt av hele 1,9 mrd. kroner til fortsatt innfasing av flere kampvogner.

Komiteen viser til prosjektet landbasert indirekte ildstøtte, og merker seg at en avklaring av valg av nytt system er utsatt til 2017. Komiteen imøteser denne avklaringen av hensyn til nødvendig utskifting av gammelt artilleriskyts.

Komiteen har merket seg at nye overflate sjømålsmissiler (NSM) med tilhørende utstyr nå er produsert i regi av norsk forsvarsindustri, at det er gjennomført testskyting av missilets kapasiteter og egenskaper ved Andøya raketttskytefelt og at prosjektet avsluttes i 2017.

Komiteen viser til Innst. 337 S (2014–2015), jf. Prop. 113 S (2014–2015), der prosjektet «AEGIS COTS Baseline update», som har som mål å opprettholde ytelsen på Fridtjof Nansen-klassens våpensystemer, ble vedtatt utvidet i omfang til å omfatte restaktiviteter fra prosjekt 6088 Nye fregatter. Komiteen har merket seg at aktivitetene vedrørende klargjøring for helikopter, radarsystem, sensorsystem mv. videreføres, og at man er i slutfasen når det gjelder satellittkommunikasjon.

Komiteen viser til prosjektet som angår oppdatering av Ula-klassen undervannsbåter slik at ubåtene holdes teknisk tilgjengelige frem til nye ubåtkapasiteter innføres. Komiteen vil understreke betydningen av at Norge opprettholder en kontinuerlig ubåtkapasitet og viser i den forbindelse til Innst. 62 S

(2016–2017), jf. Prop. 151 S (2015–2016) Langtidsplan for forsvarssektoren, der Stortinget har vedtatt anskaffelse av fire nye fartøyer, en ny generasjon ubåtvåpen.

Komiteen viser til prosjekt 6615 Anskaffelse av nytt ytre kystvaktfartøy, samt Innst. 62 S (2016–2017), jf. Prop. 151 S (2015–2016), og merker seg at et revidert prosjekt med anskaffelse av tre like fartøyer vil bli fremlagt Stortinget med ny kostnadsramme. Komiteen viser for øvrig til at anskaffelsen av nye kystvaktfartøy vil bli tildelt norske verft av hensyn til nasjonale sikkerhetsinteresser, noe komiteen slutter seg til.

Komiteen viser til Stortingets vedtak, jf. Innst. 337 S (2014–2015) om anskaffelse av kampluftvern til Hæren som skal forsvare Hærens manøveravdelinger mot luftangrep, og til Innst. 62 S (2016–2017) der Stortinget har besluttet å gjennomføre denne anskaffelsen uavhengig av landmaktutredningen.

Komiteen viser til leveransen av i alt 14 nye NH90-helikoptre til Kystvakten og fregattene, som er vesentlig forsinket og at det så langt er levert seks helikoptre med initiell operativ evne. Komiteen merker seg videre at leveranse av de resterende åtte helikoptrene og rekonfigurering av de seks først leverte maskinene er planlagt gjennomført i perioden 2017–2020. Komiteen vil understreke forventningen om at alle 14 helikoptre er fullt ut konfigurert og levert iht. kontrakt i perioden 2017–2020 gitt Forsvarets behov for økt operativ evne og Kystvaktens oppdrag om å gi supplerende støtte i søk- og redningsaksjoner, som ligger under redningstjenestens ansvarsområde.

Medlemen i komiteen fra Senterpartiet viser til at regjeringa vil slå saman og framskünde bygginga av tre nye kystvaktfartøy. Denne medlemen viser vidare til at regjeringa slår fast at bygginga ut frå sikkerheits- og beredskapsomsyn skal gjerast på norske verft, men at saka like fullt først skal leggjast fram for Stortinget våren 2018. Denne medlemen meiner derfor det i budsjettet for 2017 bør setjast av 30 mill. kroner til ei design- og utviklingsfase mellom Forsvaret og norsk industri, noko som vil gje meir effektive og miljøvennlege skip i tillegg til at verftsnæringa får lenger planleggingshorisont og at prosessen vert meir føreseieleg.

Denne medlemen viser til driftsutgiftene til etaten Forsvarsmateriell vert auka med 114 mill. kroner. Denne medlemen viser til Senterpartiets arbeid for å avgrensa byråkrati på alle nivå, og at Senterpartiet i sitt alternative statsbudsjett kuttar løyvingane til etaten Forsvarsmateriell med 50 mill. kroner.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til merknad fra dette medlem under kap. 1731 i denne innstillingen, der raskere innfasing av investeringer i artilleri og kampluftvern er omtalt.

Kap. 1761 Nye kampfly med baseløsning

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	8 552 032
Prop. 1 S (2016–2017)	8 787 215

Komiteen viser til at arbeidet med kampflybasen videreføres med nytt skvadronbygg, nytt vedlikeholdsbygg og ny hovedinfrastruktur og forlengelse av rullebanen, og forutsetter at framdriften sikrer at de første F-35 flyene kan tas imot som planlagt i 2017.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmene fra Venstre og Sosialistisk Venstreparti, viser til at arbeidet med anskaffelse av inntil 52 F-25 kampfly med baseløsning, som Stortinget sluttet seg til ved behandling av Innst. 388 (2011–2012), jf. Prop. 73 (2011–2012), videreføres og vil understreke viktigheten av at arbeidet følges opp i tråd med den leveranseplan som regjeringen informerte om i Prop. 136 (2012–2013), jf. Innst. 490 S (2012–2013).

Flertallet viser til at regjeringen i denne proposisjonen fremmer forslag om bestillingsfullmakt for seks kampfly med planlagt levering i 2021 og ytterligere seks fly for levering i 2022. Disse kommer i tillegg til de 28 flyene Stortinget tidligere har gitt fullmakt til å bestille.

Flertallet viser til at i proposisjonen synliggjøres fordelingen av utgiftene mellom ordinær bevilgning over kap. 1761 og den midlertidige styrkingen av forsvarsbudsjettet med inntil 28 mrd. 2012-kroner som ble vedtatt i forbindelse med beslutningen om anskaffelsen av nye kampfly.

Flertallet viser til at post 45 Større utstyrsanskaffelse og vedlikehold, økes med 333,9 mill. kroner i forhold til saldert budsjett som en følge av at flere fly nå er under levering og at forventet vekslingskurs mot USD er høyere enn i 2016. Flertallet er innforstått med at oversikten over utbetalinger i 2017 er basert på estimer og vil kunne bli justert gjennom året.

Flertallet merker seg at hensikten med den flerårige anskaffelsen er å oppnå reduserte enhetspriser for hele partnerskapet, og at det anslås en kostnadsreduksjon for de norske flyene som planlegges levert i 2021 og 2022 på om lag 385 mill. kroner.

Flertallet merker seg at usikkerhetsanalysen som ble gjennomført for hele kampflyanskaffelsen

våren 2016, viste at valutakursen på allerede inngåtte forpliktelser utgjorde en økning på om lag 2 mrd. kroner og at det i tillegg ble identifisert kostnadsreduksjoner og redusert usikkerhet. Det akkumulerte økonomiske omfanget av fullmakten som foreslås i denne proposisjonen, øker med 9,2 mrd. kroner til 55,8 mrd. kroner.

Flertallet merker seg at bestillingen av 12 fly med nødvendig tilleggsutstyr og tjenester for levering i 2021 og 2022, likevel ligger innenfor de estimater som ligger til grunn for kampflyprogrammets ramme som ble fastsatt gjennom behandlingen av Innst. 7 S (2012–2013), jf. Prop. 1 S (2012–2013).

Komiteens medlem fra Venstre viser til regjeringens forslag om fullmakt til å bestille til sammen 12 F-35 kampfly, med levering i 2021 og 2022. Dette er en dobling av den årlige bestillingen av kampfly, sammenlignet med de to siste årene. Dette medlem viser til Venstres merknader i Innst. 62 S (2016–2017) hvor dette medlem argumenterer for nødvendigheten av å redusere det planlagte antallet kampfly. Dette medlem viser til Venstres alternative statsbudsjett der man reduserer bestillingen av antall kampfly til tre stk. i 2017 og tre stk. i 2018.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til regjeringens forslag om fullmakt til å bestille til sammen 12 F-35 kampfly, med levering i 2021 og 2022. Dette er en dobling av den årlige bestillingen av kampfly, sammenlignet med de to siste årene. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis merknader i Innst. 62 S (2016–2017) hvor dette medlem argumenterer for nødvendigheten av å redusere det planlagte antallet kampfly, både av økonomiske og forsvarspolitiske årsaker. Dette medlem står ved vurderingene gjort av dette medlem i Innst. 62 S (2016–2017), og ber regjeringen redusere bestillingen av antall kampfly til tre stk. i 2017, og at regjeringen kommer tilbake med bestillinger for 2018 i forslaget til neste års statsbudsjett.

Kap. 1790 og 4790 Kystvakten

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	1 043 933
Prop. 1 S (2016–2017)	1 094 428
Inntekter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	1 079
Prop. 1 S (2016–2017)	1 106

Komiteen understreker det viktige arbeidet Kystvakten gjør. Hovedfunksjonen til Kystvakten er å hevde suverenitet og å utøve myndighet, og komiteen understreker viktigheten av at Kystvakten bidrar til god situasjonsforståelse og operativ evne langs hele kysten, og særlig i nordområdene. Komiteen viser til Kystvaktens betydning for ressursforvaltning og kontroll gjennom effektiv overvåking, relevant tilstedeværelse og jevnlig og målrettede inspeksjoner i områder med fangst og fiske. Komiteen merker seg at Kystvakten også gir viktige bidrag for redningsberedskap, sjøtrygghet, oljevernberedskap og andre sivile oppgaver. Komiteen vil understreke det viktige i at Kystvakten opprettholder norsk suverenitet og ressursforvaltning i henhold til internasjonal rett og avtaler. Den er en stabilitetsskapende faktor i ressursrike og strategisk viktige havområder. Komiteen viser til at nordområdene er et svært viktig strategisk satsingsområde i utenriks- og sikkerhetspolitikken. Tilstedeværelse i nord er en av de viktigste nasjonale oppgavene for Forsvaret. Kystvakten er sentral i å hevde Norges suverenitet i nordområdene. Komiteen merker seg omtalen av investeringene i nye helikopterbærende fartøy og understreker viktigheten av å få gjennomført denne investeringen så raskt som mulig.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti deler komiteens vurdering av Kystvaktens viktighet, og mener det er nødvendig med en ytterligere styrking for at Kystvakten skal kunne utøve de oppgaver beskrevet her på en god måte. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett der det foreslås å økte midlene til Kystvakten med 150 mill. kroner.

Kap. 1791 og 4791 Redningshelikoptertjenesten

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	865 496
Prop. 1 S (2016–2017)	925 343
Inntekter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	802 216
Prop. 1 S (2016–2017)	838 289

Komiteen vil vise til at utgifter til Forsvarets 330 skvadron, redningshelikoptertjenesten, fordeles etter en fastlagt nøkkel mellom Justis- og beredskapsdepartementet og Forsvarsdepartementet. Komiteen har merket seg at et omfattende vedlikeholds- og modifiseringsprogram for Sea King-helikoptre ble iverksatt i 2013 og skal videreføres fram til 2020.

Komiteen vil vise til at Luftforsvaret utdanner, trener og bemanner 330-skvadronen som omfatter 12 Sea King-helikoptre og er administrativt underlagt 139 Luftving på Bardufoss.

Komiteen viser for øvrig til at søk og redningsoppdrag styres fra hovedredningssentralene, mens militære oppdrag styres av Forsvarets operative hovedkvarter.

Kap. 1792 og 4792 Norske styrker i utlandet

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	703 768
Prop. 1 S (2016–2017)	823 497
Inntekter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	10 296
Prop. 1 S (2016–2017)	25 117

Komiteen viser til at posten foreslås økt nominelt med 119,7 mill. kroner, og at posten reelt er økt med 101,4 mill. kroner, som hovedsakelig skyldes bidrag til «Inherent Resolve» med utgangspunkt i Jordan, en kompanistridsgruppe i «enhanced Forward Presence» (eFP) til Litauen og en videreføring av det militære bidraget til EU-operasjonen i Middelhavet (Triton). Komiteen merker seg at det norske militære styrkebidraget til den internasjonale koalisjonen som bidrar til å bekjempe terrorgruppen ISIL i Irak gjennom operasjon «Inherent Resolve», i 2017 vil være et av Norges største internasjonale militære bidrag.

Komiteen merker seg at Norge i 2017 vil stille et bidrag på om lag 60 personer til operasjon «Inherent Resolve» med utgangspunkt i Jordan. Styrken vil bidra til koalisjonens program for trening, rådgivning og støtte til lokale syriske grupper som bekjemper ISIL i Syria. Bidraget vil bestå av personell som tilhører spesialstyrkene.

Komiteen merker seg at Norge vil videreføre sin innsats i FN-operasjonen «Multidimensional Integrated Stabilization Mission in Mali» (MINUSMA) med et mindre bidrag i 2017 etter å ha hatt ett transportfly i operasjon i ti måneder i 2016.

Komiteen noterer at NATO besluttet å videreføre «Resolute Support Mission» (RSM) i 2017 på grunn av den forverrede sikkerhetssituasjonen i Afghanistan. Norge vil fortsette å bidra med om lag 50 personer til opplæring og støtte til den afghanske spesialpolitienheten «Crisis Response Unit» (CRU) i Kabul.

Komiteen viser til at som del av styrkingen av NATOs evne til avskrekking og kollektivt forsvar har alliansen besluttet å etablere et forsterket fremskutt

nærvær (eFP) med multinasjonale styrker deployert til Estland, Latvia, Litauen og Polen. Komiteen merker seg at Norge i 2017 vil tilby en mekanisert kompanistridsgruppe på om lag 200 personer til Litauen med en varighet på omkring seks måneder.

Komiteen merker seg at Norges bidrag til NATO på Balkan planlegges videreført på 2016-nivå, men med mulighet for tilpasninger i det norske bidraget på basis av endrede behov og prioriteringer.

Komiteen viser til at Norge i 2017 vil melde inn en rekke kapasiteter til NATOs hurtigutrykningsstyrke (VJTF).

Komiteen viser til at deltakelse med militære bidrag i flernasjonale operasjoner i utlandet er et sentralt element i Norges sikkerhets- og forsvarspolitik.

Komiteens flertall, alle unntatt medlemmet fra Sosialistisk Venstreparti, oppfatter at dette også bidrar til at vi støtter opp om FN, opprettholder et godt samarbeid med sentrale NATO-allierte og andre nærstående land.

Et annet flertall, alle unntatt medlemmene fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti, oppfatter at bidraget til NATO også bidrar til å styrke forholdet til EU og andre viktige internasjonale institusjoner.

Komiteen er enig i at slik deltakelse vil bidra til å utvikle Forsvarets operative evne, herunder evne til militært samvirke med allierte og andre samarbeidspartnere.

Komiteen merker seg at Norge i tillegg vil videreføre tilpassede bidrag til ulike andre operasjoner og beredskapsregistre innenfor rammene av NATO, EU og FN.

Medlemene i komiteen fra Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti understrekar at Norge ikke bør avgi militære styrker til internasjonale operasjoner utanfor NATO utan forankring i FN-pakta og eit klart FN-mandat.

Disse medlemmer deler regjeringens ønske om å bidra i kampen mot ISIL og kampen for en varig og stabil fred i Irak og Syria. Disse medlemmer tror imidlertid ikke at det nåværende norske militære bidraget er den beste måten å oppnå dette på.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017 der disse prioriteringene er reflektert.

Dette medlem viser til at den sikkerhetspolitiske situasjonen er i stadig endring. Forholdet til Russland har blitt mer usikkert de siste årene, og vik-

tigheten av å søke løsninger som fører til avspenning er større enn noensinne. Dette medlem viser til at en opptrapping av militært utstyr og soldater nær den russiske grensen ikke er et bidrag til en slik avspenning, men snarere noe som kan føre til økt spenning mellom NATO og Russland. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett der vi foreslår å avslutte vårt bidrag i eFP i Litauen.

Dette medlem viser til at deltakelse i internasjonale operasjoner ikke alltid bringer de ønskede resultater. Dette medlem viser til NOU 2016:8 «En god alliert», som kritiserer Norges militære bidrag i Afghanistan siden 2001. Rapporten argumenterer med at det eneste Norge lyktes med i Afghanistan, var å være en god alliert for NATO og USA, mens målene for utvikling og demokratisering i Afghanistan i all hovedsak var mislykket. Dette medlem mener det er viktig at lærdommene fra denne rapporten blir førende også i videre vurderinger av hvilke internasjonale operasjoner Norge skal delta i og ikke. Dette medlem understreker at de internasjonale operasjoner Norge deltar i, må være støttet av et klart FN-mandat.

Kap. 1795 og 4795 Kulturelle og allmennytige forhold

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	267 403
Prop. 1 S (2016–2017)	248 238

Inntekter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	9 684
Prop. 1 S (2016–2017)	8 223

Komiteen vil understreke den betydning videreføringen av fem fullverdige musikkorps har både for Forsvaret og for norsk kulturliv og forutsetter at de gjennom den nye finansieringsmodellen tilføres ressurser nok til både å utføre interne oppgaver i Forsvaret og fortsatt ha en aktiv utadrettet konsertvirksomhet.

Komiteen viser til at regjeringen i Prop. 1 S (2016–2017) foreslår en bevilgning på 248 238 mill. kroner under kap 1795.

Komiteen viser til at kapitlet omfatter Forsvarets musikk, Forsvarets museer og Forsvarets kommandantskap. Komiteen mener kultur og tradisjon er en viktig del av Forsvaret, og at bevilgningene til kulturelle og allmennytige forhold bidrar til å bygge bro mellom Forsvaret og samfunnet for øvrig.

Medlemen i komiteen fra Senterpartiet viser til at Forsvarets musikkorps representerer

over 200 år med nasjonal kulturarv. Forsvarets musikk har òg ei viktig rolle som brubyggjar mellom Forsvaret og det sivile samfunn. Denne medlemmen viser til Senterpartiet sitt alternative statsbudsjett, der Senterpartiet foreslår å auke løyvingane til musikkorpsset med 40 mill. kroner samanlikna med regjeringa sitt budsjettforslag, for å behalde musikkorpsset. Samstundes ønskjer Senterpartiet at delar av budsjettet for musikkorpsa framover vert finansiert av Kulturdepartementet.

Komiteens medlem fra Sosialistisk Venstreparti viser til høringsinnspill som understreker viktigheten av Forsvarets musikk, både for norsk kulturliv og forsvar. Videre viser dette medlem til beregninger fra Musikernes fellesorganisasjon som anslår at det trengs 70 mill. kroner utover det som er bevilget i Prop. 1 S (2016–2017) for å beholde fem fullverdige forsvarskorps med full kapasitet. Dette medlem viser til Sosialistisk Venstrepartis alternative statsbudsjett for 2017 der det foreslås å øke bevilgningene til Forsvarets musikk med 70 mill. kroner.

Kap. 4799 Militære bøter

Utgifter	I tusen kroner
Saldert budsjett 2016	500
Prop. 1 S (2016–2017)	500

Komiteen merker seg at inntektene gjelder militære bøter og er basert på erfaringstall fra de senere årene.

4. Forslag fra mindretall

Forslag fra Arbeiderpartiet, Senterpartiet og Sosialistisk Venstreparti:

Forslag 1

Stortinget ber regjeringen avsette 1 pst. av BNI til bistand i de årlige budsjetter.

Forslag fra Venstre:

Forslag 2

Stortinget ber regjeringen fase ut fossil oppvarming i alle forsvarsbygg innen 2018.

5. Komiteens tilråding

Komiteens tilråding til romertall I under ramme 4 fremmes av komiteens medlemmer fra Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Komiteens tilråding til romertall I under ramme 8 fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti og Venstre.

Komiteens tilråding til romertall II – XIV under ramme 4, samt romertall II–VI, VIII og X under ramme 8, fremmes av en samlet komité.

Komiteens tilråding til romertall VII og IX under ramme 8, fremmes av komiteens medlemmer fra Arbeiderpartiet, Høyre, Fremskrittspartiet, Kristelig Folkeparti, Senterpartiet, og Venstre.

Komiteen har for øvrig ingen merknader, viser til proposisjonen og rår Stortinget til å gjøre slike

vedtak:

A.

Rammeområde 4

(Utenriks)

I

På statsbudsjettet for 2017 bevilges under:

Kap.	Post Formål	Kroner	Kroner
Utgifter			
100	Utenriksdepartementet		
	1 Driftsutgifter	2 244 698 000	
	21 Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	12 678 000	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan overføres</i>	47 876 000	
	70 Erstatning av skader på utenlandske ambassader	1 026 000	
	71 Diverse tilskudd	26 755 000	
	72 Hjelp til norske borgere i utlandet	174 000	
103	Regjeringens fellesbevilgning for representasjon		
	1 Driftsutgifter	57 274 000	
104	Kongefamiliens offisielle reiser til utlandet		
	1 Driftsutgifter	9 719 000	
115	Næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål		
	1 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	17 410 000	
	Tilskudd til næringsfremme-, kultur- og informasjonsformål, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i>	49 201 000	
116	Deltaking i internasjonale organisasjoner		
	70 Tilskudd til internasjonale organisasjoner	1 586 302 000	
117	EØS-finansieringsordningene		
	EØS-finansieringsordningen 2009–2014, <i>kan overføres</i>	446 000 000	
	Den norske finansieringsordningen 2009–2014, <i>kan overføres</i>	408 000 000	
	EØS-finansieringsordningen 2014–2021, <i>kan overføres</i>	185 000 000	

Kap.	Post	Formål	Kroner	Kroner
		Den norske finansieringsordningen 2014–2021,		
	78	<i>kan overføres</i>	185 000 000	
118		Nordområdetiltak mv.		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70 og 71</i>	32 882 000	
		Nordområdetiltak og prosjektsamarbeid med		
	70	Russland, <i>kan overføres, kan nyttes under post 1</i>	307 641 000	
		Støtte til utvikling av samfunn, demokrati og		
		menneskerettigheter mv., <i>kan overføres, kan</i>		
	71	<i>nyttes under post 1</i>	62 610 000	
		Tilskudd til internasjonale klima- og miljøtiltak,		
	76	<i>kan overføres</i>	39 609 000	
119		Globale sikkerhetstiltak		
	1	Driftsutgifter, <i>kan nyttes under post 70</i>	2 119 000	
		Globale sikkerhetstiltak, <i>kan overføres, kan nyttes</i>		
	70	<i>under post 1</i>	12 339 000	
		Utenriksdepartementets administrasjon av		
		utviklingshjelpen		
140	1	Driftsutgifter	1 544 954 000	
		Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold,		
	45	<i>kan overføres</i>	31 502 000	
141		Direktoratet for utviklingssamarbeid (Norad)		
	1	Driftsutgifter	266 758 000	
144		Fredskorpset		
	1	Driftsutgifter	45 886 000	
150		Bistand til Afrika		
	78	Regionbevilgning for Afrika, <i>kan overføres</i>	2 319 640 000	
151		Bistand til Asia		
	78	Regionbevilgning for Asia, <i>kan overføres</i>	611 500 000	
152		Bistand til Midtøsten og Nord-Afrika		
		Regionbevilgning for Midtøsten og Nord-Afrika,		
	78	<i>kan overføres</i>	556 000 000	
153		Bistand til Latin-Amerika		
	78	Regionbevilgning for Latin-Amerika, <i>kan overføres</i> ...	100 000 000	
160		Sivilt samfunn og demokratiutvikling		
	1	Driftsutgifter	22 044 000	
	70	Sivilt samfunn, <i>kan overføres</i>	2 075 471 000	
		Uttekslingsordninger gjennom Fredskorpset,		
	77	<i>kan overføres</i>	142 000 000	
161		Næringsutvikling		
	70	Næringsutvikling, <i>kan overføres</i>	169 000 000	
	75	NORFUND – tapsavsetning	375 000 000	
162		Overgangsbistand/sårbare stater og regioner		
		Overgangsbistand/sårbare stater og regioner,		
	70	<i>kan overføres</i>	202 500 000	
163		Nødhjelp, humanitær bistand og menneskerettigheter		
	70	Nødhjelp og humanitær bistand, <i>kan overføres</i>	4 436 124 000	

Kap.	Post Formål	Kroner	Kroner
	72 Menneskerettigheter, <i>kan overføres</i>	298 300 000	
164	Fred, forsoning og demokrati		
	70 Fred, forsoning og demokratiltak, <i>kan overføres</i>	415 900 000	
	71 ODA-godkjente land på Balkan, <i>kan overføres</i>	175 000 000	
	Global sikkerhet, utvikling og nedrustning,		
	72 <i>kan overføres</i>	179 700 000	
	73 Andre ODA-godkjente OSSE-land, <i>kan overføres</i>	365 500 000	
165	Forskning, kompetanseheving og evaluering		
	1 Driftsutgifter	91 918 000	
	70 Forskning, <i>kan overføres</i>	156 000 000	
	71 Faglig samarbeid, <i>kan overføres</i>	355 900 000	
166	Klima, miljø og fornybar energi		
	70 Ymse tilskudd, <i>kan overføres</i>	5 500 000	
	72 Klima og miljø, <i>kan overføres</i>	767 200 000	
	74 Fornybar energi, <i>kan overføres</i>	495 000 000	
167	Flyktningtiltak i Norge, godkjent som utviklingshjelp (ODA)		
	21 Spesielle driftsutgifter	2 949 375 000	
168	Kvinnens rettigheter og likestilling		
	70 Kvinnens rettigheter og likestilling, <i>kan overføres</i>	316 700 000	
169	Global helse og utdanning		
	1 Driftsutgifter	17 277 000	
	70 Global helse, <i>kan overføres</i>	3 065 000 000	
	73 Utdanning, <i>kan overføres</i>	1 837 000 000	
170	FN-organisasjoner mv.		
	70 FNs utviklingsprogram (UNDP)	585 000 000	
	71 FNs befolkningsfond (UNFPA)	401 000 000	
	72 FNs barnefond (UNICEF)	480 000 000	
	73 Verdens matvareprogram (WFP), <i>kan overføres</i>	277 000 000	
	74 FNs Høykommissær for flyktninger (UNHCR)	350 000 000	
	75 FNs organisasjon for palestinske flyktninger (UNRWA)	125 000 000	
	76 FN og globale utfordringer, <i>kan overføres</i>	233 300 000	
	77 FNs aidsprogram (UNAIDS), <i>kan overføres</i>	130 000 000	
	Pliktige bidrag til FN-organisasjoner mv.,		
	78 <i>kan overføres</i>	217 300 000	
	Ekspert, juniorekspert og FNs fredskorps,		
	79 <i>kan overføres</i>	39 000 000	
	Matsikkerhet og klimatilpasset landbruk,		
	81 <i>kan overføres</i>	205 000 000	
	FNs organisasjon for kvinners rettigheter og		
	82 likestilling (UN Women), <i>kan overføres</i>	75 000 000	
	83 Verdens helseorganisasjon (WHO), <i>kan overføres</i>	183 500 000	
171	Multilaterale finansinstitusjoner		
	70 Verdensbanken, <i>kan overføres</i>	916 000 000	
	71 Regionale banker og fond, <i>kan overføres</i>	770 500 000	

Kap.	Post Formål	Kroner	Kroner
	Strategisk samarbeid med multilaterale		
	72 utviklingsbanker og finansinstitusjoner, <i>kan overføres</i>	110 500 000	
172	Gjeldslette og gjeldsrelaterte tiltak		
	Gjeldslette, betalingsbalansestøtte og		
	70 kapasitetsbygging, <i>kan overføres</i>	270 000 000	
480	Svalbardbudsjettet		
	50 Tilskudd	320 938 000	
	Totale utgifter		35 813 000 000
Inntekter			
3100	Utenriksdepartementet		
	1 Diverse gebyrer ved utenriksstasjonene	16 501 000	
	2 Gebyrer for utlendingssaker ved utenriksstasjonene ...	178 418 000	
	5 Refusjon spesialutsendinger mv.	46 324 000	
	Totale inntekter		241 243 000

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2017 kan:

1.

overskride bevilgningen under	mot tilsvarende merinntekter under
kap. 100 post 1	kap. 3100 postene 2 og 5
kap. 140 post 1	kap. 3140 post 5

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633 post 1 for de statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift.

Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

2. overskride bevilgningen under kap. 166 Klima, miljø og fornybar energi, post 70 Ymse tilskudd, mot tilsvarende inntekter under kap. 3166 Klima, miljø og fornybar energi, post 1 Salgsinntekter fra salg av bistandseiendommer som er finansiert over bistandsbudsjettet, og som ikke er avskrevet ved innlemmelse i husleieordningen. Ubenyttede inntekter fra slikt salg kan tas med ved beregning av overførbart beløp under kap. 166 Klima, miljø og fornybar energi, post 70 Ymse tilskudd.

III

Omdisponeringsfullmakt

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2017 kan omdisponere inntil 2 mill. kroner per tiltak fra kap. 166 Klima, miljø og fornybar energi, post 70 Ymse tilskudd, til øvrige ODA-godkjente bevilgnin-

ger. Beslutning om bruk av midler utover dette og inntil 6 mill. kroner treffes av Kongen.

IV

Agio/Disagio

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2017 gis fullmakt til å inntektsføre/utgiftsføre uten bevilgning kursgevinst og -tap som følge av justering av midlene ved utenriksstasjonene under kap. 100/3100 Utenriksdepartementet og kap. 140/3140 Utenriksdepartementets administrasjon av utviklingshjelpen, post 89 Agio/Disagio.

V

Bruk av opptjente rentemidler

Stortinget samtykker i at opptjente renter på tilskudd som er utbetalt fra Norge til tematisk støtte, multi-bi-prosjekter, samarbeidsprosjekter, stat-til-stat-bistand, støtte til internasjonale og lokale ikke-statlige aktører, kan benyttes til tiltak som avtales mellom Utenriksdepartementet og den enkelte mot-taker.

VI

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2017 kan gi tilsagn om:

Kap.	Post Betegnelse	Samlet ramme
117	EØS-finansieringsordningene	
	77 EØS-finansieringsordningen 2014–2021	13 881 mill. kroner
	78 Den norske finansieringsordningen 2014–2021	11 681 mill. kroner
161	Næringsutvikling	
	70 Næringsutvikling	45 mill. kroner
166	Klima, miljø og fornybar energi	
	74 Fornybar energi	30 mill. kroner

- tilskudd til International Finance Facility for Immunisation II (IFFIm II) med inntil 1 500 mill. kroner i perioden 2010–2020 under kap. 169 Global helse og utdanning, samt fravike stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av tilskudd før det er behov for å dekke de aktuelle utgiftene og bruke tilskudd som sikkerhet for lån.
- tilskudd til en global finansieringsordning for kvinne- og barnehelse med inntil 3 600 mill. kroner samlet i perioden 2015–2020 under kap. 169 Global helse og utdanning.
- tilskudd til vaksinealliansen Gavi med inntil 6 250 mill. kroner i perioden 2016–2020 over kap. 169, post 70 Global helse.
- tilskudd til Det globale fondet for bekjempelse av aids, tuberkulose og malaria (GFATM) med inntil 2 000 mill. kroner samlet i perioden 2017–2019 under kap. 169 Global helse og utdanning.

VII

Garantifullmakter

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2017 kan inngå garantier for perioden 2013–2018 for avtaler om kjøp av prevensjonsimplantater til bruk i utviklingsland, innenfor en ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar for inntil USD 140 mill. Prevensjonsimplantatene skal være godkjent av Verdens helseorganisasjon (WHO), og avtalene skal være inngått med det formål å oppnå prisreduksjoner.

VIII

Dekning av forsikringstilfelle

Stortinget samtykker i at Kongen i 2017 kan inngå avtaler om forsikringsansvar for utstillinger ved visningsinstitusjoner i utlandet innenfor en totalramme for gamle og nye garantier på inntil 500 mill. kro-

- støtte utover gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

IX

Toårige budsjettvedtak

Stortinget samtykker i at Norge kan slutte seg til toårige budsjettvedtak i FAO, WHO, ILO, UNIDO, OECD, WTO, IAEA, IEA, Havbunnsmyndigheten, Den internasjonale havrettsdomstolen, Jugoslaviadomstolen, Mekanismen for internasjonale straffedomstoler (MICT) og for regulært bidrag til FN.

X

Ettergivelse av fordringer

Stortinget samtykker i at Kongen i 2017 kan:

- ettergi statlige fordringer på utviklingsland i samsvar med kriteriene i handlingsplanen av 2004 Om gjeldslette for utvikling for inntil 500 mill. kroner under Garantiinstituttet for eksportkredits gamle portefølje (gammel alminnelig ordning og den gamle særordningen for utviklingsland). Fordringene verdsettes til faktisk utestående beløp på ettergivelsestidspunktet.
- ettergi statlige fordringer på Sudan som stammer fra den norske skipseksportkampanjen (1976–1980) for inntil 1 050 mill. kroner under Garantiinstituttet for eksportkredits gamle portefølje (gammel alminnelig ordning og den gamle særordningen for utviklingsland). Fordringene verdsettes til faktisk utestående beløp, inklusive påløpte renter, på ettergivelsestidspunktet. Gjeldsettergivelsen gjennomføres uten bevilgning over bistandsbudsjettet og uten å belaste den norske gjeldsplanens ramme.

XI

Utbetaling av tilskudd

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2017 gis unntak fra bestemmelsene i stortingsvedtak av 8. november 1984 om utbetaling av gitte bevilgninger på følgende måte:

1. Utbetalinger av norske medlemskapskontingenter, pliktige bidrag og andre bidrag til internasjonale organisasjoner Norge er medlem av, kan foretas i henhold til regelverket til den enkelte organisasjon.
2. Utbetalinger av tilskudd til utviklingsformål kan foretas en gang i året dersom avtaler om samfinansiering med andre givere innenfor utviklings-samarbeidet tilsier det.
3. Eventuelle utbetalinger av regjeringens gave til TV-aksjoner kan i sin helhet utbetales som et engangsbeløp.
4. Utbetalinger av tilskudd til Climate Investment Fund (CIF) kan foretas i samsvar med fondets prosedyrer for fondsoppbygging.
5. Utbetalinger av tilskudd til følgende fond forvaltet av Den europeiske bank for gjenoppbygging og utvikling (EBRD) kan foretas i henhold til regelverket til det enkelte fond: Early Transition Countries Fund, Eastern Europe Energy Efficiency and Environment Partnership Fund, Eastern Europe Energy Efficiency and Environment Partnership Regional Fund, EBRD Southern and Eastern Mediterranean Multi-Donor Account.
6. Utbetalinger av tilskudd til Ukraine Trust Fund for Military Career Transition forvaltet av NATO kan foretas i henhold til fondets regelverk.
7. Utbetalinger av bidrag til Northern Dimension Environment Partnership Support Fund (NDEP), Chernobyl Shelter Fund (CSF) og Nuclear Safety Account (NSA) kan foretas i samsvar med fondets prosedyrer for fondsoppbygging.
8. Utbetalinger av bidrag til Global Community Engagement and Resilience Fund kan foretas i henhold til fondets regelverk.
9. Utbetalinger av tilskudd til akutt nødhjelpsarbeid kan i enkelte tilfeller foretas for opptil ett år frem i tid når dette er påkrevd for å sikre raske og nødvendige investeringer.
10. Utbetalinger av tilskudd til fond forvaltet av Verdensbanken kan foretas i henhold til regelverket for det enkelte fond.

XII

Bruk av gjeldsbrev og raskere trekk på gjeldsbrev

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2017 kan fravike bevilgningsreglementet § 3 annet ledd ved utstedelse av gjeldsbrev i forbindelse med kapitalpåfyllinger under Det internasjonale

utviklingsfondet, Det asiatiske utviklingsfondet, Det afrikanske utviklingsfondet og Den globale miljøfasiliteten.

XIII

Deltakelse i kapitaløkninger i internasjonale banker og fond

Stortinget samtykker i at:

1. Norge deltar i den sjette generelle kapitaløkningen i Den afrikanske utviklingsbanken med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen SDR 30 340 000. Innbetalingen foretas i løpet av årene 2011–2018, og belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 71 Regionale banker og fond.
2. Norge deltar, i forbindelse med formalisering av Sør-Sudans medlemskap i Den afrikanske utviklingsbanken (AfDB), i en selektiv kapitaløkning i banken, med en innbetalt andel tilsvarende motverdien i norske kroner på innbetalingstidspunktet av til sammen UA 570 000. Innbetalingen foretas i løpet av årene 2016–2023, og belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 71 Regionale banker og fond. Kapitaløkningen innebærer også en økning i den norske statsgarantien i AfDB med UA 8 930 000.
3. Norge deltar i kapitalpåfyllingen til Den interamerikanske utviklingsbankens (IDB) organisasjon for privat sektor, Inter-American Investment Corporation (IIC), med en andel på USD 10,1 mill. innbetalt i syv årlige avdrag for perioden 2016–2022. Innbetalingene belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 71 Regionale banker og fond.
4. Norge deltar i den 18. kapitalpåfyllingen av Det internasjonale utviklingsfondet (IDA-18) med et bidrag på til sammen 2 748 mill. kroner for perioden 2017–2019, innbetalt i tre like årlige bidrag. Innbetalingene belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 70 Verdensbanken.
5. Norge deltar i den 14. kapitalpåfyllingen i Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF-14) med et bidrag på til sammen 1 617 mill. kroner for perioden 2017–2019, innbetalt i tre like årlige bidrag. Innbetalingene belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 71 Regionale banker og fond.

6. Norge deltar i den 12. kapitalpåfyllingen i Det asiatiske utviklingsfondet (AsDF-12) med et bidrag på til sammen 229,44 mill. kroner for perioden 2017–2020, innbetalt i tre like årlige bidrag. Innbetalingene belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 71 Regionale banker og fond.
7. Norge deltar i kapitalpåfyllingen i Den globale miljøfasiliteten (GEF) med en innbetalt andel på inntil 432 mill. kroner over perioden 2014–2018. Innbetalingene belastes kap. 166 Klima, miljø og fornybar energi, post 72 Klima og miljø.
8. Norge deltar i kapitalpåfyllingen i Det grønne klimafondet (GCF) med en innbetalt andel på inntil 1,6 mrd. kroner over perioden 2015–2018. Innbetalingene belastes kap. 166 Klima, miljø og fornybar energi, post 72 Klima og miljø.
9. Norge deltar i den tiende kapitalpåfyllingen av det internasjonale landbruksutviklingsfondet

(IFAD10) med en andel på 315 mill. kroner for perioden 2016–2018, innbetalt i tre årlige bidrag. Innbetalingene belastes kap. 171 Multilaterale finansinstitusjoner, post 71 Regionale banker og fond.

XIV

Det internasjonale gjeldssletteinitiativet (MDRI)

Stortinget samtykker i at Utenriksdepartementet i 2017 kan utstede en bindende forpliktelse til Det internasjonale utviklingsfondet (IDA) og Det afrikanske utviklingsfondet (AfDF) for Norges bidrag til Det internasjonale gjeldssletteinitiativet (MDRI) i perioden 1. juli 2025 til 30. juni 2028 for Det internasjonale utviklingsfondet og i perioden 1. januar 2027 til 31. desember 2029 for Det afrikanske utviklingsfondet.

B.

Rammeområde 8

(Forsvar)

I

På statsbudsjettet for 2017 bevilges under:

Kap.	Post Formål	Kroner	Kroner
Utgifter			
1700	Forsvarsdepartementet		
	1 Driftsutgifter	772 976 000	
	Spesielle driftsutgifter, <i>kan overføres,</i>		
	21 <i>overslagsbevilgning</i>	121 860 000	
	Til disposisjon for Forsvarsdepartementet,		
	43 <i>kan overføres</i>	15 610 000	
	71 Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	60 825 000	
	73 Forskning og utvikling, <i>kan overføres</i>	28 127 000	
	Norges tilskudd til NATOs og internasjonale		
	78 driftsbudsjetter, <i>kan overføres</i>	297 491 000	
1710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg		
	1 Driftsutgifter, <i>kan overføres</i>	3 641 748 000	
	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan</i>		
	45 <i>overføres, kan nyttes under kap. 1760 post 45</i>	277 515 000	
	Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres, kan nyttes</i>		
	47 <i>under kap. 1761 post 47</i>	1 579 700 000	
1716	Forsvarets forskningsinstitutt		
	51 Tilskudd til Forsvarets forskningsinstitutt	162 479 000	
1720	Felles ledelse og kommandoapparat		

Kap.	Post Formål	Kroner	Kroner
	1 Driftsutgifter	5 306 251 000	
	70 Renter låneordning	4 517 000	
1723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet		
	1 Driftsutgifter	258 716 000	
1725	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben		
	1 Driftsutgifter	825 403 000	
	71 Overføringer til andre, <i>kan overføres</i>	21 129 000	
1731	Hæren		
	1 Driftsutgifter	5 460 228 000	
1732	Sjøforsvaret		
	1 Driftsutgifter	4 236 223 000	
1733	Luftforsvaret		
	1 Driftsutgifter	4 774 506 000	
1734	Heimevernet		
	1 Driftsutgifter	1 378 353 000	
1735	Etterretningstjenesten		
	21 Spesielle driftsutgifter	1 714 268 000	
1740	Forsvarets logistikkorganisasjon		
	1 Driftsutgifter	1 797 022 000	
1760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold		
	1 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1760 post 45</i>	1 502 392 000	
	Fellesfinansierte investeringer, nasjonalfinansiert		
	44 andel, <i>kan overføres</i>	55 714 000	
	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold, <i>kan</i>		
	45 <i>overføres, kan nyttes under kap. 1761 post 45</i>	4 907 916 000	
	Fellesfinansierte investeringer, fellesfinansiert		
	48 andel, <i>kan overføres</i>	71 500 000	
	Fellesfinansierte investeringer, Norges tilskudd til		
	NATOs investeringsprogram for sikkerhet,		
	75 <i>kan overføres, kan nyttes under kap. 1760 post 44</i>	90 000 000	
1761	Nye kampfly med baseløsning		
	1 Driftsutgifter, <i>kan nyttes under kap. 1761 post 45</i>	194 686 000	
	Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold,		
	45 <i>kan overføres</i>	7 282 849 000	
	47 Nybygg og nyanlegg, <i>kan overføres</i>	1 309 680 000	
1790	Kystvakten		
	1 Driftsutgifter	1 094 428 000	
1791	Redningshelikoptertjenesten		
	1 Driftsutgifter	925 343 000	
1792	Norske styrker i utlandet		
	1 Driftsutgifter	823 497 000	
1795	Kulturelle og allmennnyttige formål		
	1 Driftsutgifter	252 602 000	
	72 Overføringer til andre	2 636 000	
	Totale utgifter		51 248 190 000

Kap.	Post Formål	Kroner	Kroner
Inntekter			
4700	Forsvarsdepartementet		
	1 Driftsinntekter	24 655 000	
4710	Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg		
	1 Driftsinntekter	3 321 834 000	
	47 Salg av eiendom	269 425 000	
4720	Felles ledelse og kommandoapparat		
	1 Driftsinntekter	107 247 000	
4723	Nasjonal sikkerhetsmyndighet		
	1 Driftsinntekter	11 392 000	
4725	Fellesinstitusjoner og -inntekter under Forsvarsstaben		
	1 Driftsinntekter	24 622 000	
4731	Hæren		
	1 Driftsinntekter	63 993 000	
4732	Sjøforsvaret		
	1 Driftsinntekter	54 761 000	
4733	Luftforsvaret		
	1 Driftsinntekter	109 250 000	
4734	Heimevernet		
	1 Driftsinntekter	5 598 000	
4740	Forsvarets logistikkorganisasjon		
	1 Driftsinntekter	82 943 000	
4760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold		
	1 Driftsinntekter	29 750 000	
	48 Fellesfinansierte investeringer, inntekter	71 536 000	
4790	Kystvakten		
	1 Driftsinntekter	1 106 000	
4791	Redningshelikoptertjenesten		
	1 Driftsinntekter	838 289 000	
4792	Norske styrker i utlandet		
	1 Driftsinntekter	25 117 000	
4795	Kulturelle og allmennyttige formål		
	1 Driftsinntekter	8 223 000	
4799	Militære bøter		
	86 Militære bøter	500 000	
	Totale inntekter		<u>5 050 241 000</u>

II

Merinntektsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2017 kan benytte alle merinntekter til å overskride enhver utgiftsbevilgning under Forsvarsdepartementet, med følgende unntak:

- a. Inntekter fra militære bøter kan ikke benyttes som grunnlag for overskridelse.

- b. Inntekter ved salg av større materiell kan benyttes med inntil 75 pst. til overskridelse av bevilgningen under kap. 1760 Forsvarsmateriell og anskaffelser av materiell, nybygg og nyanlegg, post 45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold.

Merinntekt som gir grunnlag for overskridelse skal også dekke merverdiavgift knyttet til overskridelsen, og berører derfor også kap. 1633 post 1 for de

statlige forvaltningsorganene som inngår i nettoordningen for merverdiavgift. Merinntekter og eventuelle mindreinntekter tas med i beregningen av overføring av ubrukt bevilgning til neste år.

III

Bestillingsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2017 kan:

1. foreta bestillinger ut over gitte bevilgninger, men slik at samlet ramme for nye bestillinger og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post Betegnelse	Samlet ramme
1720	Felles ledelse og kommandoapparat	
	1 Driftsutgifter	430 mill. kroner
1725	Fellesinstitusjoner og -utgifter under Forsvarsstaben	
	1 Driftsutgifter	75 mill. kroner
1731	Hæren	
	1 Driftsutgifter	30 mill. kroner
1732	Sjøforsvaret	
	1 Driftsutgifter	910 mill. kroner
1733	Luftforsvaret	
	1 Driftsutgifter	1 500 mill. kroner
1734	Heimevernet	
	1 Driftsutgifter	65 mill. kroner
1740	Forsvarets logistikkorganisasjon	
	1 Driftsutgifter	1 010 mill. kroner
1760	Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold	
	1 Driftsutgifter	1 100 mill. kroner
	44 Fellesfinansierte investeringer, nasjonalfinansiert andel	80 mill. kroner
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	17 000 mill. kroner
	48 Fellesfinansierte investeringer, fellesfinansiert andel	165 mill. kroner
1761	Nye kampfly med baseløsning	
	45 Større utstyrsanskaffelser og vedlikehold	34 335 mill. kroner
1790	Kystvakten	
	1 Driftsutgifter	2 080 mill. kroner
1791	Redningshelikoptertjenesten	
	1 Driftsutgifter	60 mill. kroner
1792	Norske styrker i utlandet	
	1 Driftsutgifter	25 mill. kroner
1795	Kulturelle og allmennyttige formål	
	1 Driftsutgifter	2 mill. kroner

2. gi Forsvarets forskningsinstitutt fullmakt til å ha økonomiske forpliktelser på inntil 60 mill. kroner ut over det som dekkes av egne avsetninger.

IV

Tilsagnsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2017 kan gi tilsagn om økonomisk støtte ut over bevilgningen, men slik at samlet ramme for nye tilsagn og gammelt ansvar ikke overstiger følgende beløp:

Kap.	Post Betegnelse	Samlet ramme
1700	Forsvarsdepartementet	
	73 Forskning og utvikling	68 mill. kroner

V

Nettobudsjettering av salgsomkostninger

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2017 kan trekke salgsomkostninger ved salg av materiell og fast eiendom fra salgsinntekter før det overskytende inntektsføres under kap. 4760 Forsvarsmateriell og større anskaffelser og vedlikehold, post 45 Store nyanskaffelser og kap. 4710 Forsvarsbygg og nybygg og nyanlegg, post 47 Salg av eiendom.

VI

Personell

Stortinget samtykker i at:

1. Forsvarsdepartementet i 2017 kan fastsette lengden på førstegangstjenesten, repetisjonstjenesten og heimevernstjenesten slik det går frem av Prop. 1 S (2016–2017).
2. Enheter oppsatt med frivillig heimevernspersonell kan overføres til forsvarsgrener og fellesinstitusjoner, og benyttes i operasjoner i utlandet.

VII

Investeringsfullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2017 kan:

1. starte opp nye investeringsprosjekter som er presentert som nye prosjekter i Prop. 1 S (2016–2017), innenfor de kostnadsrammer som der er omtalt.
2. endre tidligere godkjente prosjekter som anført i Prop. 1 S (2016–2017), herunder endrede kostnadsrammer.
3. starte opp og gjennomføre materiellinvesteringsprosjekter med en kostnadsramme under 500 mill. kroner.
4. starte opp og gjennomføre eiendoms-, bygge- og anleggsprosjekter (inkludert tilhørende innredning) med en kostnadsramme under 200 mill. kroner.
5. nytte bevilgningen på den enkelte investeringspost, hhv. post 44, 45, 47 og 48 fritt mellom formål, bygg- og eiendoms-kategorier, anskaffelser og prosjekter som presentert i Prop. 1 S (2016–2017).
6. gjennomføre konsept- og definisjonsfasen av planlagte materiellanskaffelser.
7. igangsette planlegging og prosjektering av bygge-, anleggs- og innredningsprosjekter innen-

for rammen av bevilgningen på de respektive poster.

8. inkludere gjennomføringskostnader i investeringsprosjektene for innredning, eiendom, bygg og anlegg på post 45 og post 47.

VIII

Fullmakter vedrørende fast eiendom

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2017 kan:

1. avhende fast eiendom uansett verdi til markedspris når det ikke foreligger annet statlig behov for eiendommen. Eiendommene skal normalt legges ut for salg i markedet, men kan selges direkte til fylkeskommuner eller kommuner til markedspris, innenfor EØS-avtalens bestemmelser. Der som eiendommene er aktuelle for friluftsf- eller kulturformål, kan de selges på samme vilkår til Statskog SF hvis ikke fylkeskommuner eller kommuner ønsker å kjøpe eiendommene. Likeledes kan eiendommer som er nødvendige for å oppfylle samfunnets målsetting om å opprettholde en selvfinansiert sivil luftfart, selges direkte til Avinor AS. Dette gjelder følgende eiendoms-kategorier:
 - rullebaner, taksebaner med tilhørende sikkerhetsområder, flyoppstillingsplasser og andre arealer og infrastruktur for flyoperasjoner
 - terminal innrettet mot det service- og tjenestebehov som forbrukere og myndigheter har bruk for
 - områder for kollektiv og privat tilbringertjeneste
 - kontorer og lignende
 - eiendommer for fremtidig utbygging
2. avhende fast eiendom til en verdi av inntil 100 000 kroner vederlagsfritt eller til underpris når særlige grunner foreligger.

IX

Tidspunkt for belastning av utgiftsbevilgninger

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet i 2017 kan belaste utgiftsbevilgninger for bestillinger gjennom NSPA (NATO Support and Procurement Agency), andre internasjonale organisasjoner eller andre lands myndigheter fra det tidspunkt materiell blir bestilt, selv om levering først skjer senere i budsjettåret eller i et etterfølgende budsjettår.

X

Andre fullmakter

Stortinget samtykker i at Forsvarsdepartementet gjennom Forsvarsbygg i 2017 kan kjøpe/innløse bo-

liger med fellesgjeld, slik at samlet gjeld knyttet til eierskap av slike boliger ikke overstiger 85 mill. kroner.

Oslo, i utenriks- og forsvarskomiteen, den 13. desember 2016

Anniken Huitfeldt

leder

Elin Rodum Agdestein

ordf. for kap. 163, 168, 1760 og 4760

Regina Alexandrova

ordf. for kap. 118, 480, 1720, 1731, 4720 og 4731

Tone Heimdal Brataas

ordf. for kap. 153, 1792 og 4792

Sylvi Graham

ordf. for kap. 164, 169, 1700 og 4700

Trine Skei Grande

ordf. for kap. 165, 1795 og 4795

Øyvind Halleraker

ordf. for kap. 119, 170, 1732 og 4732

Svein Roald Hansen

ordf. for kap. 116, 117, 1723, 1725, 4723 og 4725

Knut Arild Hareide

ordf. for kap. 150, 162, 171, 1710 og 4710

Trond Helleland

ordf. for kap. 166 og 4799

Liv Signe Navarsete

ordf. for kap. 160, 167, 1734 og 4734

Harald Tom Nesvik

ordf. for kap. 161, 1733 og 4733

Marit Nybakk

ordf. for kap. 140, 141, 144, 1735, 1791 og 4791

Kåre Simensen

ordf. for kap. 152 og 1716

Bård Vegar Solhjell

ordf. for kap. 151, 172, 1790 og 4790

Jonas Gahr Støre

ordf. for kap. 100, 115, 1761 og 3100

Christian Tybring-Gjedde

ordf. for kap. 103, 104, 1719, 1740, 4719 og 4740

